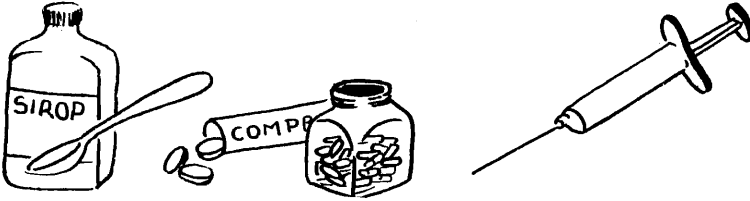

Gafe in kɔɔ fura kofɔlenw tacogo

Gafe in kɔɔ furasuguya minnu be bana kelen furake, olu de faralen don ɔɔɔɔ kan ka ke kulu kelen ye. Misali la, fura minnu be ke ka kɔɔnatumuw kele, olu be kofɔlen don walanda kelen na: **Tumufuraw**.

Ni aw be kunnafoniw ɔɔni fura dɔ kan, aw be o fura tɔɔɔ ɔɔni furaw tɔɔɔ la gafe ɔɔ 515 la; walima aw be a ɔɔni gafe kɔɔ kumaw ɔɔɔɔ don bakurunbayala ɔɔɔ min na. Aw be fura min ɔɔni, ni aw ye o tɔɔɔ ye, aw be gafe ɔɔ ye lema ka taa o kunnafoniw di ɔɔɔ la.

Fura ninnu kofɔlen don ni u dilanni tɔɔɔ ye (kalanbagaw ka tɔɔɔ dalenw) min ni a feerebagaw ka tɔɔɔ dalen te kelen ye (izinitigiw ka tɔɔɔ dalenw). An ye a ke o cogo la barisa a ka ca a la fura ninnu lakodɔnnenw don ɔɔɔ be la ni dilanbagaw ka tɔɔɔ dalen ye, nka u feere tɔɔɔ te kelen ye jamanaw kɔɔɔ. Ani fana, **kalanbagaw ka tɔɔɔ dalen don fura minnu na, olu da ka di ka teme izinitigiw ta kan furafeereɔɔɔ la.**

A dɔɔ la, izinitigiw ka tɔɔɔdalen ni a feere tɔɔɔ be ye kelen ye. Gafe in kɔɔ, izinitigiw ka tɔɔɔ dalen sebben don italiki la (*italique*). Misali la, Fenerigan, *Phenergan* ye faritanabana fura tɔɔɔ ye min be wele ko **Porometazini**, *Prométhazine*, dilannibagaw ka tɔɔɔ dalen.

Fura kelen kelen be la, ɔɔɔ bilalen don aw be se ka **furaw tɔɔɔ seben** ɔɔɔ min na ___ ani a ka teli ka ɔɔɔ ɔɔɔɔ min na aw ka sigida la. Misali la, ni tetarasikilini de da ka ɔɔɔɔ walima a suguya were ni o ye teramisini (terramycine) ye, aw be a seben nin cogo la:

**Tetarasikilini (*tétracycline*), Tetarasikilini HCl (*tétracycline HCl*),
Okisitetarasikilini (*oxytétracycline*)**

Tɔɔɔ: _____ *Teramisini*

kise (hake): _____ 6 be ɔɔɔ (ɔɔɔɔ) _____ 12.000 F

Ni aw ye a dɔɔ ko aw be se ka fura lakodɔnnenw san danɔɔɔ na ka teme Teramisini kan, aw be a seben:

Tɔɔɔ: _____ *Tetarasikilini*

kise (hake): _____ 60 be ɔɔɔ (ɔɔɔɔ) _____ 10.000 F

Aw ye aw janto nin na: fura fen o fen kofolen don nin sigida in na, aw mako te olu bee kelen kelen na aw ka furaminen na kɔɔ. Kunnafoniw dilen don fura suguya caman kan minnu be se ka bana kelenw furake barisa sigida bee n'a ka fura sɔɔcogo don. Nka, aw ye aw hakilito a la ko a ka fisa:

Fura kofolen ninnu dɔɔni ka sɔɔ aw bolokɔɔ waati bee barisa bilankɔɔ je te gan.

Fura tata hake walima a tacogo

Furaw tacogo

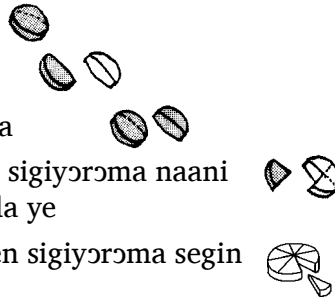
furakise 1 =furakise kelen

furakise $\frac{1}{2}$ =furakise tilance

furakise $1 \frac{1}{2}$ =furakise kelen ni tila

furakise $\frac{1}{4}$ =furakisekelen tilannen sigiyɔɔma naani walima furakise tilance tilannen fila ye

furakise $\frac{1}{8}$ =furakise kelen tilannen sigiyɔɔma segin ye (aw be o walo kelen ta)

Ni aw be mɔɔ girinya dɔɔ, o tigi ka fura tata hake dɔɔcogo

Gafe je ninnu kɔɔ, fura tata hake caman jefolen don ka da mɔɔ si hake kan, o la denmisenniwa ka fura tata hake ka dɔɔɔn ka teme baliku ka tata hake kan. Nka o n'a ta o ta, a ka fisa ka mɔɔ girinya dɔɔ sani i ka a ka fura tata hake latige. Nin kunnafoni kunkuruni suguya dɔw be seben nin taamasijew kɔɔ (), keneyabaarakelaw kama, peselikelan be olu minnu bolo. Ni aw be kunnafoni kalan furaw kan, aw be a ye ko:

(Miligaramu 100/kilogaramu/don) (100 mg/kg/jour)

O kɔɔ ye ko kilogaramu kelen o kilogaramu kelen, miligaramu 100 ye o tigi ka fura tata hake ye tile kɔɔ. Fɔcogo were la, leri 24 kɔɔ, a tigi girinya kilogaramu kelen o kilogaramu kelen, aw be fura in miligaramu 100 di a ma.

Misali la, ni aw b'a fe ka asipirini (aspirine) di den dɔ ma barisa murafarigan be a la, wa o den girinya ye kilogaramu 30 ye. A ka asipirini tata hake kofolen murafarigan na, o ye miligaramu 100 ye kilogaramu kelen o kilogaramu kelen, don o don. O la aw be a jate ni sigiyɔɔmali ye:

Miligaramu 100 \times 30= miligaramu 3.600

O la aw ka kan ka asipirini miligaramu 3.600 di den ma tile kɔɔ. Ni asipirini kise kelen hake ye miligaramu 300 ye, a miligaramu 3.600 be ben kise 12 ma. O be a jira ko aw ka kan ka furakise den 2 di den ma sije 6 tile kɔɔ (walima leri 4 o leri 4, aw be kise 2 di a ma).

Ni aw tɛ a tigi girinya dɔn

Aw bɛ gafe nɛ 112 lajɛ si hake kan (o ka a sɔɔ den girinya ni a si hake bɛ jini ka taa nɔɔn na).

Nin ye kunnafoni ye ka nɛsin karamɔɔw, keneyabaarakelaw ani gafe in dibagaw ma.

Ni a kera ko dugumisenw ka keneyabaarakelaw ka kan ka lakalan gafe in kɔɔkɔw la, walima ko sigida keneyacakɛda dɔ bɛna gafe in kɔɔkɔw lase, a ka fisa ka sigida ka **tɔɔ ani furasɔngɔw kunnafoniw fara gafe in kan.**

Gafe in dibagaw ka kan ka kunnafoniseben dɔ dilan ka a caya walasa gafe in kunnafoni dibaga ka se ka o lacaya ka bila a bolokɔɔ **ka kunnafoniw di tuma bɛɛ sigidafuraw ni baarakeminenw sɔɔcogo ani u sɔngɔ nɔɔn kan.**
(Aw ye furamaracogo yɔɔ lajɛ gafe nɛ 526).

Aw bɛ fura ta ni aw dalen don a la ka a nɛci bɛ ani ni aw bɛ a tacogo dɔn.

Kunnafoni nafama: kɔɔɔ bɛ fura dɔw tali la nɔɔnɛ sɛnɛ kelen.

Aw y'aw janto nin na: Fura dɔw bɛ mɔɔɔ bana n'aw ye u ta nɔɔnɛ. Sani aw ka furaw fara nɔɔn kan k'u ta, a ka ni ka keneya baarakela dɔ jininka. Ani fana, a ka fisa aw ka furaw tacogo kalan fura forogo kan sani aw k'a ta.

- Musoyabanaw furakeli la** 551
 Winegiri jeman musoya koli kama 551
 Metoronidazɔli, *Métronidazole* tata ni a
 min bɛ don musoya la 551
 Nisitatini, *Nystatine*, walima Mikonazɔli,
Miconazole 551
 Furabilenni, *Violet de gentiane* 551
- Wololabanaw** 552
 Kiribi, *Soufre* 552
 Furabilenni, *Violet de gentiane* 552
 Banakisɛfagalan tuluw, *Pommade*
antibiotique 553
 Kurukuru ni ɛɛɛ furakɛ tuluw, *Pommade*
corticostéroïdes 553
 Wazelini walima munitulu girimanw,
Vaseline 553
 Potasiyɔmu perimanganati,
permanganate de potassium 553
- Wololabanaw ni bugu wɛɛw la** 553
 Munitulu dilannen ni kumu dɔw ye i n'a fɔ
 asidi andesileniki, *acide undécylénique*,
 asidi benzoyiki, *acide benzoïque* walima
 ni asidi salisiliki, *acide salicylique* ye 553
 Kiribi ni winegiri, *Soufre et vinaigre* 554
 Tiyosilifati kɔkɔma, *Thiosulfate de sodium* . 554
 Seleniyɔmu silifidilamalama, *Sulfide de*
sélénium 554
 Tɔlinafitati, *Tolnaftate* 554
 Girizeyofiliwini, *Griséofulvine* 554
 Nisitatini, *Nystatine* 555
- Maɓa ni jimi furaw:**
fɛɛɛnamafagalanw 555
 Benzili benzoyatilama, *Benzoate de benzyl*,
 kɛɛɛm walima munitulu 555
 Perimetirini, *Perméthrine* 556
 Korotamitɔn, *Crotamiton* 556
 Iwerimekitini, *Ivermectine* 556
 Kiribi ɓagamini situlu walima munitulu
 (wazelini) la 556
 Piretirini ni piperinili, *Pyréthrines avec*
piperonyl 556
- Dogoyɔɔlakuruw furaw** 557
 Podofilini, *Podophylline* 557
 Asidi tirikulo-ro-asetiki,
Acide trichloroacétique 557
- Kababilen ni ɓenakaba furaw** 557
 Asikulowiri, *Acyclovir* 557
- Tumufuraw** 558
 Mebendazɔli, *Mébendazole* 558
 Alibendazɔli, *Albendazole* 558
- Piperazini, *Pipérazine* 559
 Cabendazɔli, *Thiabendazole*, tumu suguya
 caman fura 559
 Piranteli, *Pyrantel* 560
- Nɔɔɔnatumu (Kɔɔɔnatumu)
 furakeli la** 560
 Parazikanteli, *Praziquantel* 561
 Kinakirini, *Quinacrine* 561
 Parazikanteli, *Praziquantel* 562
 Ɔkizamunikini, *Oxamniquine* 562
- Marafura** 563
 Iwerimekitini, *Ivermectine* 563
 Diyetilikaribamazini, *Diéthylcarbamazine* . 563
 Siramini, *Suramin* 564
- Ɓɛ furakeli** 564
 Tulu banakisɛfagalanw 564
- Dimimadalanw** 565
- Farigan ni dimi furaw** 565
 Asipirini, *Aspirine* (asetilisalisiliki kumu,
acide acétylsalicylique) 565
 Parasetamɔli, *Paracétamol* wa
 asetaminofeni, *acétaminophène* 566
 Ibiporofeni, *Ibuprofène* 566
 Ergotamini, *Ergotamine* (Kaferigoti,
Cafergot)—kunbabinfura 567
 Kodeyini (*Codéine, sulfate de codéine*) 567
 Morifini, *Morphine* 568
- Dimimadalan jolikenɛw kalali senfɛ:**
kirinnan 568
 Lidokeni, *Lidocaine*, Lipokeni *Lignocaine* . 568
- Kɔɔɔdimifuraw** 569
 Beladɔni, *Belladonne* 569
- Kumujiyelɛn, nsɔɔnkunan ani
 furudimi na** 569
 Kumukelelanw (*Antacides*) 569
 Iɔɔɔkisidi daliminiyomu, *Hydroxyde*
d'aluminium, Iɔɔɔkisidi de maɓeziyɔmu,
Hydroxyde de magnésium, Maɓezinɔɔɔ,
Lait de magnésie ni Maɓezikerɛmu,
Crème de magnésie 569
 Bikaribonatilama, *Bicarbonate de soude* . 570
 Kalisiyɔmu bikaribonatilama,
Bicarbonate de calcium 570
- Furulabanaw fura farinmanw
 (ɓumanw)** 570
 Omeparazɔli, *Oméprazole* 571
 Ranitidini, *Ranitidine* 571
 Furalajoli furakɛcogo (*Traitement pour les*
ulcères) 571

Kɔnɔboli ni farilajidese juguman

furaw	572
Keneyaji.	572
Ɖɛɛn wa Zenki, <i>Zinc</i>	573

Kɔnɔbolifura (Kɔnɔboli gansan)

573	
Bisimuti, <i>Bismuth</i>	573

Kɔnɔmagayalan (kɔnɔjafura)

574	
Mapeziyɔmu kɔnɔ (idɔɔkɔkɔsidi de mapeziyɔmu, <i>hydroxyde de magnésium</i>)	
kɔnɔmagayalan ni kumukelɛlan.	574

Ɖɛɛɔmu kɔkɔma, *Sels d'Epsom* (mapeziyɔmu silifatilama, *sulfate de magnésium*)—

kɔnɔmagayalan ani ɛɛɛfura	574
Duntulu—kɔnɔmagayalan	575
Giliserini, <i>Glycérine</i> , min be don banakɔtaa yɔɔɔ la	575

Nu gerennen dayɛɛli la

575	
Ɖfedirini walima fenilefirini be nudayɛɛfura tonita minnu na, <i>éphédrine ou phényléphrine</i>	575

Ɖɔɔɔɔɔɔ furakeli la

575	
Ɖɔɔɔɔɔɔmadalan: Kodeyini, <i>Codéine</i>	576

Sisan furakeli la

576	
Salibitamɔli, <i>Salbutamol</i>	576
Bekulometazɔni, <i>Béclométhasone</i>	577
Peredinizolɔni, <i>Prednisolone</i> walima Peredinizɔni, <i>Prednisone</i>	577
Ɖpinefirini, <i>Épinéphrine</i>	578
Metopamizini, <i>Métopimazine</i>	579

Faritanabanaw ni fɔnɔnɔ:

farinɛɛɛfuraw	579
Porometazini, <i>Prométhazine</i>	580
Difenidaramini, <i>Diphénhydramine</i>	580
Kulɔrifenamini, <i>Chlorphénamine</i> walima Kulɔrifeniramini, <i>Chlorphéniramine</i>	581
Dimenidaranati, <i>Diménhydrinate</i>	582

Bagafuraw

582	
Bunteni kinda bagafura.	582
Sakinda bagafura	583
Tetanzɔsifura (nɛɛɛɛɛɛbanafura)	583
Fafura, <i>Immunoglobuline antirabique</i>	583

Ni бага sera mɔgɔ kɔnɔ

584	
Takami (bagafura).	584
Atɔɔɔpini, <i>Atropine</i>	584
Ɖferɔkizamini, <i>Déféroxamine</i>	585
Asetilisisiteyini, <i>Acétylcystéine</i>	585
Nalɔkizɔni, <i>Naloxone</i>	585
Sojuyɔmu nitiritilama, <i>Nitrite de sodium</i> ..	586
Sojuyɔmu tiyosulifatilama <i>Thiosulfate de sodium</i>	586

Kirinni (jali) fura

586	
Fenobaribitali, <i>Phénobarbital</i>	586
Fenitoyini, <i>Phénytoïne</i>	587
Jazepam, <i>Diazépam</i>	587
Lorazepam, <i>Lorazépam</i>	588
Silifati de mapeziyɔmu, <i>Sulfate de magnésium</i>	589

Fura minnu be ke ka basibɔn

juguman keɛ jiginni kɔɛ	589
Ɖrigometirini, <i>Ergométrine</i> walima Ɖrigonowini, <i>Ergonovine</i>	589
Ositosini, <i>Ocytocine</i>	590
Mizopɔɔɔsɔɔɔli, <i>Misoprostol</i>	590

Kuruw (koko)

591	
Kokofura minnu be don banakɔtaayɔɔ la	591

Balodese ni jolidese

591	
Nɔnɔnɔmugu	591
Witamini suguya caman faralen ɔnɔnɔn kan (<i>Multivitamines</i>)	591
Witamini A, yelidiyalan (<i>Vitamine A</i>): Ka suranfiyen ni ɛkilitara kunben	591
Nɛɛɛ, <i>fer, sulfate ferreux, gluconate ferreux</i>	592
Joliseginfura – Asidi foliki, <i>Acide folique</i> – jolidese suguya dɔw furakeli la	593
Witamini B ₁₂ – ale be ke ka jolidese jugumanba dɔɔɔn de furake	593
Witamini K	593
Witamini B ₆ , Piridɔkisini, <i>Pyridoxine</i>	594
Iyodi, <i>Iode</i>	594

Bangekɔɔsi fɛɛɛw

595	
Bangekɔɔsi furakisɛw	595
Bangekɔɔsi furakisɛw ɛagaminen	595
Furakisɛ misenmani	596
Bangekɔɔsi fɛɛɛɛ teliman	598
Fugulan nafamaw	598
Falakani	599
Lawajikisɛfaganaw	599
Bangekɔɔsi fɛɛɛ min be don banguɔɔɔ kɔnɔ (mununani), <i>Stérilet ou Dispositif intra-utérin (DIU)</i>	599
Bangekɔɔsi pikiri	599
Bangekɔɔsi fura min be wele ko alimɛtini.	600

Sidabanafura

600	
A be dɔn cogodi ko banabagatɔ mako be furaw la?	600

Dusukundimi fura

601	
Nitorogiliserini, <i>Nitroglycérine</i>	601

Furaw tɔɔɔ

Furaw saradalen don kelen kelen ka ke signidenw ye:

A B C D E F G H I J K L M N Ŋ ŋ O ɔ P Q R S T U V W X Y Z

<i>Acticin</i>	556	<i>Benadryl</i>	579, 582
<i>Aderenalini, Adrénaline</i>	578	<i>Benzylpénicilline</i>	524
<i>Alibendazɔli, Albendazole</i>	558, 572	<i>Betadine</i>	552
<i>Alimetini</i>	600	<i>Benzili benzoyatilama, Benzoate de benzyl</i>	555
<i>Amojakini, Amodiaquine</i>	545	<i>Bikaribonatilama, Bicarbonate de soude</i>	570
<i>Amɔkisisilini, Amoxicilline</i>	526, 527, 571	<i>Biltricide</i>	561, 562
<i>Anecef</i>	532	<i>Bisimuti, Bismuth</i>	573
<i>Anpasilini, Ampicilline</i>	526, 527	<i>Bunteni kinda bagafura</i>	582
<i>Antiminth</i>	560	<i>Cabendazɔli, Thiabendazole</i>	559
<i>Antrypol</i>	564	<i>Cafergot</i>	567
<i>Aralen</i>	546	<i>CD4</i>	600
<i>Aritemeteri lumefantirini, Artéméther luméfántrine</i>	543	<i>Ceftin</i>	532
<i>Aritesunati, Artésunate</i>	542	<i>Chloroquine</i>	548
<i>ARV, Antirétroviral</i>	600	<i>Cilest</i>	595
<i>Asetaminofeni, Acétaminophène</i>	566	<i>Claforan</i>	532
<i>Asetilisisitini, Acétylcystéine</i>	585	<i>Coartem</i>	543
<i>Asidi andesileniki, Acide undécylénique</i>	553	<i>Cobantril</i>	560
<i>Asidi benzoyiki, Acide benzoïque</i>	553	<i>Corticostéroïdes</i>	553, 591
<i>Asidi foliki, Acide folique</i>	593	<i>Cortisone</i>	591
<i>Asidi salisiliki, Acide salicylique</i>	553	<i>Cotrimoxazole</i>	532, 572
<i>Asidi tirikuloro-asetiki, Acide trichloroacétique</i>	557	<i>Crotan</i>	556
<i>Asikulowiri, Acyclovir</i>	557	<i>C.T.A.</i>	542, 543
<i>Asipirini, Aspirine</i>	565	<i>Cyclofem</i>	599
<i>Atabrine</i>	551, 561	<i>Cytotec</i>	590
<i>Atɔɔɔpini, Atropine</i>	584	<i>Damajalan furaw</i>	535
<i>Avlochlor</i>	546	<i>Dapisɔni, Dapsone</i>	540
<i>Bagafuraw</i>	582, 584	<i>Deferokizamini, Déféroxamin</i>	585
<i>Balodese furaw</i>	591	<i>Delfen</i>	599
<i>Banakiseɔfagalan tuluw, Pommade antibiotique</i>	553	<i>Depo-Provera</i>	599
<i>Banakiseɔfagalanw</i>	522	<i>Diane</i>	595
<i>Bangekɔɔsi ɔɔɔɔɔ teliman</i>	598	<i>Diazépam</i>	587
<i>Bangekɔɔsi furakisew</i>	595	<i>Difenilidantoyini, Diphénylhydantoïne</i>	587
<i>Bangekɔɔsi pikiri</i>	599	<i>Difenidaramini, Diphénylhydramine</i>	579, 580
<i>Banocide</i>	563	<i>Dikulokisasilini, Dicloxacilline</i>	526
<i>Bayer 205</i>	564	<i>Dilantin</i>	587
<i>Bekulometazɔni, Béclométhasone</i>	577	<i>Dilɔkizanidi, Diloxanide</i>	572
<i>Beladɔni, Belladonne</i>	569	<i>Dimenidaranati, Diménhydrinate</i>	582
		<i>DIU</i>	599
		<i>Diyetilkaribamazini, Diéthylcarbamazine</i>	563

Dɔkisisikilini, <i>Doxycycline</i>	530	Idɔɔɔkɔsidi daliminiyomu, <i>Hydroxyde d'aluminium</i>	569
<i>Dramamine</i>	579, 582	Idɔɔɔkɔsidi de maɔeziyɔmu, <i>Hydroxyde de magnésium</i>	569
<i>Droncit</i>	561, 562	<i>Implanon</i>	600
Efedirini, <i>Éphédrine</i>	575	Isoniyazidi, <i>Isoniazide</i>	537
<i>Elimite</i>	556	Iwɛrimɛkitini, <i>Ivermectine</i>	556, 563
<i>Emko</i>	599	Iyodi, <i>Iode</i>	594
Epinefirini, <i>Épinéphrine</i>	578, 581	<i>Jadelle</i>	600
<i>Ergotrate</i>	589	Jazipamu, <i>Diazépam</i>	587, 588
Eritromisini, <i>Érythromycine</i>	528, 564	Kababilen furaw	557
Etanbutɔli, <i>Éthambutol</i>	539	Kalisiyɔmu bikaribonatilama, <i>Bicarbonate de calcium</i>	570
<i>Eurax</i>	556	<i>Keflex</i>	532
<i>Exluton</i>	596	<i>Ketoconazole</i>	552
<i>Exsel</i>	554	Kɛɛyaji	572
Ɛpɔɔmu kɔkɔma, <i>Sels d'Epsom</i>	574	Kilindamisini, <i>Clindamycine</i>	535
Ɛrigometirini, <i>Ergométrine</i>	589	Kinakirini, <i>Quinacrine</i>	551, 561, 572
Ɛrigonowini, <i>Ergonovine</i>	589	Kinini, <i>Quinine</i>	545, 546
Ɛrigotamini, <i>Ergotamine</i>	567	Kiribi, <i>Soufre</i>	552, 554
Fafura, <i>Immunoglobuline antirabique</i>	583	Kodeyini, <i>Codéine</i>	567, 576
Falakani	599	<i>Koromex</i>	599
<i>Fansidar</i>	543	Korotamitɔn, <i>Crotamiton</i>	556
Farilajidese furaw	572	Kotiri, <i>Cotrimoxazole</i>	532, 572
<i>Femoden</i>	595	Kɔkɔwasa	552, 594
Fenilefirini, <i>Phényléphrine</i>	575	Kɔkɔbolifura	572, 573
Fenitoyini, <i>Phénytoïne</i>	587	Kɔkɔmagayalanw	574, 575
Fenobaribitali, <i>Phénobarbital</i>	569, 586	Kulofazimini, <i>Clofazimine</i>	540, 541
Fɛɔɔnamafagalanw	555	Kuloranfenikɔli, <i>Chloramphénicol</i>	530
Firoyati de dilokisanidi, <i>Furoate de diloxanide</i>	550	Kulorokini, <i>Chloroquine</i>	546
<i>Flagyl</i>	549	Kulorokini fosifatilama, <i>Phosphate de chloroquine</i>	546
<i>Fortaz</i>	532	Kulorokini silifati, <i>Sulfate de chloroquine</i>	547
Fugulan nafamaw	598	Kuloromisetini, <i>Chloromycetin</i>	530
Furabilenni	554	Kubkɔsɔsilini, <i>Cloxacilline</i>	525
Furabilenni, <i>Violet de gentiane</i>	551, 552	Kubrifenamini, <i>Chlorphénamine</i>	581
<i>Gentamicine</i>	528	Kubrifeniramini, <i>Chlorphéniramine</i>	579, 581
<i>Germanin</i>	564	<i>Lamprene</i>	541
Giliserini, <i>Glycérine</i>	575	<i>Lariam</i>	544
Girizeyofiliwini, <i>Griséofulvin</i>	554	Lawajikisɛfagalanw	599
<i>Gracial</i>	595	Lidokɛni, <i>Lidocaine</i>	568
<i>Gynera</i>	595	Lipokɛni, <i>Lignocaine</i>	568
<i>Gynol II</i>	599	<i>Lo-femnal</i>	596
<i>Helmex</i>	560	<i>Logynon</i>	595
<i>Hetrazan</i>	563	<i>Lo/Ovral</i>	596
<i>Hyper-Tet</i>	583		
Ibiporofeni, <i>Ibuprofène</i>	566		

Lorazepamu, <i>Lorazepam</i>	588	Þɛnakaba furaw	557
<i>Luminal</i>	586	Omeparazɔli, <i>Oméprazole</i>	571
<i>Lunelle</i>	599	<i>Ortho-Novum</i>	595
<i>Mansil</i>	562	Ositosini, <i>Ocytoccine</i>	590
Maɛezinɔncə, <i>Lait de magnésie</i>	569	<i>Ovrette</i>	596
Maɛeziɔncumu kəncə, <i>Hydroxyde de magnésium</i>	574	<i>Ovysmen</i>	595
Marafura	563	Ɔkizamunikini, <i>Oxamniquine</i>	562
Mebendazɔli, <i>Mébandazole</i>	558, 572	<i>Paludrine</i>	548
<i>Mefoxin</i>	532	Parasetamɔli, <i>Paracétamol</i>	566
Mefulokini, <i>Méfloquine</i>	544	Parazikanteli, <i>Praziquantel</i>	561, 562
<i>Mepacrine</i>	561	Penisilini, <i>Pénicilline</i>	522
<i>Mesigyna</i>	600	Penisilini G	524
<i>Methergine</i>	589	Penisilini pikiri	524
Metopamizini, <i>Métopimazine</i>	579	Penisilini V.....	523
Metoronidazɔli, <i>Métronidazole</i>	525, 549, 551, 571, 572	Penisilini VK	523
<i>Microgynon</i>	596	Peredinizɔbni, <i>Prednisolone</i>	577
<i>Microlut</i>	596	Peredinizɔnci, <i>Prednisone</i>	577
<i>Micronor</i>	596	Perimetirini, <i>Perméthrine</i>	556
<i>Micronovum</i>	596	<i>Phenergan</i>	580
<i>Microval</i>	596	<i>Phylloquinone</i>	593
<i>Microclar</i>	596	<i>Phytoménadione</i>	593
Mikonazɔli, <i>Miconazole</i>	551, 577	<i>Pin-X</i>	560
Mizɔpɔncəsitɔli, <i>Misoprostol</i>	590	Piperazini, <i>Piperazine</i>	559
Morifini, <i>Morphine</i>	568	Piranteli, <i>Pyrantel</i>	560
Mununani.....	599	Pirazinamidi, <i>Pyrazinamide</i>	538
Nabkizɔnci, <i>Naloxone</i>	585	Pirimakini, <i>Primaquine</i>	548
<i>Naphuride</i>	564	Pirimetamini ni silifadɔkisini jagaminen, <i>Pyriméthamine avec sulfadoxine</i>	543
<i>Neomycin</i>	553	Pitiwitrini, <i>Pituitrin</i>	589
<i>Neosporin</i>	553	Pitosini, <i>Pitocine</i>	590
<i>Neo-synephrine</i>	575	Podofilini, <i>Podophylline</i>	557
<i>Net-en</i>	599	<i>Polymyxin</i>	553
Nege, <i>Fer</i>	592	<i>Polysporin</i>	553
Nikulozamidi, <i>Niclosamide</i>	561	<i>Pommade de Whitfield</i>	553
Nisitadini, <i>Nystatine</i>	551, 555, 577	Poroganili, <i>Proguanil</i>	548
Nitarati darizan, <i>Nitrate d'argent</i>	564	Porometazini, <i>Prométhazine</i>	580
<i>Nivaquine</i>	547	Potasiɔncumu perimanganati, <i>Permanganate de potassium</i>	553
<i>Nix</i>	556	Powidɔnci iyode, <i>Povidone iodée</i>	552, 564
<i>Nordette</i>	596	<i>Pyridoxine</i>	594
<i>Norinyl</i>	595	<i>Qlaira</i>	595
<i>Noristerat</i>	599	<i>Quinine</i>	546
<i>Norplant</i>	600	Ranitidini, <i>Ranitidine</i>	571
Nəncəncumu	591	<i>Resochine</i>	546
Npɔncə furaw.....	535	<i>RID</i>	556

Rifanpisini, <i>Rifampicine</i>	538, 540, 541, 595	<i>TMP-SMX</i>	532
<i>Ritonavir</i>	595	Tɔlinafitati, <i>Tolnaftate</i>	554
<i>Rocephin</i>	532	<i>Trinordiol</i>	595
Sakinda bagafura.....	583	<i>Trinovum</i>	595
Salibitamɔli, <i>Salbutamol</i>	576	<i>Triquilar</i>	595
Sefalekisini, <i>Céphalexine</i>	532, 533	Tulu banakisefagalanw.....	564
Sefalsiporiniw, <i>Cephalosporines</i>	532	Tumufuraw	558
Sefaradini, <i>Cephredine</i>	532	<i>Vansil</i>	562
Sefazɔlini, <i>Cefazolin</i>	532	<i>Vaseline</i>	553
Sefirɔkisini, <i>Cefuroxime</i>	532	<i>VCF</i>	599
Sefotakisimi, <i>Cefotaxime</i>	532	<i>Velosef</i>	532
Sefɔkisitini, <i>Cefoxitine</i>	532	<i>Vibramycine</i>	530
Seleniyɔmu silifidilamalama, <i>Sulfide de sélénium</i>	554	<i>Violet de gentiane</i>	551, 552
<i>Selsun</i>	554	<i>Vogalène</i>	579
Sefitazidini, <i>Ceftazidime</i>	532	Winɛgiri	551, 554
Sefitiriyakizɔni, <i>Ceftriaxone</i>	532, 533, 572	Witamini, <i>Vitamines</i>	591
Sharibɔn	584	Witamini A.....	591
Sidabanafura	600	Witamini B6	594
Silifadɔkisini, <i>Sulfadoxine</i>	531	Witamini B12	593
Silifametɔkizazɔli, <i>Sulfamethoxazole</i>	531	Witamini K.....	589, 593
Silifizɔkizazɔli, <i>Sulfisoxazole</i>	531	<i>Yomesan</i>	561
Siporofilɔkisasini, <i>Ciprofloxacin</i>	534	<i>Zantac</i>	571
Siramini, <i>Suramin</i>	564	Zantamisini, <i>Gentamicine</i>	528, 535
Sisan furaw	576	Zenki, <i>Zinc</i>	573
Siterepitɔmisini, <i>Streptomycine</i>	539		
Sitoteki, <i>Cytotec</i>	590		
<i>Smecta</i>	573		
Sojuɔmu nitiritilama, <i>Nitrite de sodium</i>	585		
Sojuɔmu tiyosulifatilama, <i>Thiosulfate de sodium</i>	586		
Sɔɔɔɔɔɔ fura.....	575		
<i>Spermicide</i>	599		
<i>Stérilet</i>	599		
<i>Sulfide de selenium</i>	552		
Sumayafuraw	542		
<i>Synphase</i>	595		
Takami.....	584		
<i>Taxidime</i>	532		
<i>Tazicef</i>	532		
Tetansifura, <i>Immunoglobuline antitétanique</i>	582		
Tetasikilini, <i>Tétracycline</i>	529, 564, 571		
<i>Tinactine</i>	554		
Tiyosilifati kɔkɔma, <i>Thiosulfate de sodium</i>	554		

Kunnafoniw furaw kan

Banakisefagalanw be banakisew keɛ

Banakisefagalanw ye furaw ye minnu be banakisebanaw keɛ. U te mako ɲe sangarannabanaw la i n'a fɔ nparacan, ɲɔni, murafarigan, walima mura gansan.

Banakisefagalanw beɛ te banakisebanaw beɛ furake. Banakisefagalan minnu dilancogo ye kelen ye ye olu ye kulu kelen ye. A ka fisa ka banakisefagalanw suguya don ka a da nin sababu fila in kan:

1. Banakisefagalan minnu ye kulu kelen ye olu ka teli ka bana suguya kelen furake. O kɔɔ ye ko aw be se ka kulu kelen kɔɔfura dɔ falen a ɲɔɔɔn were ta la.
2. Ni aw fari te sɔn kulu min kɔɔfura dɔ la, a fana sɔn man di o kulu kelen kɔɔfura werew la. O b'a jira ko aw ka kan ka kulu were furaw ta.

Banakisefagalanw dili ka kan ka ke k'a kuntaala foori. U tali ɲɔli k'a sɔɔ don hake fɔlen ma dafa, o be na ni banakise kolo geleyali ye ka taa a fe.

Penisilini, *Penicilline*: Banakisefagalan pumanbaw

Penisilini furaw ye banakisefagalanw la pumanba dɔw ye. Penisiliniw be banakisew keɛ minnu caman ye netabanaw ye. Penisiliniw te mako ɲe nin bana ninnu na: kɔɔɔɔli, ɲegenesiralabanaw, kɔdimi, birintiliw, mura, nparancan, ani sankaranbanaw. Aw ye Bana yelemabaliw laje (seben ɲe 60) ni Bana yelemataw (seben ɲe 61).

Penisilini be suma milligramu na (mg) walima hake la min be wele ko inite (*Unité*, U). Ni penisilini G don, mg 250 = U 400.000 ye.

Mɔɔ fanba fe, penisilini ye fura puman ye. A tata hake dantemeni be se ka ke warilatije ye nka o te fen ke a tabaga la.

Penisilini deseli bana dɔw la

Penisilini beka dese bana dɔw la. O kɔɔ ye ko kɔɔlen, penisilini tun be se ka o bana ninnu keneya. Nka bibi in na, penisilini teka o baara ke bilen. Ni bana te ka se ka furake penisilini lakodɔnnen fe, banakisefagalan were be se ka ta ka laje walima penisilini suguya were be se ka laje. Misali la, galakanɔɔ be kologeleya penisilini kɔɔ tuma dɔw la. Aw be se ka kotiri (ɲe 532) laje a ɲɔ na walima eritoromisini (ɲe 528).

Kunnafoni nafama penisilini sugu beɛ kan (ka fara anpisilini ni amɔkisisilini kan)

Mɔɔ dɔw fari te sɔn penisilini la. Faritanabana ɲɔɔman be na ni kurukuru bɔli ye fari la. O ka teli ka na waati jan walima tile caman temenen kɔ fura tali kɔ fe. A be se ka men a tigi la ka tile damado ke. Ni o kera, aw be penisilini tali dabila o ɲɔɔ beɛ. ɲɛɲemadafuraw be se ka demɛ ke ka ɲɛɲɛ ban. Kɔɔɔdimi ni kɔɔɔbɔli sɔɔli penisilini tali fe olu te jate faritanabanaw ye, hali ni olu ka jugu, o te penisilini tali dabilakun bɔ.

Penisilini ke man teli ka faritanabana juguman bila mɔɔ la. Penisilini talen kɔ sanga kungurunni kɔɔ, a tigi fari be bilen a kan, a ngɔɔ be tɔn ani a dawolow, a ninakili be geleya, a fanga be dɔɔɔya, fo ka a laban kirinni ma. O te taamasije puman ye. Aw be epinefirini pikiri ke a tigi la o ɲɔɔɔnin beɛ la (aderenalini, adrénaline). Aw be aw jija epinefirini ka sɔɔ aw bolo kɔɔ tuma beɛ penisilini pikiri ke waatiw la (aw ye seben ɲe 122 laje).

Mɔgɔ min fari te sɔn penisilini la, a sugu fan si man kan ka di o tigi ma tuguni – anpisilini, amɔkisisilini, walima dɔ werew. A dunta fara a pikiri kan, ninnu si te se ka di a tigi ma bilen, barisa ni aw ye a dɔ di a ma, bana be se ka juguya ka tɛmɛ kɔrɔlen kan min be se ka a tigi faga. Mɔgɔ minnu fari te sɔn penisilini la, olu be se ka eritoromisini walima banakisefagalan sugu were ta a nɔ na.

Pikiriw

Penisilini dunta be bana furake ka jɛ. Farati be penisilini pikiri la. A be se ka faritenebanaw ni geleya werew lase mɔgɔ ma. Ola a pikiri ka kan ka ke ni hakili ye.

- Aw kana penisilini pikiri ke fo ni bana ka jugu.
- Sani aw ka penisilini pikiri ke, aw ye yeretangacogow laje seben jɛ 122.

Penisilini dunta: Penisilini V, Penisilini VK (*Penicilline par voie orale, penicilline V, penicilline VK*)

Penisilini dunta (min ni a pikiri te kelen ye) o be se ka ke bana nɔgɔmanninw na ani minnu dimi man jugu ten, olu la dɔw ye:

- Ngɔnɔdimi fariganma sudabali (kannabagani)
- Tulodimi
- Kunbabin
- Kolocifarigan
- Galakanɔɔ

Hali ni aw ye bana furakeli damine ni penisilini pikiri ye, aw be se ka a furakeli laban ni a dunta ye ni bana ye nɔgɔyali damine. Ni nɔgɔya te ka don bana na tile 2 walima tile 3 kɔnɔ, aw be yelema banakisefagalan were kan ka to ka dɔgɔtɔɔ jininka o ka aw bila sira.

A dicogo

Walasa fura talen ka mako jɛ farikolo ye ka jɛ, aw be penisilini ta aw kɔngɔtɔ, leri 1 jɔgɔn sani aw ka dumuni ke walima leri 2 jɔgɔn dumuni kɔfɛ.

Aw be a miligaramu 25 ka se miligaramu 50 ma di a tigi ma kilogaramu kelen o kilogaramu kelen jate la, o min y'a tilalen ye ka ke tako 4 ye don o don tile 10 kɔnɔ. Ni aw te se ka den pese k'a girinya dɔn, aw be fura hake suman ka a ben si hake ma.

Sani den ka san 1 sɔɔ: aw be mg 62.5 di sije 4 don o don tile 10 kɔnɔ

- **San 1 ka se san 5 ma:** aw be mg 125 di sije 4 don o don tile 10 kɔnɔ
- **San 6 ka se san 12 ma:** aw be mg 125 ka se mg 250 ma di sije 4 don o don tile 10 kɔnɔ
- **San 12 sanfe:** aw be mg 250 ka se mg 500 ma di sije 4 don o don tile 10 kɔnɔ.

Bana jugumanbaw la, aw be hake dita fɔlen ninnu jɔgɔn 2 di a tigi ma.

Kolocifarigan juguman na *rhumatisme articulaire aigu*:

- **Denmisɛnw:** aw be mg 250 di sije 2 don o don tile 10 kɔnɔ
- **Balikuw:** aw be mg 500 di sije 2 don o don tile 10 kɔnɔ

Penisilini pikiri suganticogow puman

Penisilini suguya dɔw ka bana keleli ka teli, nka u ka baara kuntaala man jan. Penisilini suguya werew ka furakeli ka suma, nka u ka baara kuntaala ka jan kosebe. Waati dɔw la, a suguya dɔ ka fisa ni dɔ ye.

Penisilini teliman, min ka baara kuntaala man jan (*action brève*) Nin penisilini suguyaw ka banakele ka teli nka u ka baara kuntaala man jan. Tɔgɔ caman be fɔ u ma, misali la, I n'a fɔ penisilini benzili, *benzylpenicilline*, penisilini yelenta, penisilini G segema, *penicilline G*, ani penisilini G pikirijilama. A jirala ko nin penisilini suguyaw ka baara ka teli nka u te waatijan ke mɔgɔ fari, u pikiri ka kan ka ke (sije 4 fo ka se sije 6 ma) leri 4 o leri 4 walima leri 6 o

leri 6. Penisilini min ka baara ka teli, o de ɔɔɔɔ tɛ banamisenni jugumanbaw furakeli la ani minnu mako bɛ penisilini keko caman na: misali la kelebɛw walima sinkɔɔkɛredimiw.

Penisilini minnu ka baara kuntaala man jan, a man surun (*action intermédiaire*): Penisilini porokayini walima benzili penisilini porokayini. U ka baara ka suma ani u bɛ to ɔɔɔɔ fari la tile kelen ɔɔɔɔ, o la u pikiri ka kan ka kɛ sɔɔɔ kelen tile kɔɔɔ. Penisilini porokayini walima porokayini ni penisilini faralen ɔɔɔɔ kan o min banakeɛ ka teli, o de ɔɔɔɔ tɛ banamisenni caman furakeli la, bana minnu furakeli tɛ taa penisilini kɔ.

Penisilini min ka suma, min ka baara kuntaala ka jan (*action prolongé*): Penisilini benzatini G walima benizili penisilini benzatini. Nin penisilini suguya bɛ don ɔɔɔɔ fari la dɔɔɔni dɔɔɔni ani a bɛ men baara la fo kalo kelen ɔɔɔɔ. A bɛ ke ka mimi banakisema ani damajalan furake, ani fana a bɛ murafarigan kunbɛn. Penisilini suguya don min kɛli ka ni ni banabagatɔ la min sigiyɔɔɔ ka jan furakelikela la walima ni banabagatɔ tɛ se ka penisilini kunu. Ni banamisen juguman tɛ, pikiri kelen ka kan ka o ɔɔɔ. A ka c'a la, penisilini benzatini G ni penisilini suguya wɛrɛw de faralen don ɔɔɔɔ kan, penisilini minnu ka baara ka teli.

Penisilini pikiri, Penisilini G (Pénicilline injectable, pénicilline G, benzylpénicilline)

Penisilini pikiri bɛ ke bana juguman dɔw kama, i n'a fɔ:

- Janɔɔyin (tetanɔsi)
- Galakanɔɔɔ juguman
- Jojinda nɛmaw
- Ni kolo karilen dɔ ye wolo sɔɔɔ ka bɔ
- Danna
- Kelebe

Penisilini pikiri suguya caman bɛ sɔɔɔ. U danfara ye: a dɔw bɛ baarake fari la ka men ka tɛmɛ dɔw kan.

A dicogo

Penisilini kise (*Pénicilline cristalline* (Penisilini benzili, *Benzylpénicilline*, penisilini G, *Pénicilline G*, etc.) (Penisilini min ka baara kuntaala man jan).

Penisilini kise walima a suguya wɛrɛ minnu ka baara kuntaala man jan, olu tacogo bana juguw la:

Pikiri min bɛ ke leri 4 o leri 4, tile 10 ka se tile 14 ma.

A pikiri kɛ o kɛ, aw bɛ hake min ta, o file:

- **Baliku ni den min si ka ca ni san 8 ye:** 1 000 000 hake pikiri (1 million U)
- **Den san 3 ka se san 8 ma:** 500.000 hake (500.000 U)
- **Den minnu tɛ san 3 bɔ:** 250.000 (250.000 U).

Ni bana ka jugu kosebɛ, aw bɛ dɔ fara fura dita kan.

Porokayini (kuntaala hakelama, la procaïne, action intermédiaire)

Pikiriw bɛ ke sogobu fɛ (*injection intramusculaire, IM*), a tɛ ke jolisira fɛ (*injection intraveineuse, IV*).

Aw b'a hake (*Unité*) 25.000 ka se hake 50.000 ma, o pikiri kɛ kilogaramu kelen o kilogaramu kelen na don o don. Aw kana tɛmɛ hake 4.800.000 kan. Ni den girinya dɔncogo tɛ aw bolo, aw bɛ fura dita ben a si hake ma:

- **Den kalo 2 ka se san 3 ma:** aw bɛ a hake 150.000 pikiri kɛ a la sɔɔɔ 1 don o don tile 10 ka se tile 15 ma.
- **San 4 ka se san 7 ma:** aw bɛ a hake 300.000 pikiri kɛ a la sɔɔɔ 1 don o don tile 10 ka se tile 15 ma
- **San 8 ka se san 12 ma:** aw bɛ a hake 600.000 pikiri kɛ a la sɔɔɔ 1 don o don ka tile 10 fo ka se tile 15 ma.

- **San 12 sanfe:** aw be a hake 600.000 ka se 4.800.000 pikiri ke a la sɔɔ 1 don o don tile 10 ka se tile 15 ma.
- Aw kana sɔɔn k'a di den ma min si te kalo 2 bɔ fɔɔ fo ni penisilini walima anpisilini suguyasi te aw bolo. Ni penisilini dɔɔɔn de be aw bolo, aw be o hake 50.000 pikiri ke sɔɔ 1 don o don tile 10 kɔɔɔ.
- Banajuguw la, aw be fura tata hake kofɔɔɔn in pikiri ke a tigi la.

Porokayini ni penisilini ɔɔgaminen ɔɔɔɔn na, o ni porokayini gasan beɔ be baara kelen ke.

Benzatini benzilipenisilini, penisilini G, penisilini benzatini (min be men ka baarake farikolo la)

A pikiri be ke sogobu dɔɔɔn fe (IM), a te ke jolisira fe (IV).

- **Den minnu be kg 30 duguma, walima san 1 ka se 7 ma:** aw be a hake 300.000 ka se 600.000 pikiri ke a tigi la sɔɔ 1 dɔɔɔkun kɔɔɔ. Ni bana man jugu kosebe, pikiriko kelen ka teli ka o kenya.
- **Denmisen kɔɔɔbaw ni denmisen minnu be kg 30 sanfe, walima n'u si ka ca ni san 8 ye:** aw be a hake miliyɔɔn 1.2 pikiri ke a la. Ni bana man jugu, pikiriko kelen ka kan ka bɔli ke.
- **Ni kannabagani don,** aw be hake kofɔɔɔn in pikiri ke a tigi la.
- **Ni kolocifarigan ye mɔɔɔ min mine:** aw be hake kofɔɔɔn in pikiri ke a tigi la sɔɔ 1 dɔɔɔkun 4 o dɔɔɔkun 4. Aw be teme n'o furakeli ye san 5 ka se san 10 ma walasa kolobana kunben min be na ni sɔɔnkunnabana ye.
- **Ni danna don denyereni na:** aw be a hake 50.000 pikiriko 1 ke a tigi la kilogaramu kelen o kelen.

Kulɔkisisilini, Cloxacilline

Kulɔkisisilini ye penisilini (*pénicilline*) suguya dɔ ye. A be ke ka banaw furake penisilini gansan desera bana minnu na, i n'a fɔ joginda juguman (joginda nema) walima kɔɔɔladimi. Ni kulɔkisisilini te aw bolo, aw ye dikulɔkisisilini di (*dicloxacilline*, seben ɔɔ 526).

Kɔɔɔɔɔ

Fɔɔɔɔnege, fɔɔɔɔ, kɔɔɔɔbɔli, farigan, ni kurundimi.

Kunnafoni nafama

- Ni a tigi fari te sɔɔn penisilini la, aw kana kulɔkisisilini di a ma.
- Kulɔkisisilini be se ka bangekɔɔɔsi furakisew fanga dɔɔɔya. Aw ye feere werew ke, i n'a fɔ manani (i n'a fɔ Fugulan Nafama) ka sɔɔɔ aw beka fura in ta

A tacogo

Bana caman furakeli la

Ni denmisenni don, aw be a miligaramu 25 ka se 50 ma, aw be o di den ma a girinya kilogaramu kelen o kelen na don o don, sɔɔ 4 tile kɔɔɔ. Ni balikuw don, aw be fura in miligaramu 25 ka se 50 ma, aw be o di baliku ma a girinya kilogaramu kelen o kelen na don o don, sɔɔ 4 tile kɔɔɔ. Ni aw te se ka a tigi girinya hake ta, aw be a tata hake kape ni a si ye.

- **San 2 duguma:** aw be a miligaramu 75 di sɔɔ 4 don o don.
- **San 2 ka se san 10 ma:** aw be a miligaramu 125 di sɔɔ 4 don o don.
- **San 10 sanfe:** aw be a miligaramu 250 fo ka se 500 di sɔɔ 4 don o don.

Bana jugumanbaw la, aw be hake dita fɔɔɔn ninnu ɔɔɔɔn 2 di a tigi ma.

Ni murujoginda walima marifajoginda don, aw be a hake kofɔɔɔn di don o don, tile 10 fo ka se tile 14. Ni joginda ɔɔɔɔɔn dɔɔ, walima joginda be a tigi kɔɔɔ na, aw be metoronidazɔli, (*métronidazole*) di a ma fana (seben ɔɔ 549).

Ni kolo karilen ka a kun bɔ sogobu fe (kolo kun bɔlen) aw be a hake kɔfɔlenw di don o don, tile 5 fo ka se tile 7 ma. Ni joginda nɔgɔlen don kosebe, aw be metoronidazole (*métronidazole*) di a ma fana (seben je 549).

Dikulɔkisisilini, *Dicloxacilline*

Dikulɔkisisilini ye penisilini, *pénicilline* suguya ye. A be ke ka banaw furake penisilini gansan desera bana minnu na. Ni dikulɔkisisilini te aw bolo, aw ye Kulɔkisasilini, *dicloxacilline* di (seben je 525).

Kɔɔɔɔw

Fɔɔɔnege, kɔɔɔdimi, dumunikebaliya.

Kunnaƒoni nafama

- Ni a tigi fari te sɔn penisilini la, aw kana dikulɔkisisilini di a ma.
- Aw kana a di denyereni ma.
- Dikulɔkisisilini be se ka bangekɔɔsi furakisew fanga dɔgɔya. Aw ye feere werew ke, i n'a fɔ manani (i n'a fɔ Fugulan Nafama). ka sɔɔ aw beka fura in ta.
- Aw be kotiri dili dabila a tigi ma ni a ka sugune je be i n'a fɔ finman, ni a banakɔtaa je be i n'a fɔ bugurinje, walima a fari ni a new be ke nere ye (i n'a fɔ sayi nere).

A tacogo

Aw ye Dikulɔkisisilini ta ni ji weri je kelen. Aw be dikulɔkisisilini ta aw kɔngɔɔ, leri 1 jɔɔɔn sani aw ka dumuni ke walima leri 2 jɔɔɔn dumuni kɔfe.

- **Denmisen** minnu girinya te kilogaramu 40 bɔ, aw be a miligaramu 12,5 fo ka se 25 ma, aw be o di den ma a girinya kilogaramu kelen o kelen na don o don sije 4 tile kɔɔ.
- **Balikuw** ani denmisen minnu girinya be kilogaramu 40 bɔ, aw be a miligaramu 12,5 fo ka se 25 ma, aw be o di k'a da a tigi girinya kilogaramu kelen o kelen na don o don, sije 4 tile kɔɔ.

Ni aw te se ka a tigi girinya hake ta, aw be a tata hake kaɔe ni a si ye:

- **San 1 duguma:** aw be a miligaramu 20 di sije 4 don o don.
- **San 1 ka se san 5 ma:** aw be a miligaramu 30 di sije 4 don o don.
- **San 6 ka se san 12 ma:** aw be a miligaramu 80 di sije 4 don o don.
- **San 12 sanfe:** aw be a miligaramu 125 fo ka se 250 di sije 4 don o don.

Ni joginda juguman don (joginda nema), aw be a hake kɔfɔlenw di don o don, tile 5 fo ka se tile 7 ma. Ni joginda nɔgɔlen don kosebe, aw be metoronidazole (*métronidazole*) di a ma fana (seben je 549).

Ni jeninida juguman don, aw be a hake kɔfɔlenw di don o don, tile 5 fo ka se tile 7 ma. Ni jeninida ka dun, walima ni farigan be a tigi la, aw be a hake kɔfɔlenw di don o don, tile 10 fo ka se tile 14 ma.

Anpisilini ni amɔkisisilini (*Ampicilline et amoxicilline*): banakisefagalan minnu be banakisɛ caman faga

Anpisilini ni amɔkisisilini ye be banakisecaman fagalanw ye, o kɔɔ ye k'u be banakisɛ sugu caman faga ka ka teme penisilini kulu kɔɔɔfura tɔw kan. U fila be se ka falen jɔɔɔn na. Ni aw ye anpisilini tali lapini kelen ye jɔɔɔ min na nin gafe kɔɔ, aw be se ka amɔkisisilini ke k'o nɔnabila n'a hake kɔfɔlen ye.

Anpisilini ni amɔkisisilini ye fura numanw ye, kerengerennyanya la u be di denyereniw ni den fitiniw de ma. U fila nafa ka bon galakanɔɔ ni tulodimiw be furakeli la. Anpisilini nafa fana ka bon kanjabana furakeli la ani bana gelen suguya werew minnu be denkuraniw mine.

Kalolaw

A fura ninnu fila bee be foononege ni koonboli bila mago la nka kerengerennyaya la anpisilini de ta ka teli. Aw kana u di den koonbolito ma ni aw b'a don ko aw be se k'a nkonabila ni Banakisefagalan were ye.

Kalolaw lakodonnenba do were ye kurukuru boli ye fari la. Kurukuru neema minnu be to ka bo fari la ka tunun waati damado kono olu ka teli ka ke penisilini kalolaw ye. Aw be a dili jo o yoro bee ka tila ka penisilini sugu bee dili dabila pewu den ma. Ni kalolaw werew wulila a tigi fe tugun, o be se ka juguya kojugu fo ka se a tigi saya ma. Faridegun dow la, eritoromisini be se ka ta a no na, aw be gafe ne 528

kalan. Kurukuru minnu be i n'a fo joni kurukuru dogokun kelen fura tali daminenen ko, o bee te faritanabana do ye. Nka a ka gelen ka a don ni o kurukuru faritanabana do ye, o la a ka fisa ka fura tali jo.

Kunnafoni nafama

A fura ninnu be ka dese banaw koro ka taa a fe. Aw ka sigida la, a be se ka ke u te na se ka fulukubanaw, togotogoni, walima bana werew kele bibi in na bilen.

Anpisilini ni amokisilini tacogo

Anpisilini ni amokisilini dunta be baara ke ka ne. Anpisilini pikirilama fana be se ka ke, nka o ka kan ka ke bana gelenw kama i n'a fo kanjabana, walima ni den be ka foon kojugu ani n'a te se ka fen kunu.

Banakisefagalan tow tali kuntaala te kelen. Aw be teme ni fura tali ye fo bana taamasijne (hali farigan yere) bee ka ban ka leri 24 jagon ke. Ni Sida be den na, tile hake min folen don a kama aw be fura di a ma o kono. O folen in kono, a tata hake be se ka yelama. A ka ca a la, aw be hake dita dogoya ni di den ka dogon walima ni a man kene. Aw be soro ka dita hake caya ni di den ka bon walima ni bana ka jugu.

Amokisilini, dunta (*Amoxicilline orale*) Denw ka bana suguya caman fura

Miligaramu 25 ka se 50 ma, aw be o di den ma a girinya kilogaramu kelen o kelen na don o don, a tilalen ka ben tako 3 ma tile kono. Walima aw be a di ka ben den si hake ma:

- **San 3 duguma:** aw be mg 62 di sijne saba tile kono tile 3 ka se tile 7 ma.
- **San 3 ka se san 7 ma:** aw be mg 125 di sijne 3 tile kono tile 3 ka se tile 7 ma.
- **San 8 ka se san 12 ma:** aw be mg 250 di sijne 3 tile kono tile 3 ka se tile 7 ma.
- **San 12 sanfe:** aw be mg 250 ka se mg 500 ma, k'o di sijne 3 tile kono walima mg 500 ka se mg 875 ma, o sijne 2 tile kono tile 3 ka se tile 7 ma.

Aw be teme ni amokisilini dili ye fo ka t'a fo ko bana taamasijne bee banna ka leri 24 jagon soro. Ni bana gelenw don, aw be se ka dili se fo mg 95 jagon ma kg la, aw be tako 3 ma tile kono.

Galakanoro kama

Aw be mg 25 di kilogaramu o kilogaramu, sijne 2 tile kono tile 5 kono.

Anpisilini, Ampicilline

Aw be a pikiri mg 100 ke ka se 200 ma, a tigi la a kilogaramu kelen o kelen, a tilalen ka ben tako 3 walima tako 4 ma tile kono fo ka dogoya. Ni o kera, aw be a pikiri jo ka a to ke a kununta ye.

- **Denyereninw:** aw be a pikiri mg 125 ke den na (mg 500 bara ¼) sijne 3 tile kono
- **Kalo 1 ka taa san 1 na:** aw be a pikiri mg 250 ke den na (mg 500 bara ½) sijne 4 tile kono
- **San 1 ka se san 3 ma:** aw be a pikiri mg 500 ke den na sijne 4 tile kono
- **San 4 ka se 7 ma:** aw be a pikiri mg 750 ke den na sijne 4 tile kono

- **San 8 ka se 12 ma:** aw be a pikiri mg 1000 ke den na sɔɔ 4 tile kɔɔ
- **San 12 ka yelen:** aw be a pikiri mg 15000 ke den na sɔɔ 4 tile kɔɔ

Ni bana ka gelen

Aw be hake kɔfɔlen ninnu ɔɔɔɔ 2 di. Ni aw sɔminen don a la ko bana ye kanjabana ye walima galakanɔɔ geleman, aw be anpisilini ni zantamisini fila nagaminen pikiri ke a la I ‘a fɔ a ɔfɔlen don cogo min duguma). Ladilikanw laje ɔɔ 535 la zantamisini kan.

Sigida 9 ɔɔɔ laje gafe kɔɔ walasa ka pikiri kecogo don. Aw be anpisilini mg 500 ke ji sanuman ml 2.1 la. O be furaji be ben mg 500 ma ml 2.5 la. Aw be zantamisini (*gentamicine*) mugu mililitiri 2 ka se a mugu mililitiri bara baranin ta k’o ta ta miligaramu 40 ye ka ke mililitiri kelen-kelen na.

Anpisilini ni zantamisini, Ampicilline et gentamicine

Kilogaramu kelen o kelen, aw be anpisilini pikiri (*ampicilline*) mg 50 ke a tigi la, sɔɔ 4 tile kɔɔ, tile 5 ɔɔɔ kɔɔ.

NI

Kilogaramu kelen o kelen, aw be zantamisini pikiri (*gentamicine*) mg 7.5 ke a tigi la sɔɔ 1 tile kɔɔ, tile 5 ɔɔɔ.

- **Den kalo 2 ka se 4 ma, ni a tigi girinya be kg 4 na ka se 5.9 ma:** aw be anpisilini ml 1 pikiri ke sɔɔ 4 tile kɔɔ. Aw be zantamisini ml 0.5 ka se ml 1 ma pikiri ke sɔɔ 1 tile, fo ka se tile 5 ɔɔɔ ma o la don o don.
- **Den kalo 4 ka se 12 ma, ni a girinya be kg 6 la ka se 9.9 ma:** aw be anpisilini ml 2 pikiri ke o la sɔɔ 4 tile kɔɔ. Aw be zantamisini ml 1.8 pikiri ke o la sɔɔ 1 tile kɔɔ ka se tile 5 ma.
- **Den san 1 ka se 3 ma, ni a tigi girinya be kg 10 bɔ ka se 13.9 ma:** aw be anpisilini ml 3 pikiri ke o la sɔɔ 4 tile kɔɔ. Aw be zantamisini ml

1.9 ka se 2.7 ma pikiri ke o la sɔɔ 1 tile kɔɔ ka se tile 5 ma.

- **Den san 4 ka se san 5 ma, n’a girinya be kg 14 bɔ ka se 19 ma:** aw be anpisilini ml 5 pikiri ke o tigi la sɔɔ 4 tile kɔɔ. Aw be zantamisini ml 2.8 ka se ml 3.5 ma, o pikiri ke o tigi la sɔɔ 1 tile kɔɔ.

Aw be zantamisini hake dita dɔɔɔ denmisenw ma minnu girinya ka dɔɔɔ ni tɔw ye, ani k’a hake dita caya denmisenw ma minnu ka girin ni tɔw ye.

Ni aw dalen don a la jaati ko bana min be den na k’o ye kanjabana ye, aw be anpisilini hake caya ka se mg 200 ɔɔɔ ma kilogaramu kelen o kelen aw be o pikiri ke sɔɔ 4 tile kɔɔ.

Eritoromisini: min be penisilini nɔnabila

Eritoromisini, Érythromycine

Eritoromisini be bana caman fana kele i n’a fɔ penisilini kulu kɔɔɔfuraw cogo, nka ale de da ka gelen dɔɔɔ. Dɔɔ fan caman na, eritoromisini ka ɔɔ galakanɔɔ sugu dɔw furakeli la ka teme penisilini kan. A be se ka ke ka tɔɔɔɔɔɔ ni keteketeni fana furake. Mɔɔ minnu fari te sɔn penisilini la, eritoromisini ye o nɔnabilala ɔuman ye. A be se ka ta bana caman kama tetarasikilini fana nɔ na.

Eritoromisini kɔɔɔɔ

Eritoromisini be na ni fɔɔɔnege ni kɔɔɔɔɔ ye tuma dɔw la, kerengerennenya la denmisenw na. Aw kana a to a furakeli ka teme dɔɔɔɔ 2 kan barisa a be se ka sayi neremuguma lawuli.

Eritoromisini tacogo

Aw be mg 30 ka se mg 50 tila sigiyɔɔma 2 walima 4 ye, ka o di kilogaramu kelen o kilogaramu kelen na tile kɔɔ. Aw be a di tile 7 kɔɔ ka se tile 10 ma walima fɔ k’a fɔ ko bana taamasɔɔ be banna ka leri 24 ɔɔɔ ka teme o kan.

Tetarasikilini tata hake (kilogramu kelen o kelen, a miligramu 20 fo a miligramu 40, don o don) – a forokonilama miligramu 250 ani a jilama miligramu 125, min be mililitiri 5 la.

Aw be tetarasikilini ta sijn 4 don o don, tile 7 fo tile 10. A diko kelen o kelen, aw be a:

- **Baliku:** aw be miligramu 250 (forokoni 1) di
- **San 8 fo san 12 ma:** Miligramu 125 (forokoni tila walima kafeminkutu jne 1) di
- **Den minnu si te san 8 bo:** A fura ko tetarasikilini man kan ka di denw ma, olu ka kan ka kotiri, *cotrimoxazole* walima eritoromisini, *erythromycine* de ta.

Ni bana ka jugu ani banamisen daw be yen i n'a fo nጠጠጠ, barakጠጠጠ, tጠጠጠጠጠ, musoylabana, furudimi ani nጠጠጠጠጠ, aw be a hake kጠጠጠ ninnu jጠጠጠ filā di banabagatጠ ma (fo ni a boጠ denfitiniw la).

Ni tጠጠጠጠጠ don (yጠጠ min tetarasikilini ka jጠ tጠጠጠጠጠ ma): aw be a hake kጠጠጠጠጠ di, nka a kana teme tile 3 kan.

Ni a be ke jጠጠ la, aw ye seben jጠ 564 laje.

Dokisisikilini, Doxycycline

Izinitigiw ka tጠጠ dalen: Wibaramisini, *Vibramycine*

Tጠጠ: _____

A forokonilama walima a furakiselama miligramu 100 be sጠጠ

Hake: _____ sጠጠጠ _____

A pikiri miligramu 100 be sጠጠ

Hake: _____ sጠጠጠ _____

Dokisisikilini ye tetarasikilini suguya ye min da ka gelen ani min be ta sijn filā dጠጠጠ tile ነጠጠ; ale te ta sijn 4. Ni a be sጠጠ, ani tetarasikilini beጠ be ta bana suguya kelen kama. A faratiw ni a

yeretangacogo ni tetarasikilini beጠ taw ye kelen ye.

Dokisisikilini tata hake—furakise miligramu 100

Aw be dokisisikilini ta sijn filā don o don, tile 7 fo tile 10.

A diko kelen o kelen aw be a:

- **Baliku:** Miligramu 100 (furakise 1) be di a ma
- **Denmisen san 8 fo san 12 ma:** Miligramu 50 (furakise 1 tila) di a ma
- **Ni denmisen minnu te san 8 bo:** aw kana dokisisikilini di olu ma.

Ni tጠጠጠጠጠ don (dokisisikilini be se ka tጠጠጠጠጠጠ furake yጠጠ minnu na)

Aw be a miligramu 6 di, kilogramu kelen o kelen. Walima aw be a di ka ben a tigi si hake ma:

- **San 8 fo san 12,** aw be a miligramu 150 di sijn kelen dጠጠጠ.
- **San 12 ni ko:** aw be a miligramu 300 di sijn kelen dጠጠጠ.

Kuloranfenikoli, Chloramphenicol: bana gelen daw kelēlan

Kuloranfenikoli, Chloramphenicol

Iizinitigiw ka tጠጠ dalen: Kuloromisetini, *Chloromycetin*

Tጠጠ: _____

A forokonilama miligramu 250 be sጠጠ

Hake: _____ sጠጠጠ _____

A jilama miligramu 150 be sጠጠ mililitiri 5 la

Hake: _____ sጠጠጠ _____

Pikiri miligramu 1.000 be sጠጠ butelini kelen ነጠጠ

Hake: _____ sጠጠጠ _____

Nin fura in be banakise suguya caman faga. A da ka nጠጠጠ, nka farati daw be a tali la. O kosጠጠ, a tali ka kan ka dan hake la.

Kuloranfenikoli ka kan ka ta tifoyidi ni banagelenw na, banagelen minnu te se ka furake ni silifa, penisilini, tetarasikilini, walima anpisilini ye. Bana minnu be dankari jenamaya la, i n'a fo kanjabana, belenin, nugulajoli, jolidese walima jibaatofarigan juguman, kuloranfenikoli be se ka ta ni fura kolobontanw te yen (i n'a fo sefalosporini, *cephalosporines*).

Anpisilini be mako je i n'a fo kuloranfenikoli, walima ka teme o kan, wa a farati man bon.

Aw ye aw janto: kuloranfenikoli be fiye bila mogo dow joli la. A farati ka bon, kerengerennena la, denyereniw ma. Ni banajugu be den na, a dun te kalo 1 bo; a ka fisa ka anpisilini di a ma.

Aw be aw hakili to a la, aw kana teme kuloranfenikoli tata hake folen kan cogosi la. Denyereniw ka tata hake ka dogon (aw ye a laje gafe je nataw la).

Aw kana men a tali la, ani fana aw kana to ka segin a tali kan.

Yoro caman na, kuloranfenikoli te se ka tifoyidi furake bilen. O yorow la, aw be se ka siporoflokisasini, *ciprofloxacin*, walima kotiri, *cotrimoxazole* laje.

Kuloranfenikoli tali ka fisa a pikiri keli ye, ani fana o farati man bon. Fo ni banabagato te se ka kuloranfenikoli kunu, n'o te, aw kana a pikiri ke abada.

Kuloranfenikoli tata hake (miligramu 50 fo miligramu 100, kilogramu kelen o kelen, don o don) – forokoni miligramu 250, walima a jima miligramu 125, min be mililitiri 5 la.

Aw be a kunuta di sipe 4 don o don.

A diko kelen o diko kelen, aw be a:

- **Baliku:** miligramu 500 fo miligramu 750 di (forokoni 2 fo ka se forokoni 3 ma). Ni tifoyidi, belenin ani banajugu werew don, aw be do fara a tata hake kan (ni aw be a forokoni 3 di sipe 4 don o don, o be ben forokoni 12 ma tile kono).

- **Ni den ye san 8 ka se san 12 ma:** aw be a miligramu 250 (forokoni 1 walima a jima kafeminkutu je 2) di.
- **Denmisenni san 3 fo san 7,** o ka tata hake ye a miligramu 125 (forokoni ½ walima kafeminkutu je 1) ye.
- **Den kalo kelen fo ka se san 2 ma:** aw be a miligramu 12 (a jima mililitiri ½, walima a forokoni 1 ½, ka o 1 ta) ka ben den girinya hake ma. (o cogo la, den min girinya ye kilogramu 5 ye, o ka tata hake be ben miligramu 60 ma, kafeminkutu je ½ walima forokoni ¼, a tako kelen o tako kelen.

Silifonamidi, *Sulfamides*: fura da dogon don, min be an senkorobana caman furake

Silifametokizazoli, *Sulfaméthoxazole*, Silifizokizazoli, *Sulfisoxazole*, Silifadokisini, *Sulfadoxine*

Togo: _____

hake: _____

songo _____

Silifa walima silifonamidi be banamisenni caman kele. U da ka dogon ani u be soroyoro caman na, nka u be to ka faritanabanaw bila mogo la. Silifonamidi be fura fen o fen na, ni o ye neje walima kurukuru bila aw la, aw be o tali jo.

Silifa bee tacogo ni u tata hake te kelen ye. Sani aw ka silifa suguya o suguya ta, aw ye aw jija ka a tacogo ni a tata hake don.

Aw ye aw hakili to nin na: a nafa ka bon ka ji caman min, jifilen je 8 dogon don o don, ni aw beka silifa ta walasa a kana fiye bila komokiliw la.

Ni silifa beka kurukuru, logologo, neje, kolotugundadimi, solodimi walima ni joli be bo sugune na, aw be a tali jo ani ka ji caman min.

Kotiri, Cotrimoxazole, TMP-SMX

Nin fura ye silifametɔkizazɔli ni sumayafura faralen ɲɔɲɔn kan (*sulfaméthoxazole avec triméthoprime*), dɔw b'a wele ko TMP-SMX.

Banakisefagalan 2 ɲagamini ɲɔɲɔn na u sɔngɔ ka ɲɔɲɔn, a fana be se ka ke ka bana caman furake i n'a fɔ ɲegenebaralabanaw (sukenesira banani), tifoyidi, ani tulodimi. Fura ɲuman don Sidatɔw ka bana na. A fana be se ka bana caman kunben, bana minnu ni sidabana be taa ɲɔɲɔnfe.

Kunnafoɲi nafama

I kana sɔn ka kotiri di denyereninw ma minnu si tɛ dɔɔkɔkun 6 bɔ fɔlɔ. Fari banni a la o kɔlɔlɔw ka ca. O kɔlɔlɔw ye farigan ye, ninakili degun, walima kurukuru bɔli fari la. Aw be kotiri dili dabila den ma n'a be ka kurukuru bɔ a fari la walima ni aw ɲɛ b'a la ko a be ka kɔlɔlɔw lase aw ma.

A tacogo

Kotiri бага be yeɛma-yeɛma ka a sababu ke a dilanfura 2 hakew yeɛma-yeɛmali ye. O la, a be se ka dilan ni 200/40 ye (min kɔɔ ye ko silifametɔkizazɔli mg 200 ni sumayafura mg 40 ɲagaminen don ɲɔɲɔn na) walima 400/80 walima 800/160. A hake be jatemine dɔɔn a kɔnɔsumayafura hake fe.

Bana caman na:

- **Den kalo 6 la ka taa san 5 la:** aw be silifametɔkizazɔli mg 200 + sumayafura mg 40 kan k'o di sɲɛ 2 tile kɔnɔ
- **Ka bɔ san 6 la ka taa san 12 la:** aw be silifametɔkizazɔli mg 400 + sumayafura mg 80 kan k'o di sɲɛ 2 tile kɔnɔ
- **San 12 sanfe:** aw be silifametɔkizazɔli mg 800 + sumayafura mg 160 kan k'o di sɲɛ 2 tile kɔnɔ.

Sidabana be den minnu na, a tacogo olu fe walasa ka galakanɔɔ kunben:

- **Sani a kalo 6 ka dafa:** aw be sulfametɔkizazɔli mg 100 + sumayafura mg 20 kan k'o pikiri ke a la sɲɛ 1 don o don
- **Kalo 6 ka taa san 5 la:** aw be sulfametɔkizazɔli mg 200 + sumayafura mg 40 kan k'o pikirike sɲɛ 1 don o don.
- **San 6 ka taa san 12 la:** aw be sulfametɔkizazɔli mg 400 + sumayafura mg 80 kan k'o pikiri ke a la sɲɛ 1 don o don.
- **San 14 ka ni kɔ:** aw be sulfametɔkizazɔli mg 800 + sumayafura mg 160 kan (400/80 furakise ɲɔɲɔn 2 walima furakise den 1 min бага be o fila ta bɔ) k'a o pikiri ke a la sɲɛ 1 don o don.

Sefalɔsipuriniw, Cephalosporines

Ninnu ye banakise fagalan ɲumanbaw ye, minnu be banakise suguya caman faga. U da ka gelen ani u pikiri dɔɔn de be sɔɔ. Nka u kɔlɔlɔ ni u farati man ca i n'a fɔ banakisefagalan tɔw. Ni a be sɔɔ, a be se ka ke ka banajugu caman furake.

A suguya caman be yen, i n'a fɔ sefazɔlini, *cefazolin (Anecef)*, sefalekisini, *cephalexin (Keflex)*, sefaradini, *cephradine (Velosef)*, sefirɔkisini, *cefuroxime (Ceftin)*, sefɔkisitini, *cefroxetine (Mefoxin)*, Sefitiriyakizɔni, *ceftriaxone (Rocephin)*, sefotakisimi, *cefotaxime (Claforan)*, ani sefitazidini, *ceftazidime (Fortaz, Taxidime, Tazicef)*. Sefalɔsipurinini suguya caman be ke ka sinkɔɔkeredimi, sugunesiralabanaw, ɲɔɲɔbana (tifoyidi), nugulabanaw walima solodimiw, kololabanaw walima kanjabana furake.

Ni aw be se, sani aw ka fura ninnu ta, aw be kunnafoɲi ɲini u kɔlɔlɔw ni u tata hakew kan. Ani fana, aw kana u ta bana misenniw na, bana minnu be se ka furake ni banakisefagalan da dumanw ye.

Sefitiriyakizoni, *Ceftriaxone*

Tɔɔɔ: _____

pikiribara (hake): _____

be sɔɔɔ (sɔngɔ): _____

Sefitiriyakizoni ye banakisefagalan farinman ye, banakise mana farifan beɛ labɔ min be ke ka o furake ani kanjabana, nka fura don min farati ka bon denyereniw ma, ni aw ma dese aw kana furakeli ke ni nin fura in ye. Nin fura kelen in kofɔlen do n leminanpo fana na ka fara denyereniw ka jɛdimi kan min sɔɔɔ la a ba ka leminanpo fe.

A kɔɔɔɔɔ

A pikiriw be se ka farinya. Aw be se ka a ni lidokeni 1% jagami ni aw be a kecogo don

A NAFA KA BON! Aw kana a di denyereni ma min te dɔɔɔkun kelen bɔ. Aw kana a di den sebaliw fana ma, kerengerennanya la minnu ka dɔɔɔn. Aw kana a di sayineretɔ ma.

A pikiri kecogo: Fura in pikirilama dɔɔɔn de be sɔɔɔ walima a jolisirafe ta.

Ni sopisi ye denyereni mine a tile 7 temenen.

Kilogaramu kelen o kilogaramu kelen, aw be a pikiri miligaramu 50 ke sɔɔɔ kelen. O la:

- Ni den janya be hake la, a be kilogaramu 3 bɔ, aw be miligaramu 150 pikiri ke a la.

Ni bana ka jugu den na, min tile 7 temena, ni banakisefagalan were te aw bolokɔɔ, kilogaramu kelen o kilogaramu kelen.

Aw be a miligaramu 75 pikiri ke, sɔɔɔ kelen don o don tile 7 kɔɔɔ fo ka se tile 10 ma. O la:

- **Ni denyereni ye kilogaramu 3 ye,** aw be a miligaramu 225 pikiri ke sɔɔɔ kelen don o don.
- **Ni den ka kɔɔɔ ani a be kilogaramu 6 bɔ,** aw be a miligaramu 450 pikiri ke sɔɔɔ kelen don o don.

Ni tɔɔɔtɔɔni jugumanba don:

Kilogaramu o kilogaramu N, aw be pikiri miligaramu 50 ke a tigi la don o don sɔɔɔ kelen fo tile 5, nka aw kana baliku ta caya ni garamu 4 ye tile kɔɔɔ, walima ka denmisenni ta caya ni garamu 1 ye tile kɔɔɔ.

- **Baliku:** garamu 1 ka se garamu 2 ma sɔɔɔ kelen tile kɔɔɔ.
- **Denmisenni san 8 ka se san 12 ma:** garamu 1 sɔɔɔ kelen tile kɔɔɔ.
- **Denmisenni san 3 ka se san 7 ma:** miligaramu 500 sɔɔɔ kelen tile kɔɔɔ.
- **Denmisenni san 2 ka se san 3 ma:** miligaramu 250 sɔɔɔ kelen tile kɔɔɔ.

Nin kanjabana don:

Kilogaramu o kilogaramu, aw be pikiri miligaramu 100 ke a tigi la don o don, aw a tila pikiri keko 2 (aw be tilance ke a tigi la leri 12 o leri 12). Aw be anpisilini fara a kan. Aw ye gafe jɛ 299 laje.

Sefalekisini, *Céphalexine*

Sefalekisini ye banakisefagalan ye min nin sefalɔsɔporiniw ye suguya kelen ye (*les céphalosporines*). Sefalɔsɔporiniw ye banakisefagalan pumanbaw ye minnu be bana suguya caman kele. A ka c'a la, u da ka gelen ani u sɔɔɔ man di. Nka, u kɔɔɔɔ ni u farati man ca i n'a fo banakisefagalan tɔw. Ni a be sɔɔɔ, a be se ka ke ka banajugu caman furake.

Kɔɔɔɔɔ

Kɔɔɔsuru walima banakotaa ni jolima, farigan, kɔɔɔɔdimi, kungolodimi, fari kurukuru bilenman ka kisekiseniw ke a la, sugune finman, hakili wulili, walima fanga dɔɔɔya.

Kunnafoni nafama!

Ni mɔɔɔ min fari te sɔɔn sefalɔsɔporiniw la (*les céphalosporines*), aw kana sefalekisini di o tigi ma.

A tacogo

Kilogaramu kelen o kiligaramu kelen, aw be a miligaramu 50 di a tigi ma don o don, siɲe 4 Nka aw kana a tata hake caya ni miligaramu 4000 ye leri 24 kɔɔ. Ni aw te se ka a tigi girinya hake ta, aw be a tata hake kaɲe ni a si ye:

- **Den kalo 6 duguma:** aw be a miligaramu 100 di siɲe 4 don o don.
- **Den kalo 6 ka se san 2 ma:** aw be a miligaramu 125 di siɲe 4 don o don.
- **Den san 3 ka se san 5 ma:** aw be a miligaramu 250 di siɲe 4 don o don
- **Den san 6 ka se san 12 ma:** aw be a miligaramu 375 di siɲe 4 don o don.
- **Den san 12 sanfe ani baliku:** aw be a miligaramu 500 di siɲe 4 don o don.

Ni joginda juguman don (joginda nɛma), aw be hake dita fɔlen di a tigi ma fo ka se tile 5 walima 7 ma. Ni joginda nɔɲɔlen don kosebe, aw be metoronidazɔli di fana (*métronidazole*, seben ɲe 549).

Ni jeninida juguman don aw be hake dita fɔlen di a tigi ma fo ka se tile 5 walima 7 ma. Ni jeninida ka dun, walima ni farigan be a senkɔɔ, aw be hake dita fɔlen di a tigi ma fo ka se tile 10 walima 14 ma.

Ni kolo karilen don ka a kun bɔ sogobu fe (kolo kun bɔlen), aw be hake dita fɔlen di a tigi ma fo ka se tile 5 walima 7 ma. Ni joginda nɔɲɔlen don kosebe, aw be metoronidazɔli di fana (*métronidazole*, seben ɲe 549).

Ni murujoginda walima marifajoginda don aw be hake dita fɔlen di a tigi ma fo ka se tile 10 walima 14 ma. Ni joginda nɔɲɔlen don walima joginda be a tigi kɔɔ na, aw be metoronidazɔli di fana (*métronidazole*, seben ɲe 549).

Banakiseɣagalan suguya

WEREW

Siporofilɔkisasini, *Ciprofloxacin*

A ka ca a la a ye: miligaramu 250, 500, walima 750 furakise ye.

Tɔɔɔ: _____

kise (hake): _____

be sɔɔ (sɔɔɔ) _____

Siporofilɔkisasini ye banakise suguya caman fagalan ye, a ni kinolɔni (quinolones) beɣe ye suguya kelen ye. U be banamisenni caman furake, i n'a fɔ: wololabanaw, kololabanaw, furulabanaw walima ɲegenekesiralabanaw (ɲegenebarani). Yɔɔ caman na duniya kɔɔ, siporofilɔkisasini teka se banaw kɔɔ, o de la, aw man kan ka a ta banaw la, a kɔfɔlen te sigida minnu bana furakeli la. A fura in man kan ka di denmisenni ma.

A kɔɔɔɔ

Dusupugun, kɔɔɔbɔli, fɔɔɔ, kunkolodimi, ɲenamini, fari bilenbilenni walima kaba.

A nafa ka bon

Aw kana a ta ni aw kɔɔɔma don walima ni den be aw sin na. Aw kana a ni nonɔmafɛn suguyasi ta ɲɔɔɔ fe.

A ka ca a la, siporofilɔkisasini man teli ka sen fasajuruba faga. Ni bana ma geleya, a man kan ka di denmisɛnw ma, denmisenni minnu si ma san 16 bɔ ka a da a kan, olu sen fasaba ma kɔkɔ fɔɔ. Waati min aw beka fura in ta, ni aw senkuruba ye aw dimi, aw be fura tali ɲɔ ɔ yɔɔɔnin beɣe.

A tacogo

Banamisenni caman na

Aw be a miligaramu 250 fo a miligaramu 750 di don o don fo leri 24 banamisenni taamasipɛw tununen kɔ.

Balajamakonodimi na

Aw be a miligaramu 500 di sɔɔ 2 don o don, tile 3 kɔɔ

Kunfilanitu la (ni siporofilokisasini be se ka kunfilanitu kele)

Aw be a garamu 1 dɔɔɔn di (miligaramu 1.000), sɔɔ 1 pewu.

Beleni ani ni ne sigilen don kɔɔ na

Aw be siporofilokisasini ni banakisefagalan wɛrɛw di ɔɔɔɔn fɛ. Aw ye gafe ɔɔ 152 laje.

Kilindamisini, *Clindamycine*

Tɔɔɔ: _____

a Forokonilama miligaramu 25, 75, 150 ani 300 be sɔɔ

Hake: _____ sɔɔɔ _____

Jilama miligaramu 15 be sɔɔ mililitiri la

Hake: _____ sɔɔɔ _____

Kilindamisini ye banakisefagalan farimanba ye, min ni linkosamidi, lincosamide ye suguya kelen ye, o min be ke ka banamisenni caman furake. Kerenkerennnya la, kilindamisini be ke ka banaw furake, i n'a fɔ kololabanaw, penisilini, desera bana minnu na. A ni kinini (*quinine*) be se ka fara ɔɔɔɔn kan ka musokɔɔmaw ka sumaya furake (aw ye seben ɔɔ 545 laje ka kunnafoni sɔɔ a tata hake kan)

A faratiw ni yeretangacogow

Ni kɔɔɔboli ye aw mine ka aw to kilindamisini tali la, aw be a ɔɔ o ɔɔɔɔn beɛ la barisa a be se ka geleyaba dɔw lase aw ma.

A tata hake

Kilindamisini tata, sɔɔ 3 don o don. A tako kelen o kelen:

- **Baliku** ka tata hake ye miligaramu 150 fo miligaramu 400
- **Denmisen san 8 fo san 12** ka tata hake ye miligaramu 150 fo miligaramu 300

- **Denmisen san 3 fo san 7** ka tata hake ye miligaramu 75 fo miligaramu 150
- **Denmisen minnu si te san 3** bɔ, olu ka tata hake ye miligaramu 37 fo miligaramu 75

Zantamisini, *Gentamicine*

Zantamisini ye Banakisefagalan farimanba ye min be bɔ mugusukarow furakulu kɔɔ. A dicogo ye pikiri dɔɔɔn keli ye walima sɔɔɔmudonta IV (jolisira fɛ). A fura in be se ka kɔɔkiliw tɔɔ ani ka fiyen bila tulo ka menni na. O de kosɔn a tali ka kan ka ke furakeli gelemanw dɔɔɔn na. Ni galakanɔɔ walima kanjabana don denmisenkunda ani denyereninkunda, aw be zantamisini ni anpisilini ɔɔgaminen di. Bɔ ɔɔ 528 laje walasa ka u sumancogo dɔn.

Ni kanjabana don: Kilogaramu o kilogaramu, aw be zantamisini pikiri miligaramu 2 ke a tigi la. O kɔ kilogaramu o kilogaramu aw be zantamisini pikiri miligaramu 1,7 ke a tigi la, leri 8 o leri 8. Aw be a ni anpisilini di ɔɔɔɔnfe (aw ye seben ɔɔ 528 laje).

Kunnafoni nafama

Zantamisini ka kan ka di ni a hake yerere la. A dama temeni be na ni kɔɔkiliw tɔɔɔn walima tulogeren kudayi ye. Hake min ka kan ni den girinya ye, i b'o dɔɔɔn di. I kana a hake donni jate ta den si hake ma. I kana zantamisini dili kuntaala teme tile 10 kan. I b'i janto fura duulenba di la den ma (miligaramu 10 litiri 1 na, o dili ka fisa ni miligaramu 40 litiri 1 na ye).

Damajalan ni nɔɔɔɔn furaw

Nin bana ninnu taamasɔɔɔn fɔɔw beɛ ye kelen ye, ani fana u fila ka teli ka mɔɔ mine ɔɔɔɔn fɛ (aw ye seben ɔɔ 367 laje). Hali ni a wari ka ca, walima a ka gelen ka nɔɔɔɔn segesegeli ke, a ka fisa ka a bana fila in beɛ furake ɔɔɔɔn fɛ. A ka fisa fana ka musow ka leminanpo fana furake (aw ye seben ɔɔ 291 laje).

Ni furaw ye fariḡe bila aw la, ka fari ni ḡew ke nere ye (sayi), walima kōḡodimi ka aw mine, aw be a ḡefo keneyabaarakela dō ye, ka a dōn ni aw be se ka yeḡema don furaw tata hake la walima ka furaw yere falen. Ni u be logologo bila aw la, aw be furaw tali ḡo fo aw ni keneyabaarakela dō ka ḡōḡon ye. Aw be dōḡo ye ka a to yen ni aw beka sōḡasōḡoninje furaw ta, kerenkerennnya la isoniyazidi.

Isoniyazidi be **sōḡasōḡoninje bali** ka yeḡema banabagato somōḡow fe walima sidato. A ka ca la sidabana ni sōḡasōḡoninje ka teli ka mōḡo mine ḡōḡon fe, o la a ka fisa ka bana fila in beḡ seḡesḡelike ni u dō la kelen be mōḡo la.

Furakeli minnu wajibiyalen don

Aw be a ḡini ka a dōn aw ka mara keneyabaarakelaw fe, fura ḡagaminen minnu wajibiyalen don aw ka sigida la. Ni aw ma se ka kunnafonu sōḡo u fe, aw be nin fura ḡagaminen dō ta:

1. Ni sōḡasōḡoninje damineto don, aw be isoniyazidi, rifanpisini, etanbutōli ni pirazinamidi di kalo 2 kōḡo. Hake dōw ka kan ka ta don o don. O kō, aw be pirazinamidi ni etanbutōli tali ḡo, nka aw be to rifanpisini ni isoniyazidi kan kalo 4 were kōḡo.
2. Isoniyazidi te se bana kōḡo ḡōḡo minnu na, walima ni sidato don, aw be isoniyazidi, rifanpisini, etanbutōli ni pirazinamidi di kalo 2 kōḡo. O kō, aw be pirazinamidi tali ḡo, nka aw be to rifanpisini, isoniyazidi ni etanbutōli tali la kalo 4 were kōḡo. U hake tata beḡ ka kan ka ta don o don.
3. Ni a tigi delila ka sōḡasōḡoninje furaw ta, nka a banana tuguni, aw be isoniyazidi, rifanpisini, etanbutōli, pirazinamidi ni siterepitōmisini di a ma kalo 2 kōḡo. O kō, aw be isoniyazidi, rifanpisini, etanbutōli di a ma kalo 1 kōḡo. O kō aw be to rifanpisini, isoniyazidi ni etanbutōli tali la kalo 5 were kōḡo. U hake tata

beḡ ka kan ka ta don o don.

4. Sōḡasōḡoninje be musokōḡoma minnu na, olu ka kan ka dōḡotōḡoba dō ka bilasirali kan ḡini. Ni aw ma se ka o sōḡo, aw be fura ḡagaminenw ta, fura minnu kofōra nimeru 1 la (pirazinamidi sen te a la), walima nimeru 2 la. Aw kana siterepitōmisini ta abada kōḡomaya waati. Ani fana, aw be witamini B6 (piridōkisini, *pyridoxine*) miligaramu 50 di don o don.

Isoniyazidi, Isoniazide (INH)

Tōḡo: _____

Hake: _____

sōḡo: _____

A furakiselama miligaramu 100 walima 300 be sōḡo

Nin ye sōḡasōḡoninje fura fōḡo ye. Sōḡasōḡoninje furakeli la, ale ni rifanpisini ani sōḡasōḡoninje fura were ka kan ka ta ḡōḡon fe tuma beḡ. A kelen be se ka ta sōḡasōḡoninje kumbenni na. Ḳōḡo dōw la, isoniyazidi te se ka sōḡasōḡoninje furake.

A faratiw ni a yeretangacogow:

Tuma kelen kelenw na, isoniyazidi be jolidesebana, bolofasadimi ni senfasadimi ani fasayeḡema walima kirinni bila mōḡo la, kerenkerennnya la balodese be mōḡo minnu na.

Nin kōḡolōw be se ka furake ni piridōkisini (witamini B₆) tali ye don o don (seben ḡe 594).

Tuma dōw la, isoniyazidi be fiḡe bila mōḡo biḡe na.

Ni sayi taamasijḡew, fariḡeḡe, dumunikebaliya, kōḡodimi (seben ḡe 279) yera mōḡo min na ka a to isoniyazidi tali la, o tigi ka kan ka fura in tali ḡo.

Isoniyazidi tata hake (miligaramu 5, kilogaramu o kilogaramu, don o don ni baliku don.

Denmisenniw ta ye miligaramu 10 ye, kilogaramu o kilogaramu, don o don) a furakiselama miligaramu 100 fana be se ka di.

Aw be isoniyazidi di sije kelen don o don. A tako kelen o kelen aw be:

Baliku: miligaramu 300 (furakise den 3)

Denmisenw: miligaramu 50 (furakise ½), kilogaramu 5 o kilogaramu 5.

Ni sɔgɔsɔgɔninje juguman be denmisen na, walima gololasɔgɔsɔgɔninje be mɔgɔ minnu na, olu be se ka a tata hake jɔgɔn fila ta fo nɔgɔya ka na.

Walasa ka sɔgɔsɔgɔninjetɔw ka bana bali ka a kerefe mɔgɔw mine, walima sidatɔw, a wajibiyalen don ka *INH* tata kɔfɔlen di olu ma kalo 6 fo san 3.

Rifanpisini, Rifampicine

Tɔgɔ: _____

hake: _____

sɔngɔ: _____

A furakiselama walima a forokonilama miligaramu 150 walima 300 be sɔrɔ

Nin banakisefagalan fanga ka bon kosebe sɔgɔsɔgɔninje kelesi la. A kelen tali be a to bana be a kolo geleya fura kɔrɔ. Ni a ni isoniyazidi ani sɔgɔsɔgɔninje fura were farala jɔgɔn kan, o be kalo caman bɔ furakeli kuntaala janya na.

(Rifanpisini be ke ka banaba (kuna) fana furake. Aw ye seben je 541 laje).

Rifanpisini tali man ka ka jɔ fewu. Aw ye aw jija a kana ban aw bolo kɔrɔ.

A faratiw ni a yeretangacogow:

Rifanpisini be se ka fije jugu bila bije na. Bijedimi be mɔgɔ min na, walima muso kɔnɔma, olu ka kan ka nin fura in ta keneyabaarakela dɔ ka kɔlɔsi kɔnɔ.

A **kɔlɔlɔw:** rifanpisini tali be sugune, neji, kari ani wɔsiji je ke bileman ye. Tuma dɔw la, rifanpisini be nin degun ninnu bila mɔgɔ la: farigan,

dumunikebaliya walima dumuni kojugu, fɔnɔ, dusupugun, hakili jagami, kuru-kuruni ani koli degunw.

Rifanpisini be bangekɔlɔsifuraw fanga dɔgɔya. Muso minnu beka bangekɔlɔsifurakisew ta, olu ka kan ka ladilikan dɔ jini fura in tata hake cayacogo kan. Walima u be se ka feere werew ke, i n'a fo manani, mununani, walima falaka ni u beka nin fura in ta.

Rifanpisini be sidabanafura (ARV) bali ka a ka baara ke ka je. A ka fisa aw ka kuma dɔgɔtɔrɔ faamuyalen dɔ fe.

Rifanpisini **tata hake** sɔgɔsɔgɔninje kelesi la (miligaramu 10 kilogaramu o kilogaramu don o don): aw be se ka a furakiselama walima a forokonilama miligaramu 150 walima 300 ta.

Aw be rifanpisini ta sije kelen don o don, leri 1 ka kɔn dumuni je walima leri 2 dumuni, kɔfe.

A diko kelen o kelen, aw be:

- **Baliku:** miligaramu 600 (furakise miligaramu 300 den fila, walima miligaramu 150 den 4)
- **Denmisen san 8 fo san 12:** miligaramu 450
- **Denmisen san 3 fo san 7:** miligaramu 300
- **Denmisen minnu te san 3 bɔ:** miligaramu 150

Pirazinamidi, Pyrazinamide

Tɔgɔ: _____

Hake: _____

sɔngɔ _____

A furakiselama miligaramu 400 be sɔrɔ ka caya

A faratiw ni a yeretangacogow

Kunnafoni caman te yen ka a fo ko pirazinamidi be geleya don kɔnɔmaya la, o la, musokɔnɔmaw ka kan ka ale ta ni o ye a sɔrɔ ko isoniyazidi te se bana kɔrɔ u ka sigida la. A ka fisa aw ka a jefo dɔgɔtɔrɔ faamuyalen dɔ ye.

- **Denmisen san 8 fo san 12:** miligaramu 750 (mililitiri 1.5)
- **Denmisen san 3 fo san 7:** miligaramu 500 (mililitiri 1)
- **Denmisen minnu si te san 3 bɔ:** miligaramu 250 (mililitiri 0.5)
- **Denyereniw:** aw be miligaramu 20 di olu ma, kilogaramu kelen o kelen; o la denyereni min girinya ye kilogaramu 3 ye, o ka tata hake ye miligaramu 60 (mililitiri 0.12) ye

Banaba (bagi, kuna) furaw

Ni aw be banaba furake, a ka fisa aw ka a don banaba suguya kelen min don.

Ni nɔ jemanw bɔra fari la ka a yɔrɔ sogo kirin nka a kurukurulen te ani a jalen te, o be a jira ko banaba min be wele ko “*paucibacillary-PB*” be sɔrɔ o tigi la, o la aw mako be jɔ fura 2 dɔrɔn de la.

Ni fari be kurukuru, lala banaba min be wele ko “*multibacillary-MB*” be sɔrɔ o tigi la, o be furake ni fura 3 ye. **Banaba furaw ka kan ka ta ni keneyabaarakela faamuyalen, walima dɔgɔtɔrɔ dɔ ka bilasirali ye, ka da jamana ka furakeli bolodacogo kan.**

Banaba furakeli ka kan ka to sen na fo kalo 6 walima banabagatɔ si beɛ. Walasa ka banaba banakise bali a ka kolo geleya fura kɔrɔ, a ka fisa ka fura ta waati beɛ, a kana jɔ fewu. Aw be aw jija fura kana ban aw bolo kɔrɔ.

Furakecogo kɔfɔlen

Kunajalan la, aw be nin fura ninnu ta fo kalo 6:

- Aw be **dapisoni, dapsone** ta don o don
- **Rifanpisini, rifampicine** kalo o kalo

Kunaje (bagije) la, aw be nin fura ninnu beɛ ta fo san 1 (kalo 12):

- **Dapisoni, dapsone** don o don
- Aw be **kulofazimini, clofazimine** caman ta don o don ani ka a tata hake caya kalo o kalo

- **Rifanpisini, rifampicine** kalo o kalo

Waati dɔw la banabafuraw be faritana-bana dɔ bila mɔgɔ la, bana min be wele kunanɛɛɛ. Fari yɔrɔ dɔw be se ka kurukuru, ka funu, fasaw be se ka ja ani ka farigan bila mɔgɔ la. A be se ka geleya dɔw lase banabagatɔ ma, i n'a fɔ kolotugundadimi, genegene, kɔkilifunu, sen walima bolo funu, walima jɛ bilenni ni a dimini, o min ka teli ka fiyen bila mɔgɔ la.

Ni banaba ka jugu kosebe (fasajuru-misennidimi, farisogo kirinni, fanga dɔgɔya, jɛ jenijenini walima kɔkilidimi), a ka fisa ka banabafura ta, nka a ka jɛ ka dimimadafura dɔw ta fana (kɔritiko siteroyidi, *corticosteroide*). Aw be dɔgɔtɔrɔ faamuyalen dɔ ka ladilikan jini, barisa kɔritiko be se ka geleya dɔw lase mɔgɔ ma.

Dapisoni, Dapsone, DDS

Tɔgɔ: _____
 hake: _____
 sɔngɔ _____

A furakise miligaramu 25, 50 ani 100 be sɔrɔ.

Tuma dɔw la dapisoni be jolidese walima fariɛɛɛ jugumanba bila mɔgɔ la. Aw be tile kɔrɔ boli dabila. Ni aw fari wolo beka wuli, aw be fura in tali jɔ.

Jantonyere la: Nin ye fura jugu ye. Aw be a bila yɔrɔ la, denmisenni wolo te a sɔrɔyɔrɔ min na.

Dapisoni **tata hake:** miligaramu 2, kilogaramu kelen o kelen, don o don.

Aw be a ta siɛ kelen tile kɔnɔ.

Ni aw te se ka a tigi girinya ta, aw be a di:

- **Baliku:** miligaramu 100
- **Denmisen san 10 fo san 12:** miligaramu 50
- **Denmisen minnu si te san 10 bɔ:** miligaramu 25

Rifanpisini, Rifampicine

Tɔɔɔ: _____

hake: _____

ɔɔɔɔ _____

A furakiselama, walima a forokonilama miligaramu 150 ani 300 be ɔɔɔ.

Rifanpisini ye fura dagelen ye, nka a dɔɔni dɔɔɔn be banaba furake, o la a ɔɔɔɔ bakuruba man ca. Aw be seben je 538 laje ka a kɔɔɔɔ ni a faratiw dɔn. Ni aw be rifanpisini ta, aw be dɔɔɔɔɔ faamuyalen dɔ ka ladilikan jini:

Rifanpisini tata hake walasa ka banaba furake (miligaramu 10 fo 20 kilogaramu kelen o kelen)—aw be a furakise miligaramu 300 ta.

Aw be rifanpisini di sije kelen kalo kɔɔɔ banaba furakeli la. Aw be a ta leri 1 ka kɔn dumuni je walima leri 2 dumuni kɔfe.

A diko kelen o kelen kalo kɔɔɔ:

- **Baliku:** miligaramu 600 (miligaramu 300 furakise 2)
- **Denmisen san 10 fo san 12:** miligaramu 450 (miligaramu 300 furakise den 1 ½)
- **Denmisen minnu si te san 10 bɔ:** miligaramu 300 (miligaramu 300 furakise 1)

Kulofazimini, Clofazimine

Izinitigiw ka tɔɔɔ dalen Lanpereni, *Lamprene*

Tɔɔɔ: _____

hake: _____

ɔɔɔɔ _____

A forokonilama miligaramu 50 ni 100 be ɔɔɔ

Kulofazimini fana ye fura dagelen ye.

Hali ni a te banaba banakise faga ka teme rifanpisini kan, a nafa dɔ ye ka banaba kɔɔɔɔ dɔw kunben, kerenkerennnya la, banaba min be wele ko kunaje.

A kɔɔɔɔ: a be fari je ke bilenma ye. O te men sen na, a be tunu san 1 walima san 2 aw kelen kɔ ka fura tali jɔ. A be se ka furudimi walima dumuniyemabaliya bila mɔɔɔ la. Musokɔɔmaw man kan ka a ta.

Kulofazimini tata hake (miligaramu 1, kilogaramu kelen o kelen, don o don), aw be se ka a forokonilama miligaramu 50 fana ta.

Aw be a tata hake kelen di sije fila jɔɔɔɔ dɔɔɔkɔn kɔɔɔ, ka da a tigi si hake kan ani ka a tata hake caya sije kelen kalo kɔɔɔ.

A diko kelen o kelen:

- **Baliku:** miligaramu 50 (miligaramu 50 forokonilama 1) don o don
- **Denmisen san 10 fo san 12:** miligaramu 50 (miligaramu 50 forokonilama 1) tile fila o tile fila.
- **Denmisen minnu si te san 10 bɔ:** miligaramu 50 (miligaramu 50 forokonilama 1) sije fila dɔɔɔkɔn kɔɔɔ

A diko kelen o kelen kalo kɔɔɔ:

- **Baliku:** miligaramu 300 (miligaramu 50 forokonilama den 6)
- **Denmisen san 10 fo san 12:** miligaramu 150 (forokonilama miligaramu 50 den 3)
- **Denmisen minnu si te san 10 bɔ:** miligaramu 100 (forokonilama miligaramu 50 den 2)

Jatemin: kulofazimini tata hake cayali ka kan ka ke dɔɔɔɔɔ, walima keneyabaarakela faamuyalen dɔ ka bilasirali kɔɔɔ, walasa ka banaba geleya dɔw kunben.

Fura werɛw

Sumayafuraw

Fura caman be yen, minnu be sumaya kele. Nka, sumaya banakisew beka u kolo geleya furaw kɔrɔ yɔrɔ caman na duniya kɔnɔ; kerɛnkerɛnɛnya la sumaya beɛ la jugumanba (*paludisme à Plasmodium falciparum*) banakisew.

A ka fisa ka aw ka sigada keneyaso baarakelaw, walima keneya bolofaraw jininka ka a don fura minnu ka ni aw ka sigida la.

A nafa ka bon: sumaya ka teli ka mɔgɔw faga, sumaya banakisekelelan caman te mɔgɔ minnu joli la. Denmisenni w ni mɔgɔ minnu be taa sumayama yɔrɔw la, olu ka kan ka furake joona.

Tacogoya fila be sumayafuraw la:

1. Sumayato **furakeli** la; fura be di don o don tile damadɔ kɔnɔ.
2. **A kumbenni:** ka sumaya banakise bali ka tipeni ke. Sumaya kumbenni furaw be ta yɔrɔw la, sumaya ka ca yɔrɔ minnu na, kerɛnkerɛnɛnya la, ka denmisenni fangadɔgɔmanw ni den banabagato werɛw lakana. Fura be di mɔgɔw ma minnu be taa sumayama yɔrɔ la ka a sɔrɔ u farikolo te se ka bana kele. A ka ca la, furaw be di dɔgɔkun o dɔgɔkun. Walasa ka aw yere tanga sumayabana ma, aw be ladilikanw bato, ladilikan minnu be seben jɛ 242 la, ani ka aw tanga sosow ka kinni ma.

Sumayafura dɔ be ta ka sumayabana kele, a dɔw fana be ta ka a kumben. A dɔ werew fana be ta a fila beɛ kama.

Sumaya jugumanba furakeli la (sumayabana min ka teli ka dankari jɛnamaya la), aw ka kan ka aritemisini suguya dɔ ni fura were ta. A be fɔ o ma ko aritemisini ni fura were jagaminen walima C.T.A. Aw be

kuma keneyabaarakela dɔ fe, walima keneyaminisiriso mɔgɔw walasa ka kunnafoni sɔrɔ feɛrɛw kan; feɛrɛw minnu sigilen don sen kan aw ka sigida la. O fura jagaminen dɔw ye:

- Aritemeteri (*artéméther*) ni lumefantirini (*lumefantrine*) (a furakise ni fura were jagaminen don)
- Aritesunati ni pirimetamini jagaminen ni silifadɔkisini (*artésunate et de pyriméthamine avec sulfadoxine*)
- Aritesunati ani mefulokini (*artésunate et la méfloquine*)
- Aritesunati ni amojakini (*artésunate et d'amodiaquine*)

Musokɔnɔmaw ka kan ka aritemeteri ni aritesunati ye ka u to yen u ka kɔnɔmaya kalo 3 fɔlɔ kɔnɔ; u ka kan ka kinini ni kilindamisini de fara jɔgɔn kan ka olu ta.

Sumayabana min kelen don ka a kolo geleya fura caman kɔrɔ; o be furake ni dɔkisisikilini (seben jɛ 530) walima kinini ani C.T.A. ye jɔgɔn fe.

Sumayabana minnu man jugu kosebe, olu be se ka furake ni kulorokini ye; tuma dɔw la, pirimakini (*primaquine*) be se ka fara o kan. Yɔrɔ dɔw la, hali sumayabana juguman be se ka furake ni kulorokini ye, ka pirimakini tugun o la.

Aw be sumayabana kumben ni dɔkisisikilini, mefulokini, porogantili, walima kulorokini ye.

Aritesunati, Artésunate

Tɔgɔ: _____

hake: _____

sɔngɔ _____

A miligaramu 50 furakiselama be sɔrɔ

Aritesunati ni aritemisini beɛ ye suguya kelen ye. Aritesunati ni amojakini, mefulokini walima pirimetamini ani silifadɔkisini be ke ka sumayabana juguman furake.

Jantonyere la: ni muso kɔɔ be kalo 3 la, a man kan ka aritesunati ta. A ka ɲi a ka kinini ni kilindamisini ta, olu ka fisa ni aritemisini ni fura werew ɲagaminen (C.T.A.) ye.

Den minnu te san 5 bɔ, aritesunati tata hake 1 be se ka don olu banakɔtaayɔɔ la, sani aw ka dɔgɔtɔɔso lasɔɔ, o be saya ni badabada lujura kumben. Aw be a miligaramu 10 di, kilogaramu kelen o kelen.

A kɔɔɔɔw: aritesunati be se ka ɲenamini ni lingilanga bila mɔgɔ la.

Aritesunati tata hake (miligaramu 4, kilogaramu o kilogaramu, don o don) aw be a furakise miligaranu 50 ta.

Aw be aritesunati ta sɲe kelen don o don. A diko kelen o kelen, aw be:

- **Baliku** ni denmisen minnu si ka ca ni san 13 ye, furakise den 4 (miligaramu 200)
- **Denmisen san 7 fo san 13:** furakise den 2 (miligaramu 100)
- **Denmisen san 1 fo san 6:** furakise den 1 (miligaramu 50)
- **Denmisen kalo 1 fo san 1:** furakise den ½ (miligaramu 25)

Ani fana, aw be se ka sumayafura werew ta, min ni C.T.A. ye suguya kelen ye.

Ni bana cunna, aw be keneyabaarakela, walima dɔgɔtɔɔ dɔ ɲininka aritesunati labencogo la.

Aritemeteri lumefantirini, Artémether luméfantrine

Izinitigiw ka tɔgɔ dalen: Kuwaritemu, Coartem

Tɔgɔ: _____
 hake: _____
 sɔngɔ _____

Aritemeteri miligaramu 20 ni lumefantirini miligaramu 120 be sɔɔ.

Aritemeteri ni aritemisini ye fura suguya kelen ye, a ni lumefantirini ɲagaminen be sɔɔ ka sumayabana juguman furake.

Aritemeteri ni lumefantirini tata hake—aw be aritemeteri miligaramu 20 ni lumefantirini miligaramu 120 ta ɲɔgɔn fe.

Aw be a di sɲe 2 don o don fo tile 3. A tako kelen o kelen:

- **Baliku ni denmisen minnu si ka ca ni san 13 ye:** furakise den 4
- **Denmisen san 8 fo san 13:** furakise den 3
- **Denmisen san 4 fo san 7:** furakise den 2
- **Denmisen kalo 6 fo san 3:** furakise den 1
- **Den minnu si te kalo 6 bɔ:** a ka fisa ka aritemeteri ni lumefantirini ɲagaminen di olu ma.

Jantonyere la: muso minnu kɔɔ be kalo 3 la, olu man kan ka aritemeteri ta. Aw be se ka kinini ni kilindamisini di olu ma, o ka fisa ni aritemeteri ni lumefantirini ɲagaminen ye.

Pirimetamini ni silifadɔkisini ɲagaminen, Pyriméthamine avec sulfadoxine

Ni a be wele ko Fansidari, Fansidar

Tɔgɔ: _____
 hake: _____
 sɔngɔ _____

Tuma dɔw la, a ni pirimetamini miligaramu 25 ni silifadɔkisini miligaramu 500 ɲagaminen be sɔɔ.

Fansidari ni aritesunati be ke ka sumayabana juguman furake, nka bana beka a kolo geleya a kɔɔ, o de la a te ke ka furakeli ke bilen yɔɔ dɔw la. Aw be a ko sege-sege aw ka sigada ɲemɔgɔw fe.

Muso minnu kɔɔ be kalo 3 la, olu man kan ka a ta. Dɔgɔkun 12 kɔfɛ, musokɔɔmaw be se ka a 1 ta kalo o kalo walasa ka u yere tanga sumayabana ma fo u ka jigin.

Aw kana fansidari ta ni aw beka kotiri, *cotrimoxazole* ta ka sidabana nɔfe banamisenniw kunben.

Jantonyere la: silifa ye faritanabana bila mɔgɔ minnu na, olu man kan ka fansidari ta. Ni fura in ye kurukuru walima ɲeɲe bila aw la, aw be **ji caman min ani ka a ye ka a to yen.**

A tata hake walasa ka sumayabana juguman furake

Aritesunati tako fɔɔ la, aw be ninnu di sije kelen:

- **Baliku:** furakise den 3
- **Denmisen san 7 fo san 13:** furakise den 2
- **Denmisen san 1 fo san 6:** furakise den 1
- **Denyereni minnu ye kalo 5 fo san 1 ye:** furakise den ½

Aw be aritesunati fana di.

Mefulokini, Mefloquine

Izinitigiw ka tɔgɔ dalen: Lariyam, *Lariam*

Tɔgɔ: _____

hake: _____

sɔngɔ _____

A furakiselama miligaramu 250 be sɔɔ

Mefulokini ni aritesunati be fara ɲɔɲɔn kan ka sumayabana juguman furake. Mefulokini dɔɔɔn fana be ta ka sumayabana kunben.

Jantonyere la ni a kɔɔɔw: mefulokini man kan ka ta binnibatɔw walima hakililabanatɔw fe. Musokɔɔmaw man kan ka mefulokini ta cogosi la, fo ni fura were sɔɔ se te u ye. Dusukundimibatɔw ka kan ka keneyabaarakela faamuyalen dɔ ka hakilinata pini, sani u ka fura in ta. Ni aw be a ta, aw be a ta dumuni senfe. Mefulokini be to ka ko kuntaw,

hakili ɲagami, ɲɔɲɔ ni kirinni bila mɔgɔ la. Ni aw ye nin taamasije fen o fen ye aw yere la, aw be a tali dabila o no be la. A kɔɔɔ dɔ werew ye, ɲenamini, dumuniyemabaliya, kungolodimi ani dibi donni ɲe kɔɔ. A kɔɔɔw be caya ani u be juguya ni a tata hake cayara furakeli senfe.

Mefulokini tata hake:

Walasa ka sumayabana juguman furake:

Aw be a tako fɔɔ di, aritesunati tadon filanan, aritesunati tile sabanan, aw be a tako filanan di, nka aw kana a caya.

- **Baliku:** furakise den 4 tako fɔɔ la, o kɔ furakise den 2 (miligaramu 1500 a be lajelen)
- **Denmisen san 7 fo san 13:** furakise den 2 a tako fɔɔ la, o kɔ den 1 (miligaramu 750 a be lajelen)
- **Denmisen san 1 fo san 7:** furakise den ½, o kɔ den ½ were (miligaramu 250 a be lajelen)
- **Denyereni minnu ye kalo 5 fo san 1 ye:** furakise den ½, o kɔ den ½ were (miligaramu 125 a be lajelen)

Aw be aritesunati fana ta.

Sumaya kumbenni na:

Aw bɔlen kɔ ɲɔɲɔ la sumayabana ka ca ɲɔɲɔ minnu na, aw be furakise ta sije kelen dɔgɔkun kɔɔ fo dɔgɔkun 4.

- **Baliku:** furakise den 1 (miligaramu 250)
- Denmisen minnu girinya **ka ca ni kilogaramu 45 ye:** furakise den 1 (miligaramu 250)
- Denmisen minnu girinya **ye kilogaramu 31 fo 45 ye:** furakise den ¾.
- Denmisen minnu girinya **ye kilogaramu 20 fo 30 ye:** furakise den ½ (miligaramu 125)
- Denmisen minnu girinya **ye kilogaramu 15 fo 19 ye:** furakise den ¼ (miligaramu 63)

- **Denmisen minnu girinya te kilogaramu 15 bɔ:** olu man kan ka a ta

Amojakini, *Amodiaquine*

Tɔɔɔ: _____

hake: _____

sɔngɔ _____

A furakiselama miligaramu 153 walima 200 be sɔɔ.

Amojakini ni aritesunati be fara ɔɔɔɔ kan ka sumayabana jugumanba furake. Tuma dɔw la, u fila be sɔɔ furakise kelen na. Nka o fura pagaminen man ni sidabanatɔw ma.

Amojakini tata hake – aw be se ka a furakise miligaramu 153 ta.

Ni aw be sumaya juguman furake, aw be fura in ta sɔɔ 1 don o don fo tile 3. A diko kelen o kelen:

- **Baliku ani den minnu si ka ca ni san 13 ye:** furakise den 4
- **Denmisen san 7 fo san 13:** furakise den 2
- **Denmisen san 1 fo san 6:** furakise den 1
- **Denmisen kalo 5 fo san 1:** furakise den ½.

Aw be aritesunati fana di.

Kinini, *Quinine*

Kinini silifatilamalama walima kinini bisilifatilamalama be sɔɔ (*sulfate de quinine ou bisulfate de quinine*)

Tɔɔɔ: _____

hake: _____

sɔngɔ _____

A furakiselama miligaramu 300 walima 650 be sɔɔ.

Kinini be ke ka sumaya jugumanba furake (fura tɔw ma se ka sumaya min furake) ani sumaya min be don kunsema na. Aw be kinini ni aritemisini (C.T.A.) ta ɔɔɔɔ fe. Musow kɔɔɔ kalo 3 fɔɔ kɔɔɔ, olu be se ka kinini ni kilindamisini ta ka sumayabana juguman furake; o ka fisa ni C.T.A. ye.

Ni kinini tali be fɔɔɔ bila aw la, aw be se ka porometazini ta.

A kɔɔɔɔ: tuma dɔw la, kinini tali be mɔɔɔ wɔsi, ka mankan bɔ tulo kɔɔɔ, ka dibi donni ɔɔ kɔɔɔ, ka ɔɔnamini, dusukunpugun, fɔɔɔ ani kɔɔɔɔɔɔ bila mɔɔɔ la.

Kinini tata hake—aw be a furakise miligaramu 300 ta ka sumayabana juguman furake.

Aw be a di sɔɔ 3 tile 3 kɔɔɔ:

- **Baliku:** furakise den 2 (miligaramu 600)
- **Den san 10 fo san 15:** furakise den 1 ni ½ (miligaramu 450)
- **Den san 6 fo san 9:** furakise den 1 (miligaramu 300)
- Den san 3 fo san 5: furakise den ½ (miligaramu 150)
- **Den san 1 fo san 2:** furakise den ¼ (miligaramu 75)
- **Denyereni minnu si te san 1 bɔ:** furakise den ⅛ (miligaramu 38)

Aw be C.T.A. fana di (aw ye seben ɔɔ 542 laɔe).

Ni aw be musokɔɔmaw ka sumaya jugumanba furake, aw be a furakise miligaramu (600) den 2 di u ma sɔɔ 3 don o don fo tile 7. Aw be kilindamisini fana miligaramu 300 di u ma sɔɔ 4 don o don fo tile 7.

Kinini pikiri ka kan ka ke waati min na:

Kinini pikiri man kan ka ke tuma bee, foni bana geleyara kosebe. Ni sumaya taamasɔɔ yera mɔɔɔ dɔ la, walima ni a sigilen don yɔɔ la, sumaya be yɔɔ min na, a dun be fɔɔɔ, a be to ka kirin

walima a ye kanjabana taamasijɛ wɛrɛw jira (aw ye seben jɛ 299 lajɛ), kunsemelasumaya be sɔɔ o tigi la.

Aw be kinini pikiri ke sijɛ kelen. Walima, ni fura were te sɔɔ, aw be a laje ka kulorokini pikiri miligaramu 2.5 ke ka ben a girinya hake ma, sijɛ 7 tile 2 kɔɔ. Aritesunati fana pikiri be se ka ke fasa walima jolibolisira fe ka sumaya juguman kele. Aritesunati ka jin kosebe, nka a kan ka dilan ni aritesunati mugu, bikaribɔnati ani dekisitorɔsi ye sani pikiri kewaadini ce.

Aw be a jatemine kosebe ni fili te tata hake fɔlen na. Aw be dɔgɔɔɔɔ dɔ ka deme jini.

Kinini diyidorokuloridi pikiriw miligaramu 300 mililitiri 2, Quinine dihydrochloride 300 mg en 2 ml

Ni aw be kinini ke, aw ka kan ka pikiriji lataa dɔɔni dɔɔni, ani fana, a man kan ka ke jolisira fe, o farati ka bon sɔn ma. Aw be denmisenni w ta ke ni hakili sigi ye. Aw be pikiri keko kelen hake tila fila ye, ka kelen ke bobara fan kelen na, ka kelen don in ke bobara fan kelen fana na. Sani aw ka pikiriji lataa, aw be bipe sama fɔɔ ka a laje ni joli bɔra, aw be o yɔɔ to yen, ka yɔɔ were sɔgɔ.

Aw be a pikiri kelen ke, leri 8 kɔfe aw be pikiri filanan ke, a hake te caya:

- **Baliku:** miligaramu 1200 (anpulu den 4), o kɔ miligaramu 600 (anpulu den 2)
- **Denmisɛnw:** miligaramu 20 kilogaramu kelen o kelen, o kɔ miligaramu 10, kilogaramu kelen o kelen.

Kulorokini, Chloroquine

Kulorokini suguya fila be yen: Kulorokini fosifatilama (*phosphate de chloroquine*) ni kulorokini silifati (*chloroquine sulfat*). U tata hakew te kelen ye, o la, aw be a jatemine kosebe ka a dɔn suguya min be aw bolo ani fura hake (kulorokini) min be furakise la.

Duniya yɔɔ caman na, kulorokini teka se ka sumaya furake bilen. Kulorokini be ta ka sumayaw kunben, sumaya minnu teka u kolo geleya fura kɔɔ. Aw be keneyabaarakela dɔ kumajɔgɔnya walasa aw ka a dɔn fura minnu be mako jɛ aw ka sigida la. Ni aw te a dɔn sumaya suguya min be mɔgɔ la, a ka fisa ka aritemisini fara fura in kan.

Walasa ka sumaya kunben, walima ka a kele, farati te kulorokini de tali la musokɔɔmaw ni denbatigiw bolo.

Kulorokini fosifatilama, Phosphate de chloroquine

Izinitigiw ka tɔgɔ dalen: Aralen, *Aralen*, Rezosini, *Resochine*, Awilokulɔri, *Avlochlor*.

Tɔgɔ: _____
hake: _____
sɔngɔ _____

Tuma dɔw la, a furakiselama miligaramu 250 (kulorokini miligaramu 150 be sɔɔ min na) walima miligaramu 500 (kulorokini miligaramu 300 be sɔɔ min na)

Kulorokini tata hake — furakise miligaramu 250

Sumaya nɔgɔman furakeli la:

Hake fɔɔ la, aw be:

- **Baliku:** furakise den 4 (miligaramu 1.000)
- **Den san 10 fo san 15:** furakise den 3 (miligaramu 750)
- **Den san 6 fo san 9:** furakise den 2 (miligaramu 500)
- **Den san 3 fo san 5:** furakise den 1 (miligaramu 250)
- **San 1 fo san 2:** furakise den ½ (miligaramu 125)
- **Denyerɛni minnu si te san 1 bɔ:** furakise ¼ (miligaramu 63)

O kɔ, aw be nin hake in di leri 6 hake fɔɔ talen kɔ; tile 1 hake fɔɔ kɔ ani tile 2 hake fɔɔ kɔ:

- **Baliku:** furakise den 2 (miligaramu 500)
- **Den san 10 fo san 15:** furakise den 1 ni $\frac{1}{2}$ (miligaramu 375)
- **Den san 6 fo san 9:** furakise den 1 (miligaramu 250)
- **Den san 3 fo san 5:** furakise den $\frac{1}{2}$ (miligaramu 125)
- **Den san 1 fo san 2:** furakise $\frac{1}{4}$ (miligaramu 63)
- **Denyereni minnu si be san 1 bo:** furakise den $\frac{1}{8}$ (miligaramu 32)

Sumaya furakeli la (kulorokini be se ka sumaya furake yoro minnu na):

Aw be a di dogokun 1 ka kon aw seli je sigida la sumayabana be yoro min na ani ka to a tali la dogokun 4 aw bolen ko o yoro la.

- **Baliku:** furakise den 2 (miligaramu 500)
- **Den san 10 fo san 15:** furakise den 1 ni $\frac{1}{2}$ (miligaramu 375)
- **Den san 6 fo san 9:** furakise den 1 (miligaramu 250)
- **Den san 3 fo san 5:** furakise den $\frac{1}{2}$ (125)
- **Den san 1 fo san 2:** furakise den $\frac{1}{4}$ (miligaramu 63)
- **Denyereni min si te san 1 bo:** furakise den $\frac{1}{8}$ (miligaramu 32)

Kulorokini silifati, Sulfate de chloroquine

Izinitigiw ka togo dalen: Niwakini, Nivaquine

Togo _____

hake: _____

songo _____

A furakiselama miligaramu 200 be soro (kulorokini miligaramu 155 be soro min na)

Kulorokini tata hake—furakise miligaramu 200

Sumaya min te a kolo geleya furakeli koro, o furakeli la:

A diko folo la, aw be:

- **Baliku:** furakise den 4 (miligaramu 800)
- **Denmisen san 10 fo san 15:** furakise den 3 (miligaramu 600)
- **Denmisen san 6 fo san 9:** furakise den 2 (miligaramu 400)
- **Denmisen san 3 fo san 5:** furakise den 1 (miligaramu 200)
- **Denmisen san 1 fo san 2:** furakise den $\frac{1}{2}$ (miligaramu 100)
- **Denyereni minnu si te san 1 bo:** furakise $\frac{1}{4}$ (miligaramu 50)

O ko, aw be nin hake in di leri 6, hake folo talen ko; tile 1 hake folo ko ani tile 2 hake folo ko:

- **Baliku:** furakise den 2 (miligaramu 400)
- **Denmisen san 10 fo san 15:** furakise den 1 ni $\frac{1}{2}$ (miligaramu 300)
- **Denmisen san 6 fo a san 9:** furakise den 1 (miligaramu 200)
- **Denmisen san 3 fo a san 5:** furakise den $\frac{1}{2}$ (miligaramu 100)
- **Denmisen san 1 fo a san 2:** furakise den $\frac{1}{4}$ (miligaramu 50)
- **Denyereni minnu si te san 1 bo:** furakise den $\frac{1}{8}$ (miligaramu 25)

Sumaya kumbenni na (kulorokini be se ka a furake yoro minnu na):

Aw be a tali damine dogokun 1 ka kon aw seli je sigida la sumayabana be yoro min na ani ka to a tali la dogokun 4 aw bolen ko o yoro la.

- **Baliku:** furakise den 2 (miligaramu 400)
- **Den san 10 fo a san 15:** furakise den 1 ni $\frac{1}{2}$ (miligaramu 300)
- **Den san 6 fo a san 9:** furakise den 1 (miligaramu 200)
- **Den san 3 fo a san 5:** furakise den $\frac{1}{2}$ (miligaramu 100)
- **Den san 1 fo a san 2:** furakise den $\frac{1}{4}$ (miligaramu 50)
- **Den min si te san 1 bo:** furakise den $\frac{1}{8}$ (miligaramu 25)

Pirimakini, Primaquine

Tɔgɔ _____

kisɛ (hake): _____

be sɔɔ (sɔngɔ) _____

Nin fura in kiselama miligaramu 26.3 fɔsifatilama, pirimakini miligaramu 15 be sɔɔ min na.

A ka ca a la sumaya furakelen kɔ ni kulorokini (*chloroquine*) ye walima ni sumayafura were ye, pirimakini be ta walasa sumaya kana segin kɔ tuguni. Ale kelen tɛ se ka banajugu furake.

Pirimakini **farati ka bon** musokɔɔɔma walima denbatigi ma.

A **kɔɔɔɔ**: jolidesebana min be wele ko G6PD, ni o be mɔgɔ min na, pirimakini be jolidese lase o tigi ma.

A tata hake:

Tako kelen don o don fo tile 14.

A ta o ta:

- **Baliku:** kisɛ 1 (miligaramu 15)
- **Den san 8 ka se a san 12 ma:** kisɛ ½ (miligaramu 7)
- **Den san 3 ka se a san 7 ma:** kisɛ ¼ (miligaramu 4)

Poroganili, Proguanil

Izinitigiw ka tɔgɔ dalen: palidirini, *Paludrine*.

Tɔgɔ _____

kisɛ (hake): _____

be sɔɔ (sɔngɔ) _____

Tuma dɔ la a kiselama miligaramu 100 be sɔɔ.

Kulorokini fanga ka dɔgɔn sumaya furakeli la sigida minnu na, poroganili be ta ka fara a kan walasa ka sumaya kunben. Poroganili kelen tɛ se ka ke ka sumaya juguman furake.

Poroganili **farati ka bon** musokɔɔɔma walima denbatigi ma.

Poroganili tata hake bana kunben na:

Aw be a ta don o don, ni aw taara sigida la sumaya be yɔɔ min na, aw be a tali damine aw sedon fo ka se aw boli ma yen tile 28 kɔɔ.

- **Balikuw ni den minnu si ka ca ni san 12 ye:** kisɛ 2 (miligaramu 200)
- **Den san 9 ka se a san 12 ma:** kisɛ 1 ni ½ (miligaramu 150)
- **Den san 5 ka se a san 8 ma:** kisɛ 1 (miligaramu 100)
- **Den san 1 ka se a san 4 ma:** kisɛ ½ (miligaramu 50)
- **Den min tɛ san 1 bɔ:** kisɛ ½ (miligaramu 25)

Ni kɔɔɔɔnatumuniw (tɔgɔtɔgɔninbanakisɛ ni nugulabanakisɛ) don

Ni kɔɔɔɔboli walima tɔgɔtɔgɔni don min sababu bɔra nin tumu kofɔlen ninnu na, a ka ca a la yiriyara walima basi be bɔ banakɔtaa la waati dɔw la. Kɔɔɔɔnugu be tigɛtigi tuma ni tuma, farigan dɔɔni be se ka ke a senkɔɔ. Tɔgɔtɔgɔni min be sɔɔ tumu kofɔlen ninnu sababu la, o tɔgɔtɔgɔnin fura numan ye **metoronidazɔli** ye, ani ka **firoyati de Dilokisanidi** fara a kan lala. Ni tɔgɔtɔgɔnin yiriyaralama don, a ka fisa ka metoronidazɔli ni Dilokisanidi firoyati ta nɔgɔn fɛ.

Walasa ka nugulatumu kofɔlen ninnu beɛ faga, aw ka kan ka fura ta ka tugu nɔgɔn na dɔgɔkun 2 fo dɔgɔkun 3. Ni bana taamasijɛ tununa, a ka fisa waati dɔw la ka furata jɔ ani ka a to farikolo ka se ka tumu tɔw keɛ a yere ye. Nin hakilina in be se ka lawalɛnya sigida la, yɔɔ min na bana segin ka di.

Kɔɔɔɔboli min be sɔɔ tumu suguya in fɛ, banakɔtaa jɛ be ke nɛrɛ ye ani ka a kanga, nka basi ni yiriyara tɛ ke a la. Mɔgɔw be metoronidazɔli ta ka caya, nka kinakirini de da ka di.

Metoronidazoli, *Métronidazole*

Izinitigiw ka tɔɔɔ dalen: Filagili, *Flagyl*

Tɔɔɔ: _____

Tuma dɔ la:

A furakisew miligaramu 200, 250,
walima miligaramu 500 be sɔɔɔ

kise (hake): _____

be sɔɔɔ (sɔɔɔɔ) _____

min be don musoya la, 500

kise (hake): _____

be sɔɔɔ (sɔɔɔɔ) _____

furajilama, miligaramu 200 in 5
militiri 5 kɔɔɔ

bara (hake): _____

sbe sɔɔɔ (sɔɔɔɔ) _____

Metoronidazoli be ke ka balapamakɔɔɔdimi furake min be sɔɔɔ tumuw ni nɔɔɔw ani banakise dɔw fe ani kɔɔɔboli dɔw minnu be sɔɔɔ banakisefagalanw tali fe (misali la anpisilini) banakise sujuya caman fagalanw. A be se ka ke ka musoyabanaw furake min be sɔɔɔ dilannabanaw fe wlima banakise werew. A ni banakisefagalan werew mana fara nɔɔɔɔ kan, o be joli jugumanw furake walima joli minnu b'a fe ka juguya. A jɔda ka bon segele furakeli la.

A kɔɔɔɔ

Fɔɔɔɔnege, fasaja, ani kɔɔɔɔboliw ka teli ka don a tali senkɔɔɔ. Fura in tali dumuni senfe, o be dɔɔɔ bɔ a kɔɔɔɔɔ la. Tuma dɔ la a tali be nege kasa ci mɔɔɔ nu na walima ka kunglodimi bila a la.

Nin nafa ka bon

Aw kana metoronidazoli ta kɔɔɔ kalo 3 fɔɔɔ kɔɔɔ. O be se ka fiɔɔɔ bila den na. Aw kana a ta kɔɔɔ kɔɔɔɔbayalen kan, ani tuma min aw be sin di la, fo ni a kera ko fura were te yen min be se ka bana in keneya. Ni aw be fura in kan tuma min na, aw kana dɔɔɔ min o waati la fo furakeli bannen kɔ tile 2. Ka aw to fura in kan,

dɔɔɔmin be fɔɔɔnege juguman bila aw la. Ladilikan laban na, ni bɔɔɔdimi be aw la, aw kana metoronidazoli ta.

A tacogo

A ka ca a la aw be se ka fura in hake caman ta tile 3 kɔɔɔ, walima aw be se ka a tila ka a ta tile 5 kɔɔɔ ka se tile 10 ma. Musokɔɔɔma man kan ka fura in hake caman ta siɔɔɔ kelen.

Balapamakɔɔɔdimi na

Kilogaramu kelen o kilogaramu kelen, aw be miligaramu 15 di don o don. Aw be o tila tako 2 walima tako 3 ke tile kɔɔɔ, tile 5 walima tile 7. Walima aw be a dicogo ke ka da a tigi sisan kan:

- **Den min te san 3 bɔ:** aw be miligaramu 62 di o ma, (miligaramu 250 kise $\frac{1}{4}$), siɔɔɔ 2 tile kɔɔɔ fo tile 5.
 - **Den san 3 ka se san 7 ma:** aw be miligaramu 62 di o ma siɔɔɔ 3 tile kɔɔɔ fo tile 5.
 - **A san 8 ka se san 12 ma:** aw be miligaramu 125 di a ma, siɔɔɔ 3 tile kɔɔɔ fo tile 5 ka se tile 7 ma.
 - **Denmisenni min si hake ka ca ni san 12 ye:**
 - Aw be miligaramu 250 di o ma, siɔɔɔ 3 tile kɔɔɔ fo tile 5 ka se tile 7 ma.
- WALIMA**
- Aw be garamu 2 di a ma, siɔɔɔ 1 tile kɔɔɔ fo tile 3.

Ni tɔɔɔɔɔɔni don:

Aw be a miligaramu 30 di don o don siɔɔɔ 3, tile 8 fo ka se tile 10 ma. Walima aw be a tata hake ben a si ma:

- **Ni a tigi te san 3 bɔ:** aw be miligaramu 62, (furakise miligaramu 250 tilako 4) di a ma siɔɔɔ 3 don o don, fo tile 8 ka se tile 10 ma.
- **San 3 ka se san 7 ma:** aw be a miligaramu 125 di a ma don o don siɔɔɔ 3, tile 8 fo ka se tile 10 ma.
- **San 8 ka se san 12 ma:** aw be a miligaramu 250 di, siɔɔɔ 3 don o don, tile 8 fo ka se tile 10 ma.

- **San 12 ni kɔ:** aw be miligaramu 500 di fo 750, sɔɔ 3 don o don, tile 8 fo ka se tile 10 ma.

Metoronidazɔli (*métronidazole*) tako laban kɔfe, aw be firoyati de dilokisanidi, *furoate de diloxanide* ta. (Aw ye gafe ɔe 550 laje).

Ni ne sigilen don kɔɔbara la an'aw belenin

Aw be banakisefagalanw ni fura werew di ɔɔɔɔ fe. Aw be ladilikanw bato, minnu be gafe ɔe 152 la.

Ni furudimi don:

Aw be metoronidazɔli (*métronidazole*) fara omepezazɔli (*l'oméprazole*) ni amɔkisisilini (*l'amoxicilline*) kan. Aw ye gafe ɔe 214 laje.

Ni segele don:

Aw be hake min di balapamakɔɔdimi na, aw be o hake kelen di a tigi ma sɔɔ 3 don o don fo tile 10.

Ni musoyalabana don min be wele tirikomozasi (*trichomonase*):

Aw be metoronidazɔli (*métronidazole*) furakise den 8 ta (garamu 2) ɔɔɔɔ fe. Walima ni bana ma juguya, aw be furakise 2 don musoya la sɔɔ 2 don o don fo tile 7. Ce fana ka kan ka furake hali ni bana taamasɔɔ te a la. Ni o te, a be sa ka a yelemu muso fe.

Ni musoyalabana don min sababu ye banakise ye:

Aw be metoronidazɔli (*métronidazole*) furakise den 2 ta (miligaramu 500) sɔɔ 2 don o don fo tile 7. Ni bana seginna, ce ni muso fila be ka kan ka segin furakeli kelen in kan ɔɔɔɔ fe.

Ni joginda juguman don walima joginda min be se ka juguya:

(Misali la: bagankinda, fen ɔɔɔlenw ka tigeɔaw).

Kilogaramu o kilogaramu, aw be miligaramu 15 di ka se miligaramu 30 ma tile kɔɔ. Ni baliku don, aw be metoronidazɔli miligaramu 500 di a tigi

ma sɔɔ 3 tile kɔɔ tile 7 fo ka se tile 10 ma. Aw be banakisefagalan werew di, i n'a fo penisilini, *pénicilline* (seben ɔe 522), ɔɔkisisilini, *doxycycline* (ɔe 530) walima kotiri, *cotrimoxazole* (ɔe 532).

Firoyati de dilokisanidi, *Furoate de diloxanide*

Tɔɔ _____

furakise miligaramu 500 be sɔɔ

kise (hake): _____

be sɔɔ (sɔngɔ) _____

siroji, miligaramu 125 be mililitiri 5 kɔɔ.

sirobara (hake): _____

be sɔɔ (sɔngɔ) _____

Dilokisanidi ni banakisefagalan werew de faralen don ɔɔɔɔ kan ka kɔɔɔnatumuw faga. Ni aw ma nin fura in sɔɔ, aw be paromomisini (*paromomycine*), walima iyodokinɔli (*l'iodoquinol*) ta a nɔ na.

A kɔɔɔɔ

A be fiɔebila, kɔɔdimi walima dusukunɔugun bila mɔɔ la. A be ta dumuni senfe.

A nafa ka bon

Aw kana dilokisanidi ta kɔɔɔbara kalo 3 fɔɔ kɔɔ. Ni den be aw sin na, aw be fura in to yen.

A tacogo

Ni aw tilala metoronidazɔli tali la, walima fura werew min be kɔɔɔnatumuw keɔ, aw be dilokisanidi tali damine.

Aw be a miligaramu 20 ta don o don sɔɔ 3 tile 10 kɔɔ. Ni aw te se ka a tigi girinya hake ta, aw be a tata hake ka ɔe ni a si ye.

- **Ni den si te san 3 bo:** aw be a garamu 62 (miligaramu 500 furakise tilako 8) di sɔɔ 3 don o don tile 10 kɔɔ.
- **San 3 ka se san 7 ma:** aw be a miligaramu 125 di don o don tile 10 kɔɔ.

- **San 8 ka se san 12 ma:** aw be a miligaramu 250 di don o don tile 10 kɔɔ.
- **San 12 ni kɔ:** aw be a miligaramu 500 di don o don tile 10 kɔɔ.

Kinakirini, Quinacrine

A dɔnnen don ni tɔɔ min ye, o ye: Atabirini (*Atabrine*) ye.

A furakise miligaramu 100 be sɔɔ.

Tɔɔ: _____

kise (hake): _____

be sɔɔ (sɔngɔ) _____

Kinakirini be balapamakɔɔdimi furake ka je, nka a be mɔɔ bana kojugu. Mɔɔ be fura in ta ka caya, barisa a da ka nɔɔ.

A kɔɔɔ: A ka teli ka kungolodimi, jenamini ni fɔɔɔ bila mɔɔ la.

A tacogo: Balapamakɔɔdimi na

- **San 10 duguma:** aw be a miligaramu 50 di sije 3 don o don dɔɔkun 1 kɔɔ.
- **San 10 ni kɔ:** aw be a miligaramu 100 di sije 3 don o don dɔɔkun 1kɔɔ.

Kinakirini tacogo ni balapamakɔɔdimi kuntaala be kalo 6 bo:

Aw be hake kɔɔɔ di sije 3 don o don dɔɔkun 2 kɔɔ walima dɔɔkun 3 kɔɔ.

Kɔɔnatumu (*ténia*) furakeli la:

Aw be fariɔɔfura i n'a fɔ porometazini (*prométhazine*) di a ma leri tilance sani aw ka kinakirini di ka fɔɔɔ bali.

Aw be kinakirini dita caya diko kelen dɔɔɔ na:

- **Baliku:** 1 g (furakise den 10)
- **San 8 ka se san 12 ma:** 600 mg (furakise den 6)
- **San 3 ka se san 7 ma:** 400 mg (furakise den 4)

Musoyabanaw furakeli la

Musoya ka jijugubɔ ni a ɔɔɔni ani a tigi lafiyabaliya, olu sababu ye banaw ye, i n'a fɔ sopisi, leminanpo ani banakise. Musoya saniyali ani a koli ni ji ni winegiri ye (musoya koli), o be a caman ban. Fura kerɔkerɔnenw fana be yen minnu kɔɔɔ don.

Winegiri jeman musoya koli kama

Hake: _____

be sɔɔ (sɔngɔ) _____

Aw be dumunikekutu je 2 walima a je 3 winegiri jeman ke ji litiri 1 na (ji min wulila walasa ka a banakisew faga). I n'a fɔ a ɔɔɔ don gafe je 377 na cogo min, aw be musoya ko sije 1 ka se sije 3 ma don o don fo dɔɔkun 1, o kɔ aw be a ko sije 1 don o don. A ka ca a la o be musoya ka banakisew faga.

Metoronidazɔli, Métronidazole tata ni a min be don musoya la

(Aw ye gafe je 549 laje).

Nin furaw be ke ka sopisi ni musoyalabanakisew furake. (ni ji ni winegiri jagaminen ma se ka aw mako je, aw be aw yere furake ni metoronidazɔli dɔɔɔ ye.)

Nisitatini, Nystatine, walima Mikonazɔli, Miconazole

A kise, a keremu ani a kise min be don musoya la (gafe je 555):

Musoya ka bugubanaw fura.

Furabilenni, Violet de gentiane

Aw ye gafe je 552 laje.

Ka safa (*candidose*) ani musoyabana furake.

Powidɔni iyode, *Povidone iodée* (walima Betadini, *Bétadine*)

Hake: _____ be sɔɔ
(sɔɔɔ) _____

Musoyalabanakisew fura don.

Aw be dumunikekutu jɛ 2 ta Powidɔni iyode na, ka o ke ji litiri 1 wulilen na. I n'a fɔ a jɛfɔlen don gafe jɛ 377 la, aw be musoya ko sije 1 don o don fo tile 10 ka se tile 14 ma.

Powidɔni iyode fana be se ka ke ka foolo kunben ni o ye a sɔɔ kɔkɔwasa tɛ yen. Aw be Powidɔni iyode toniko 1 ke ji litiri 1 na. Aw be o weri jɛ 1 min dɔgɔkun o dɔgɔkun, aw si bɛɛ.

Wololabanaw

Safinela tegeko ani safinela koli be aw tanga wololabana ni kɔɔnɔnabana caman ma. Sani aw ka joli siri, aw ka kan ka a ko ni safine ni ji wulilen ye.

Tuma bɛɛ safinela koli ye fura ye fɛn dɔw ma i n'a fɔ a be kunsigi bɔyɔɔwɔw ni farikansiwow dayele, ka kurukuruw furake, a be fiɛɛɔɔ yɔɔɔw dayele, a be maɔa misenni w ni a kunbabaw furake ani farilabugu, ani kurukuru werew. Ni banakisefagalan be safine na i n'a fɔ Powidɔni iyode (*Bétadine*), o ka ni kosebe. Nka betadini be se ka fari jɛɛɛ wa a man kan ka se jogindaw ma. Seleniyɔmu silifidilama (*sulfide de Sélénium*) walima ketokonazɔli (*ketoconazole*) jɛgaminen safineji la, o ye kabafura juman ye.

Kiribi, *Soufre*

Ale mugu neremugulama de be sɔɔɔ.

A jilama ni a tululama be sɔɔɔ.

Kiribi nafa ka bon wololabana caman furakeli la:

1. Walasa ka fɛɛɛnamani dɔw bali ka mɔgɔ kin i n'a fɔ nperɛn, ngaranga, dabi ani jimi. Ni nin fɛɛɛnamani ninnu ka ca kongoda min na, aw ka kan ka tulu kiribima mu aw la sani aw ka taa aw ka forow la, kerengerrennya la, aw senkalaw

walima senkuruw, bolokalaw, cekise ani kan.

2. A be ke ka maɔa ni fɛɛɛnamani kindaw furake. Aw be a muta dilan: aw be kiribi dɔɔni ta ka o jɛgami keremu na walima letulu, ka o mu a yɔɔɔ la (aw ye gafe jɛ 556 lajɛ).
3. Aw be a mu wololabanaw ni faribuguw fana kama sije 3 ka se sije 4 ma tile kɔɔɔ, walima a keremu jɛgaminen winegiri la (aw ye gafe jɛ 554 lajɛ).
4. Ale tulu kelen in walima kiribi be se ka farifoobɔɔ ni kunnakaba jugumanw furake.

Furabilenni, *Violet de gentiane*

A bula kiselama bena. A jima 0,5% fana be sɔɔɔ

Tɔgɔ: _____

kise (hake): _____

be sɔɔɔ (sɔɔɔɔ) _____

Dakɔɔɔjoliw, denbatigi sinnunkunnajoliw, wolonuguyɔɔɔɔlajoliw, walima muso dogo-yɔɔɔɔlajolimisenni w be furake ni wiyole de zantiyani da nɔgɔman min ye. A be gololabana caman furake, bana minnu sababu ye fɛɛɛnamaniw ye.

A kɔɔɔɔ

Wiyole de zantiyani be se ka farijɛɛɛ bila mɔgɔ la, walima ka kisekiseni w ke da kɔɔɔ, walima musoya kɔɔɔ. Aw be a tali jɔ ni farijɛɛɛ, walima kisekiseni w bɔra aw la.

A nafa ka bon!

Wiyole de zantiyani be fɛnw jɛ ke bulama ye. A bɔ ka di fari la tile dama dama kɔfɛ, nka a nɔ be men fini na.

A tacogo

Aw be Kuloruri de metilirosaniliniyɔmu, *Chlorure de méthylrosanilinium*, *chlorure de méthylrosanilinium* (wiyole de zantiyani) 0,5% ke a yɔɔɔ la sije 2 fo sije 3 don o don. Ni a ma keneya tile dama kɔɔɔ, aw be fura suguya were lajɛ.

Banakisefagalan tuluw, *Pommade antibiotique*

Tɔɔ: _____

hake: _____

be sɔɔ (sɔɔɔ) _____

O tuluw da ka gelen wa tuma dɔw la, u man ni ka teme furabilenni kan. O la, u te mɔɔɔ fari walima fini je yelema wa u be ke ka kaba furake. U la puman dɔ ye neyomisini (*Neomycin*) walima polimisini (*Polymyxin*) be min na (misali la neyosiporini, *Neosporin* walima *Polysporin*). Tetarasikilini tululama fana be se ka ke ka furakeli ke.

Kurukuru ni neje furake tuluw, *Pommade corticostéroïdes*

Tɔɔ: _____

hake: _____

be sɔɔ (sɔɔɔ) _____

Nin tulu ninnu be ke ka farijeje new furake, minnu be sɔɔ fɛnɛnamani kinda fe, jiribagamaw, ani fen werew. Tulu ninnu be ke ka zanfala (gafe je 342) ni minandaji nɔ furake (gafe je 343). Aw be a mu sije 3 walima sije 4 tile kɔɔ. Aw kana a muni kuntaala janya kojugu, walima ka a mu fari fan bee la.

Wazelini walima munitulu girimanw, *Vaseline*

Tɔɔ: _____

kabafura _____

A nafa ka bon munitulu dilanni na walima bana dɔw furakeli la i n'a fɔ maɲa (aw ye gafe je 324 ni a je 464 laje), bugubanaw (gafe je 331), neje min sɔɔla nugulatumu fe (gafe je 230), jeninidaw (gafe je 163 ni a je 164) ani disilajoliw (gafe je 150).

Potasiyumu perimanganati, *permanganate de potassium*

Ale mugu je bileman coricori de be sɔɔ.

Nin ye banakisefagalan numan ye, min be josi joginda jugaman la. Aw be dɔ ta aw bolokoni fila la ka o ke ji litiri kelen (perimanganati sumanko kelen be ke ji 1.000 na) walima aw be a furakise den kelen (1) bila ji litiri tan (10) la.

Wololabanaw ni bugu werew la

Bugubana caman furake ka gelen. Walasa ka furakeli dafa, a ka kan ka men senna tile walima kalo caman bana taamasije tununen kɔ. Farikolo koli ni a saniyali fana nafa ka bon.

Munitulu dilannen ni kumu dɔw ye i n'a fɔ asidi andesileniki, *acide undécylénique*, asidi benzoyiki, *acide benzoïque* walima ni asidi salisiliki, *acide salicylique* ye

Tɔɔ: _____

hake: _____

be sɔɔ (sɔɔɔ) _____

Munitulu dilannen ni nin kumu ye, o be se ka ke ka wololabana, ni kaba ani wololabana werew furake. A tulu ni kiribi be se ka fara jɔɔɔ kan tuma dɔw la. Munitulu dilannen ni kumu ni kiribi ye, o be se ka ke ka farifoolobɔ furake.

“*La pommade de Whitfield*” ye tulu ye salisiliki ni benzoyiki kumu faralen don jɔɔɔ kan tulu min na. A nafa ka bon wololabugu caman furakeli la, ka fara bugubana suguya caman kan. Aw be a mu a yɔɔ la sije 2 tile kɔɔ ka a ta dɔɔkun 2 ka se dɔɔkun 4 ma.

Ni aw yere ye munituluw ni keremuw dilan o musaka te caya. Aw be asidi salisiliki dɔ ta walima asidi benzoyiki dɔ, ka o pagami wazelini, petorolatumu, tulu dɔ la, walima aw be a pagami alikoli 40% la. Aw be a mu aw fari la sije 4 don o don.

Kiribi ni winegiri, Soufre et vinaigre

Aw be Kiribi dɔɔni ni winegiri dɔɔni naɓami ka o ke ka wololabugubanaw furake. Aw be a to a ka ja fari la. A munitululama fana be se ka dilan ni kiribi dɔɔni ni letulu ye.

Tiyosilifati kɔkɔma, Thiosulfate de sodium

A kiselama jeman, feereta be sɔɔɔ fototaminew feereyɔɔw la, i n'a fo 'ipo.'

Hake: _____
be sɔɔɔ (sɔngɔ) _____

A be ke ka wololazanfala furake (aw ye gafe ɓe 331 laje).

Aw be dumunikekutu ɓe 1 ipo naɓami bolini ɓe ½ ji la ka o jɔsi aw fari la ni koimugu ye walima finimuguni dɔ. O kɔ, aw be kɔrimugu su winegiri la ka aw fari jɔsi ni o ye. Aw be nin wale ke sɓe 2 tile kɔnɔ fo kurukuruniw ka tunu, o kɔ aw be a jɔsi aw fari la sɓe 1 dɔɔkɔn 2 o dɔɔkɔn 2 walasa a kana segin kɔ.

Seleniyɔmu silifidilamalama, Sulfide de sélénium

Izinitigiw ka tɔɔɔ dalen: Selisɔni, Selsun, Ekiseli, Exsel

Tɔɔɔ: _____
kise (hake): _____

be sɔɔɔ (sɔngɔ) _____
A munita 1% walima a 2,5% be sɔɔɔ.

Nin munitululama ka fisa zanfala furakeli la. Aw be a mu a yɔɔɔ la ani ka a ko miniti 30 kɔfe. Aw be nin wale ke don o don fo dɔɔkɔn 1.

Tɔlinafitati, Tolnaftate

Izinitigiw tɔɔɔ dalen: Tinakitini, Tinactine

Tɔɔɔ: _____
kise (hake): _____

be sɔɔɔ (sɔngɔ) _____
Tɔlinafitati keremulama ni a mugulama ni a jilama 1% be sɔɔɔ.

A be se ka ke ka bugubanaw furake, bugubana minnu be bɔ sen ni worofurancew ni kun ni bolow ani fari fan werew la. Aw be fura in ke aw la fo dɔɔkɔn 2 bana taamasijew tununen kɔ.

Girizeyofiliwini, Griséofulvine

Tɔɔɔ: _____

kise (hake): _____

be sɔɔɔ (sɔngɔ) _____

A kiselama walima a forokonilama miligaramu 250 ni miligaramu 500 be sɔɔɔ.

A kise misenniw de ka ɓi.

Nin fura in wari ka ca wa a ka kan ka ke ka bugubanaw de furake ani wololabana jugumanw. A be ke ka sɔnninakabaw furake nka a furakeli be se ka men fo kalo caman wa a fura te mako ɓe tuma beɛ. **Musokɔnɔma man kan ka girizeyofiliwini ta.**

Girizeyofiliwini tata hake (kilogaramu kelen o kilogaramu kelen, miligaramu 15 tile kɔnɔ) kise misenniw forokonilama miligaramu 250.

Aw be a ta sɓe kelen don o don fo kalo kelen ɓɔɔnɔ.

- **Baliku:** miligaramu 500 la ka se 1000 ma (forokoni 2 ka se forokoni 4 ma)
- **Den san 8 ka se san 12 ma:** miligaramu 250 ka se miligaramu 500 ma (forokoni 1 ka se forokoni 2 ma)
- **San 3 ka se san 7 ma:** miligaramu 125 ka se miligaramu 250 ma (forokoni ½ ka se forokoni 1 ma)
- **Den minnu te san 3 bɔ:** miligaramu 125 (forokni ½)

Furabilenni, safa ni a ɓɔkɔnaw fura (gafe ɓe 552)

Nisitatini, Nystatine

Tuma daw la, a jima walima a muguma be sɔɔ

Tɔɔ: _____

jima walima muguma bara (hake): _____

be sɔɔ (sɔngɔ) _____

Walima furakisema be sɔɔ min be don musoya la

Tɔɔ: _____

kise (hake): _____

be sɔɔ (sɔngɔ) _____

Walima a tuluninama ani a muta be sɔɔ

Tɔɔ: _____

tulubara (hake): _____

be sɔɔ (sɔngɔ) _____

Nisitatini ye fura pumanba ye dakɔɔjoliw, sinnunkunnajoliw, gololajoliw walima musoya kɔɔ joliw furakeli la. Dakɔɔjoliw ta furajilama be sɔɔ, nka musoya kɔɔ joliw be furake ni a muguma, munituluma walima furakiselama ye.

A kɔɔkɔɔ

A be se ka fariɛɛɛ bila mɔɔ la, nka tuma beɛ te. Aw be a tacogo jɔ ni a ye fariɛɛɛ bila aw la. Waati daw la, a be se ka kɔɔkɔɔ bila mɔɔ la.

A nafa ka bon!

Ni nisitatini ma se ka bana in ban, a be taa ka segin, o be se ka ke sidabana taamasijɛ dɔ ye.

A pikiri kecogo

A jima hake 100.000 be sɔɔ mililitiri o mililitiri la (walima hake 500.000, mililitiri o mililitiri).

A ka ca a la hake 100.000 fo ka se hake 200.000 ma, o be mako jɛ, nka sidabanabagatɔw mako be se hake 500.000 ma.

Ni safa be denyereni da kɔɔ

Aw be jima hake 200.000 (mililitiri 2, a te dumunikekutu jɛ tila bɔ) di a ma sijɛ 4 don o don. A be nisitatini ke a da kɔɔ ni kɔɔrimugu walima tɔnikelan dɔ ye. Aw be teme ni furakeli ye tile 2 bana bannen kɔfɛ, n'o te a be segin kɔ.

Ni jolimisenniw be denbatigi sinnunkun na (a bilennen don, dimi be a la, a be a ɛɛɛ)

Aw be nisitatini hake 100.000 fo a hake 200.000 muta, a muguma walima a jima dɔ ke a sinnunkunw na sijɛ 4 don o don.

Farila bugubana furakeli la:

Aw be to a yɔɔ ka ja kosebe ka sɔɔ ka nisitatini mu a la walima mikonazɔli mugu walima a tuluni sijɛ 4 walima sijɛ 5 don o don.

Ni bugubana (leminanpo) don musoya la:

Aw be dɔ don musoya la don o don sijɛ, walima Aw be a kise musoya la su o so. Ni mikonazɔli kise miligaramu 200 don, Aw be o don sijɛ 3 don o don. Nisitatini kise hake 100 000 don, tile 14.

Mapa ni jimi furaw: fɛɛɛnamafaganw

Benzili benzoyatilama, Benzoate de benzyl, keremu walima munitulu

Tɔɔ: _____

kise (hake): _____

be sɔɔ (sɔngɔ) _____

Ale keremu walima a munitulu be sɔɔ.

A be ke ka mapa ni jimi furake.

Ni jimi don, aw be kun ko ani ka a to ji ka ja ani ka a fara jɔɔɔ kan sani aw ka benzili benzoyati ke a la. Aw be caman mu kun na. Aw be a to yen fo leri 24 ka sɔɔ ka a ko ni ji wɔɔkɔɔɔ ni safine ye walima safineji. Kunsigi sanankolen kɔ, aw be a sawu walasa ka jimifanw ni u faraw bɔ kun na. Ni jimi ka ca, aw be nin ke sijɛ 2 walima 3 nka aw be leri 24 don u ni jɔɔɔ cɛ.

Ni maɲa don, aw be aw ko ka ɲɛ, o kɔ aw be benzili benzoyati mu aw fari fan beɛ la ka a ta aw kan na fo sentege. Aw be fura in to aw la fo leri 24 ka sɔɔ ka aw ko ni ji wɔɔkɔɔlen ni safine ye. Aw be aw jɔsi ka ɲɛ ni fini jalen ye. Ni maɲa ka jugu, aw be segin nin furakeli kan siɲɛ 1 tile 5 furakeli fɔɔ kɔ.

Ƴimi ni maɲa be denmisenni minnu na, olu ka fura muta hake:

- **Nin denfitini don:** aw be benzili benzoyati dɔɔni ɲagami ji dɔ la, furakeko 1 na.
- **Ni denkɔɔɔba walima baliku don:** aw be benzili benzoyati dɔɔni ɲagami ji dɔ la, furakeko 1 na.

Perimetirini, *Permethrine*

Izinitigiw ka tɔɔ dalen: akitisini (*Acticin*), elimiti (*Elimite*), nikisi (*Nix*).

Tɔɔ: _____

kise (hake): _____

be sɔɔ (sɔngɔ) _____

A suguya caman be feere. Ni maɲa don, aw be perimetirini 5% keremu mu. Ni ɲimi don, aw be kun ko ni safineji ye perimetirini 1% be min na.

Ni maɲa don, nin de ye a fura ɲuman ye (nka ni o ye a sɔɔ sidabanakise be aw la, aw be iwerimekitini ta, aw ye gafe ɲɛ 563 laɲɛ).

Ni maɲa don, aw be aw ko ka ɲɛ, o kɔ aw be Perimetirini mu aw fari fan beɛ la ka a ta aw kan na fo sentege. Aw be fura in to aw la fo leri 10 ka se leri 14 ma ka sɔɔ ka aw ko ni ji wɔɔkɔɔlen ni safine ye. Aw be aw jɔsi ka ɲɛ ni fini jalen ye. Aw be segin nin furakeli kan dɔɔkɔkun 1 furakeli fɔɔ kɔ. Aw be dudenw beɛ furake walasa ka u tanga a ma.

Ni ɲimi don, perimetirini be safineji dɔw la (nikisi). Aw be furaforokoni kalan sani aw ka a fura in ke aw la, a ka ca a la a ɲɛfɔlen don ko a ni piretirini piperonili taw ka kan ka ke kelen ye minnu be wele ko iridi (*Rid*).

Korotamitɔn, *Crotamiton*

Izinitigiw ka tɔɔ dalen: korotan, *Crotan*, erakisi, *Eurax*.

Tɔɔ: _____

kise (hake): _____

be sɔɔ (sɔngɔ) _____

Tuma dɔ la korotamitɔn 10% keremulama walima munitululama be sɔɔ.

Maɲa dɔɔɔn fura de don, nka aw kana a ke ka denmisenni furake, den min si te san 3 bɔ. A ni perimetirini beɛ kecogo ye kelen ye, nka aw kana a ko ka bɔ fari la. Aw be a muniko filanan ke leri 24 kɔfɛ. Aw be a ko tile 2 muni laban kɔfɛ. Aw be aw donfiniw ni Dilannafiniw falen o waati kelen. Korotamitɔn tɛka se ka bana furake sisan, o be a jira ko a te mako ɲɛ tuma beɛ.

Iwerimekitini, *Ivermectine*

Aw ye gafe ɲɛ 563 laɲɛ.

Kiribi ɲagami situlu walima munitulu (wazelini) la

Ni aw ma maɲafura kɔfɔlenw sɔɔ, aw be a furake ni nin ye. Aw be kiribi dɔ ni wazelini, ni duntulu walima letulu ɲagami ɲɔɔɔn na min be ke kiribi 5% munitulu ye.

Piretirini ni piperinili, *Pyréthrines avec piperonyl*

Izinitigiw tɔɔ: Iridi, *RID*

Tɔɔ: _____

kise (hake): _____

be sɔɔ (sɔngɔ) _____

Piretirini ni piperinili bitɔkisidi ɲagaminen jilama be sɔɔ.

Ale be se ka ɲimi suguya beɛ furake. Aw be a gansan mu aw kun na ka sɔɔ aw ma ji ke a la ka a to a ka kunsigi beɛ labɔ. (aw kana a ke aw ɲesiw la.) A man kan ka teme miniti 10 kan aw kun na. Aw be aw kun ko ni jiwɔɔkɔɔlen ni safine ye walima

safineji. Aw be segin nin wale in kan dɔgɔkun 1 kɔfɛ. Furakeli kɔfɛ aw be aw kannafiniw ni aw ka dilannafiniw falen. Walasa ka n̄imifan beɛ latunu, aw ye gafe ɲɛ 331 laje.

Dogoyɔɔlakuruw furaw

Podofilini, *Podophylline*

Tɔgɔ: _____

kise (hake): _____

be sɔɔ (sɔngɔ) _____

Al jilama be sɔɔ ani podofilini ni benzuyɛn ɲagaminen 10% ka se 25% ma.

Ale be mu dogoyɔɔlakuruw la walasa ka dɔ bɔ u bonya la. Podofilini ɲɛɲɛ ka bon wolo kɛneman ma, o la aw be aw janto aw yere la a mutɔla. Sani aw ka a mu, a ka fisa ka tulu (wazelini) mu kuru laminiw na walima tulu suguya were walasa ka u tanga. A munen kɔ aw be a to a ka ja pewu. (Nin kuma nafa ka bon cɛw ma minnu cɛya forokoni be maga kuru la). Leri 4 kɔfɛ ka se leri 6 ma, aw be a yɔɔ ko ka ɲɛ. Aw be se ka segin furakeli kan dɔgɔkun 1 kɔfɛ. A ka ca a la furakeli be to sen na fo dɔgɔkun caman.

Aw ye aw janto nin na: ni a be aw fari ɲɛɲɛ kojugu, aw kana a mu. Ni kuruw beka joli bɔ, aw kana podofilini mu u la. Musokɔɔmaw ni denbatigw man ka ka podofilini mu.

Asidi tirikulo-asetiki, *Acide trichloroacétique*

Tɔgɔ: _____

kise (hake): _____

be sɔɔ (sɔngɔ) _____

Ale jilama be sɔɔ.

Ni podofilini, *podophyllin* ma sɔɔ, aw be se ka furakeli kɛ ni asidi tirikulo-asetiki ye. Ale fana ka teli ka fari tiɲɛ, o la aw be aw janto aw yere la a mutɔla. Aw be fɔɔ ka wazelini walima munitulu were mu kuruw lamini na. Aw be wolosuw bɔ kuruw la ni hakilisigi ye. Aw be kalani dɔ su fura in na ka o da kuru ninna la dɔɔni.

dɔɔni. A ka ca a la furakeli be men senna wa a ka kan ka kɛ dɔgɔkun o dɔgɔkun.

Aw ye aw janto nin na: nin sege in be se ka mɔgɔ jeni kosebe. Aw be aw bolo ni aw fari fan tɔw lakana ka u tanga a ma, ni a sera aw fari fan min ma, aw be o yɔɔ ko joona.

Kababilen ni ɲɛnakaba furaw

Asikulowiri, *Acyclovir*

Izinitigiw ka tɔgɔ dalen: zowirakisi, *Zovirax*.

Tɔgɔ: _____

kise (hake): _____

be sɔɔ (sɔngɔ) _____

A furakise miligaramu 200 ni miligaramu 400 walima a miligaramu 800 be sɔɔ.

Asikulowiri be banakisew faga wa a be kɛ ka kababilen ni ɲɛnakabaw furake. Asikulowiri te kababilen furake nka a be a dimi mɔgɔya ani ka a to bana te jensen fari la. Aw be fura in ta ni ji caman ye. Komokilidimitɔ man kan ka fura in ta.

A kɔɔɔɔ:

Asikulowiri be geleya dɔw lase mɔgɔ ma i n'a fɔ kungolodimi, ɲɛnamini, fɔɔɔɔnege, ani fɔɔɔɔ. A be hakilibɔ bila mɔgɔ la ani ni a ye sugune sɔɔɔɔbaliya bila mɔgɔ la, o be a jira ko tata hake cayara.

Asikulowiri tata hake:

Ni dogoyɔɔlakaba don walima kurumisenni:

- Ni bana in siɲɛ fɔɔ don ka aw mine, aw be asikulowiri miligaramu 200 ta, siɲɛ 5 don o don fo tile 7, walima aw be a miligaramu 400 ta siɲɛ 3 don o don fo tile 7.
- Nka ni bana tun delila ka aw mine ka ye, ni aw sɔmina a taamasijɛ fɔɔɔ la dɔɔɔ, aw be fura in ta fo tile 5, taamasijɛw i n'a fɔ a yɔɔɔ be mɔgɔ sɔgɔɔɔ, ka a jenijeni, walima ka kurukuruw bɔ a la.

- Ni bana in ye aw mine sɔɔ 6 san kɔɔ, aw be asikulowiri miligaramu 400 ta sɔɔ 2 don o don fo san 1. O kɔ aw be fura jɔ ka a lajɛ ni a jɛci be yen halibi.

Ni jɛnakaba don: aw be asikulowiri miligaramu 600 ta ka se a miligaramu 800 ma sɔɔ 5 don o don tile 7 fo ka se tile 10 ma.

Tumufuraw

Furaw keli tumuw na o dɔɔɔn tɛ u ban pewu-pewu. Yeresaniya ani forobasaniya jɔɔɔɔ ka bon a la kosebe. Tumubanaw caya ka di kɔɔɔya la ka dukɔɔɔɔɔɔ be sɔɔɔ. O la, ni tumu yera mɔɔɔ kelen na, du mɔɔɔ be furakeli de jɔɔɔn tɛ o la.

Mebendazɔli, Mébendazole

Mebendazɔli be kɔɔɔnatumujɔɔma (*Ankylostome*) furake, ka kɔɔɔnatumukunsaba (*Trichocéphale*) furake, ka kɔɔɔnatumuni (*Ascaris*) furake, ka kɔɔɔnatumumisenni (*Oxyure*) furake, ani tumu were min be wele ko sitɔɔɔɔɔɔɔɔ (*strongyloides*). A fana be se ka bagansogolatumuni (*Trichinose*) furake nka a tɛ o fura lakika yere ye. Hali ni a ye a sɔɔɔ ka a kɔɔɔɔɔɔ man ca, nugudimi walima kɔɔɔboli be se ka a tigi mine ni tumuw donna a fari la kosebe.

Kunnafoni nafama

I b'i yere kɔɔɔsi mebendazɔli tali la kɔɔɔmaya kalo 3 fɔɔɔ la ani n'a be se ka geleya lase i debeladen ma. I kan'a di denw ma minnu san 1 ma dafa fɔɔɔ.

Mebendazɔli tacogo

Kɔɔɔnatumumisenni (*Oxyure*) kama

- **San 1 ka taa balikuya la:** aw be mg 100 di sɔɔɔ 1 kununta la. Aw be segin o kan dɔɔɔkɔɔn 2 kɔ fe ni a b'a kun bɔ.

Kɔɔɔnatumuni (*Ascaris*), kɔɔɔna-tumukunsaba (*Trichocéphale*) ani kɔɔɔnatumujɔɔma (*Ankylostome*) kama

- **San 1 ka taa balikuya la:** aw be mg 100 di sɔɔɔ 2 don o don tile 3 kɔɔɔ (furakise den 6 a mumɛ).
WALIMA

- Aw be mg 500 furakise den kelen di sɔɔɔ 1 dɔɔɔn.

K'a ke ka kɔɔɔnatumuni (*Ascaris*) kunben o yeli ka teli jɔɔɔ minnu na

- **San 1 ka taa balikuya la:** aw be mg 500 di kalo 4 o kalo 4 ka se kalo 6 o kalo 6 ma.

Bagansogolatumuni (*Trichinose*) kama

- **San 1 ka taa balikuya la:** aw be mg 200 ka se mg 400 ma aw be o di sɔɔɔ 3 don o don tile 3 kɔɔɔ. O kɔ fe, aw be sɔɔɔ ka a ta mg 400 ka se mg 500 ma ka o di sɔɔɔ 3 don o don tile 10 were kɔɔɔ. Ni dimilabana dɔ be yen walima yeliko geleya bana dɔ, aw be se ka steroyid dɔ di, i n'a fɔ funudafura, mg 40 ka se mg 60 ma sɔɔɔ 1 don o don tile 10 kɔɔɔ fɔ ka se tile 15 ma tuma dɔw la.

Alibendazɔli, Albendazole

Alibendazɔli ni mebendazɔli ka surun jɔɔɔn na, nka a da ka gelen tuma caman. A be kɔɔɔnatumujɔɔma (*Ankylostome*) kele, ka kɔɔɔnatumukunsaba (*Trichocéphale*) kele, ka strɔɔɔɔɔɔɔɔ (*Strongyloides*) kele, ka kɔɔɔnatumuni (*Ascaris*) kele, ka kɔɔɔnatumumisenni (*Oxyure*) kele, ka bagansogolatumuni (*Trichinose*) fana kele. A kɔɔɔɔɔɔ ka dɔɔɔn.

Nin ka faamu kunnafoni nafama

Kana sɔɔn ka alibendazɔli di muso ma k'a kɔɔɔ to kalo 3 kɔɔɔ k'a sababu ke a be se ka fiyen bila den na a ba debe la. I kana a di den ma min si ma san 1 sɔɔɔ fɔɔɔ.

Alibendazoli tacogo

Ƙɔ̀ɔ̀natumumisenni (Oxyure)
kama, ƙɔ̀ɔ̀natumuni (Ascaris),
ƙɔ̀ɔ̀natumukunsaba (Trichocéphale) ani
ƙɔ̀ɔ̀natumuɗinma (Ankylostome) kama:

- **San 1 ka taa san 2 la:** aw be mg 200 di sɗɗe kelen
- **San 2 san fɛ:** aw be mg 400 di sɗɗe kelen. N'a b'a kunnɔ. Aw be segin o kan ɗɔɗɔn kan dɔɗɔkun 2 tememen ƙɔ.

Strɔ̀njiloyid (Strongyloides) kama:

- Aw be mg 400 di sɗɗe 2 don o don tile 7 ƙɔ̀ɔ̀.

Bagansogolatumuni (Trichinose) kama:

- Aw be mg 400 di sɗɗe 2 don o don tile 8 ka se tile 14 ma. Ni dimi ni yelikogeleɗya be yen, aw be steroyid fana di, misali la funundafura, o mg 40 ka se mg 60 ma sɗɗe 1 don o don tile 10 ƙɔ̀ɔ̀ ka se tile 15 ma.

Piperazini, Pipérazine

Tumu korilenw fura *ascaris* (tumu min be wele ko asikari, *ascaris*) ani nugulatumuw fura *oxyures* (tumu jurujan *oxyure*, ani min be ke den ƙɔ̀ɔ̀ *Enterobius vermicularis*).

Tɔɗɔ: _____

A dilannen don ka ke piperazini sitarati, taritarati idarati adipati walima fɔsifati ye:

A furakise miligaramu 500 be sɔɔ

Kise (hake): _____

be sɔɔ (sɔngɔ) _____

A jima miligaramu 500 be sɔɔ mililitiri 5 la

Kise (hake): _____

be sɔɔ (sɔngɔ) _____

Ni tumu korilen don, a tata hake ka kan ka caya furakeli tile 2 fɔɔ ƙɔ̀ɔ̀. Ni nugulatumu don a be ta don o don fo dɔɗɔkun kelen nka a tata hake te caya barisa ƙɔ̀ɔ̀ɔ̀ dɔ̀ɔ̀ni be a tali la.

Ni tumu korilen don, piperazini tata hake: (kilogaramu 1 o kilogaramu 1,

miligaramu 75 don o don) miligaramu 500 furakise walima a jima mililitiri 5.

A be ta sɗɗe 1 don o don fo tile 2.

- **Baliku:** miligaramu 3500 (kise den 7 walima kafeminkutu ɗe 7)
- **Den san 8 ka se a san 12 ma:** miligaramu 2500 (kise den 5 walima kafeminkutu ɗe 5)
- **Den san 3 ka se a san 7 ma:** miligaramu 1500 (kise den 3 walima kafeminkutu ɗe 3)
- **Den san 1 ka se a san 3 ma:** miligaramu 1000 (kise den 2 walima kafeminkutu ɗe 2)
- **Den min te san 1 bɔ:** miligaramu 500 (kise den 1 walima kafeminkutu ɗe 1)

Ni tumu jurujan don, piperazini tata hake: (kilogaramu 1 o kilogaramu 1, miligaramu 40 don o don)

A be ta sɗɗe 2 don o don fo dɔɗɔkun 1

- **Baliku:** miligaramu 1000 (kise den 2 walima kafeminkutu ɗe 2)
- **Den san 8 ka se a san 12 ma:** miligaramu 750 (kise den 1 ni ½ walima kafeminkutu ɗe 1 ni ½)
- **Den san 3 ka se a san 7 ma:** miligaramu 500 (kise 1 walima kafeminkutu ɗe 1)
- **Den min te san 3 bɔ:** miligaramu 250 (kise ½ walima kafeminkutu ɗe ½)

Cabendazoli, Thiabendazole, tumu suguya caman fura

Tɔɗɔ: _____

kise (hake): _____

be sɔɔ (sɔngɔ) _____

A furakise miligaramu 500 be sɔɔ walima a jima garamu 1 mililitiri 5 la

Ƙɔ̀ɔ̀ɔ̀ caman be cabendazoli la ka teme mebendazoli (*mébendazole*) ni alibendazoli (*albendazole*) kan, o de kama ale tali be wajibiya tumuw furakeli la ni fura kofɔlen fila ninnu ma sɔɔ, walima ni tumubana te nugu ƙɔ̀ɔ̀.

A be se ka ta walasa ka tumu suguya saba furake ni olu ye jolidesetumu, ኦኦኦbolitumu ani ኦኦኦnugutige tumu. Cabendazoli fana be ke ka ኦኦኦnatumuw furake, nka piperazini (*Pipérazine*) ኦኦኦኦኦ ka dɔgɔn ka teme ale ta kan. A fana be se ka ke ka segefen furake, a jɔda fana ka bon lelatumu furakeli la.

Aw ye aw janto nin na. Cabendazoli tali be ke sababu ye ኦኦኦnatumu ka yeŒe mɔgɔ ngɔɔɔ fe. O be geleya don a tigi ninakili la. O la sa, ni aw sigara ko ኦኦኦnatumu kɔrilen be mɔgɔ ኦኦኦ ka fara tumu suguya werew kan, a ka fisa aw ka furakeli damine ni piperazini ye ka ኦኦ cabendazoli jɛ.

A tali ኦኦኦኦ: tuma dɔ la cabendazoli be geleya dɔw lase mɔgɔ ma: a tigi be segen, ka a ke i n'a fɔ a man kene, ani a be fɔɔɔ waati dɔw la.

Cabendazoli tata hake ye (kilogramu o kilogramu, miligramu 25 don o don)—miligramu 500 kise walima a jima garamu 1 mililitiri 5 la

Aw be a di sipe 2 don o don fo tile 3. A kise ka kan ka jimi.

A di o di:

- **Baliku:** miligramu 1500 (kise 3 walima a jima kafeminkutu jɛ 1 ni ½)
- **San 8 ka se a san 12 ma:** miligramu 1.000 (kise 2 walima a jima kafeminkutu jɛ 1)
- **San 3 ka se a san 7 ma:** miligramu 500 (kise 1 walima a jima kafeminkutu jɛ ½)
- **Min te san 3 bɔ:** miligramu 250 (kise ½ walima a jima kafeminkutu jɛ ¼)

Piranteli, Pyrantel

Izinitigiw ka tɔgɔ dalen: (Antiminiti, *Antiminth*, Kobantirili, *Cobantril*, Elimekisi, *Helmex*, Pinikisi, *Pin-X*)

Piranteli be ke ka ኦኦኦnatumumisenni (*Oxyure*) furake, ኦኦኦnatumujinma (*Ankylostome*), ani ኦኦኦnatumuni

(*Ascaris*). Ale de sɔngɔ ka teli ka caya.

A be to ka fɔɔɔnege don a tigi la, ka jɛnamini bil'a bila a la walima kunkolodimi. I kana sɔn ka a di mɔgɔ ma min be ka piperazini (ntumukelefura sugu were) ta.

A tacogo

ኦኦኦnatumujinma (*Ankylostome*) ni ኦኦኦnatumuni (*Ascaris*) kama: aw be diko kelen pe de ke.

ኦኦኦnatumumisenni (*Oxyure*) kama: aw be diko kelen ke ka dɔgɔkun 2 lafile ni ka sɔɔ ka diko were ke.

Aw be mg 10 di kilogramu la. Ni den girinya donfeere t'i bolo, aw be di ni a sisan dalilu ye

- **San 2 jukɔɔ:** aw be mg 62 di (a den 1 min ye mg 250 ye o ¼)
- **San 2 ka taa san 5 la:** aw be mg 125 di (a den 1 min ye mg 250 ye o ½)
- **San 6 ka taa san 9 na:** aw be mg 250 di (a den 1 min ye mg 250 ye o kuturu)
- **San 10 ka taa san 14 na:** aw be mg 500 di (a min ye mg 250 ye o den 2)
- **San 14 san fe:** aw be mg 750 di (a min ye mg 250 ye o den 3)

Nɔɔnatumu (ኦኦኦnatumu) furakeli la

ኦኦኦnatumu suguya caman be yen. Parazikanteli, *praziquantel* ni nikulozamidi, *niclosamide* fila be ka jugu ኦኦኦnatumu ma. Ni ኦኦኦnantumubana be kunseme na walima ni a be takabinbana bila mɔgɔ la, o tigilamɔgɔ ka kan ka alibendazoli, *albendazole* ta ani takabinbanafura minnu be sɔɔ a bolokɔɔ, o kɔ, a ka kan ka taa dɔgɔtɔɔ la.

Nikulozamidi, *Niclosamide*

Izinitigiw ka tɔɔɔ dalen: *Yomesan*

Tuma dɔw a furakiselama miligaramu 150 ni 600 be sɔɔɔ

Tɔɔɔ: _____

kise (hake): _____

be sɔɔɔ (sɔngɔ) _____

Nikulozamidi ye kɔnɔnatumu fura pumanba ye, nka kɔnɔnakurufura te.

A tacogo

Sɔɔɔma, daraka fegeman dunnen kɔfe, aw be nikulozamidi ta. Aw be furakise jimi ka je ka a kunu. A tata hake be bɔ kɔnɔnantumu suguya la, aw ka sigida keneyabaarakelaw be se ka aw deme o la, walima aw ka a ta tacogo kofɔlen in cogo la.

A tata hake min bena kofɔ, aw be o jimi ka je ka sɔɔɔ ka a kumu. Den minnu te se ka furakise in jimi, aw be olu ta susu ka a mugu jagami sinji la walima dumuni na.

San 2 duguma: aw be a miligaramu 500 di sije kelen.

- **San 2 ka se san 6 ma:** aw be a garamu 1 di (1.000 mg) sije kelen.
- **San 6 ni kɔ:** aw be a garamu 2 di sije kelen.

Parazikanteli, *Praziquantel*

Izinitigiw ka tɔɔɔ dalen: Bilitirisidi, Dɔɔɔnsiti (*Biltricide, Droncit*)

Tuma dɔw, a furakiselama miligaramu 150 ni 600 be sɔɔɔ.

Tɔɔɔ: _____

kise (hake): _____

be sɔɔɔ (sɔngɔ) _____

Aw ye aw janto nin na

Musokɔɔma ni den min be san 4 duguma, olu ka kan ka parazikanteli tali to yen cogo bee la. Denbatigi ka kan ka sindi jo waati min a be parazikanteli ta ka se leri 72 ma, a talen kɔ (o waati la denba ka kan ka sin bisi ka bɔn).

A kɔɔɔɔw

Parazikanteli be se ka farikolosegen bila mɔɔɔ la, kungolodimi, dumunikebaliya ani dusukunjugun nka olu man teli ka mɔɔɔ mine, ka da a kan fura in tata hake man ca kɔnɔnatumu furakeli la.

A tacogo

Kɔnɔnantumu suguya caman furakeli la ka fara misisogo ni lesogo taw kan:

I be o fura ta sije kelen dɔɔɔn.

Kilogaramu o kilogaramu, aw kana teme parazikanteli miligaramu 5 kan ka se miligaramu 10 ma. Walima aw ka a di ka ben banabagato si hake ma:

- **San 4 ka se san 7 ma:** aw kana teme a miligaramu 150 diko kelen kan (furakise $\frac{1}{4}$).
- **San 8 ka se san 12 ma:** aw kana teme a miligaramu 300 diko kelen kan.
- **San 12 ni kɔ:** aw kana teme a miligaramu 600 diko kelen kan.

Kɔnɔnantumu surunani furakeli la (*Hymenolepis nana*)

Kilogaramu o kilogaramu, aw be a miligaramu 25 ta **sije kelen**. Kilogaramu o kilogaramu, aw be a miligaramu 25 ta. Tile 10 kɔfe, aw be o hake kelen ta tuguni. Walima, aw be a di banabagato si hake fe:

- **San 4 ka se san 7 ma:** aw be a miligaramu 300 hake ta ka se 600 ma (furakise $\frac{1}{2}$ ka se kise 1 ma).
- **San 8 ka se san 12 ma:** aw be a miligaramu 600 ta ka se 1200 ma jɔɔɔn fe.
- **San 12 ni kɔ:** aw be a miligaramu 150 ta jɔɔɔn fe.

Kinakirini, *Quinacrine*

Izinitigiw ka tɔɔɔ dalen: Mepakirini, *Mepacrine*, Atabirini, *Atabrine*

Nɔɔɔnatumu fura laje gafe je 551.

Sugunebilenni fura

Duniya sigada caman na, sugunebilenni suguya caman be yen ninnu furakecogo te kelen ye. Parazikantelaw, *praziquantel* be a bana suguya be furake. Okizamunikini furaw (*oxamniquine*) ka ni sugunebilenni suguya dɔw furakeli la. A furaw ka kan ka di keneyabaarakela dɔ ka yamariya kɔɔ.

Parazikanteli, Praziquantel

Izinitigiw ka tɔɔ dalen: Bilitirisidi, *Biltricide*, Dɔɔnsiti, *Droncit*.

Tɔɔ: _____

kise (hake): _____

be sɔɔ (sɔɔɔ): _____

A furakise miligaramu 150 ni 600 be sɔɔ.

Aw ye aw janto nin na: musokɔɔma ni den min be san 4 duguma, olu ka kan ka parazikanteli tali to yen cogo be la. Denbatigi ka kan ka sindi jɔ waati min a be parazikanteli ta ka se leri 72 ma, a talen kɔ (o waati la denba ka kan ka sin bisi ka bɔn).

A tali kɔɔɔw: parazikanteli be mɔɔɔ fari don kɔɔɔ na, a be kungolodimi ni jɔnamini ni dumunikebaliya bila mɔɔɔ la, nka olu man kan ka a to fura tali ka jɔ. Walasa ka dɔ bɔ parazikanteli kɔɔɔw la, aw ka kan ka a ta dumuni kewaati la.

Parazikanteli miligaramu 600 tata hake sugunebilenni na (kilogaramu o kilogaramu, miligaramu 40)

Walasa ka sugunebilenni furake joli be bɔ min na, aw be a di sɔɔ 2 tile kelen, tile kelen kɔɔ. A di o di:

- **Baliku:** miligaramu 1200 ka se 1500 ma (kise 2 ka se 2 ni ½ ma).
- **San 8 ka se san 12 ma:** miligaramu 600 ka se 900 ma (kise 1 ka se 1 ni ½ ma).
- **San 4 ka se san 7 ma:** miligaramu 300 (kise ½).

Okizamunikini, Oxamniquine

Izinitigiw ka tɔɔ dalen: Wansili, *Vansil*, Mansili, *Mansil*.

Tɔɔ: _____

kise (hake): _____

be sɔɔ (sɔɔɔ) _____

A forokonilama miligaramu 250 be sɔɔ

kise (hake): _____

be sɔɔ (sɔɔɔ) _____

A jimalama miligaramu 250 be sɔɔ mililitiri 5 la

kise (hake): _____

be sɔɔ (sɔɔɔ) _____

Okizamunikini be ke ka sugunebilenni furake ameriki worodugu ni a cemance la, sugunebilenni min be joli bila banakɔtaa la (o sugunebilenni be wele ko **mansoni**). (walasa ka farafinna ta furake, aw ka kan ka fura hake caya ka teme hake kɔfɔlen kan yan. Aw be aw ka sigida keneyabaarakelaw jɔninka.). A ka fisa ka fura in ta dumuni kɔfe.

Nin nafa ka bon: musokɔɔma man kan ka okizamunikini ta. Fura in be jɔnamini ni sunɔɔɔ bila mɔɔɔ la, wa tuma dɔw la a be se ka jali bila mɔɔɔ la. Kirikirimasɔɔ be mɔɔɔ minnu na, olu man kan ka a ta fo ni u beka kirikirimasɔɔ furaw ta waati min.

Okizamunikini forokonilama miligaramu 250 tata hake: baliku: kilogaramu o kilogaramu, miligaramu 15 don o don, denmisenniw: kilogaramu o kilogaramu, miligaramu 10 don o don.

Tako kelen don:

- **Baliku:** miligaramu 750 ka se 1000 ma (forokoni den 3 walima 4) tako 1.
- **Ni denmisɔɔ don,** aw be nin tata hake di sɔɔ 2 don o don:
 - **San 8 ka se san 12 ma:** miligaramu 250 (forokoni den 1).
 - **San 4 ka se san 7 ma:** miligaramu 125 (forokoni ½).
 - **San 1 ka se san 3 ma:** miligaramu 63 (forokoni ¼).

Marafura

Marafura juman ye iwerimekitini ye. Nin fura in be banakise kɔkɔbaliw faga wa a ni fura were te jɔgɔn keɛ furakeli senfe. Ni iwerimekitini te yen, keneyabaarakela faamuyalen dɔ be se ka diyetilikaibamazini (*diethylcarbazine*) di aw ma, o kɔ ka siramini (*suramin*) fara o kan.

Iwerimekitini nafa fana ka bon maɓa ni nugulatumu furakeli la.

Iwerimekitini, *Ivermectine*

Izinitigiw ka tɔgɔ dalenw: Mektizan, *Mectizan*, Sitoromekitali, *Stromectal*.

Tɔgɔ: _____

kise (hake): _____

be sɔɔ (sɔngɔ) _____

A miligaramu 3 walima 6 kise be sɔɔ.

Walasa ka a tata hake don, aw be banabagatɔ pese walima aw be hakew laje, hake minnu nefɔlen don yan.

Aw ye aw janto nin na: aw kana iwerimekitini di den ma, den min girinya te kilogaramu 15 bɔ (fɔcogo were la den min te san 5 bɔ), ani musokɔnɔma, walima denbatigi walima kanjabanabagatɔ walima bana juguman were be mɔgɔ min na. Tile damadɔ aw kana dɔɔ min fura in talen kɔ.

Maratɔ ka iwerimekitini tata hake.

A kise miligaramu 6 la, kilogaramu o kilogaramu, aw be a dunta mikɔɔgaramu 150 di walima:

- **Baliku min girinya ka ca ni kilogaramu 64 ye:** kise 2 (miligaramu 12).
- **Baliku min girinya be kilogaramu 45 ni 63 ce:** kise 1 ni ½ (miligaramu 9)
- **Baliku ni denmisen minnu girinya be kilogaramu 26 ni kilogaramu 44 ce:** kise 1 (miligaramu 6)
- **Denmisen minnu girinya be kilogaramu 15 ni kilogaramu 25 ce:** kise ½ (miligaramu 3)

Ni mara don, a tata hake cogoya were be nefɔ ka ta kalo 6 la ka se san 1 ma.

Iwerimekitini tata hake maɓa ni nugulatumu (*strongyloides*) na:

A kise miligaramu 6 la, kilogaramu o kilogaramu, aw be mikɔɔgaramu 200 di a tigi ma tako 1:

- **Baliku min girinya ka ca ni kilogaramu 64 ye:** kise 2 ni ½ (miligaramu 15).
- **Baliku min girinya be kilogaramu 45 ni 63 ce:** kise 2 (miligaramu 12)
- **Baliku ni denmisen minnu girinya be kilogaramu 26 ni kilogaramu 44 ce:** kise 1 ni ½ (miligaramu 9)
- **Denmisen minnu girinya be kilogaramu 15 ni kilogaramu 25 ce:** kise 1 (miligaramu 6)

Ni maɓa don, aw be segin nin tata hake in kan tile 10 ni tile 14 ce tako 1 kɔfe.

Diyetilikaibamazini, *Diethylcarbazine*

Izinitigiw ka tɔgɔ dalenw: etarazan, *Hetrazan*, banosidi, *Banocide*.

Tɔgɔ: _____

kise (hake): _____

be sɔɔ (sɔngɔ) _____

A kise miligaramu 50 walima 100 be sɔɔ

Diyetilikaibamazini be tumumisenni w faga nka a te se ka kɔkɔlenw faga. A fura in ka kan ta dɔgɔtɔɔ dɔ ka bilasirali kɔnɔ. Musokɔnɔma man kan ka diyetilikaibamazini ta.

Walasa a kana aw je tije, aw be a tali damine hake fitini na. A tacogo file:

- **Don fɔɔ:** kilogaramu o kilogaramu, miligaramu ½ sije 1
- **Don filanan:** kilogaramu o kilogaramu, miligaramu ½ sije 2
- **Don sabanan:** kilogaramu o kilogaramu, miligaramu 1 sije 3

Aw be teme ni o miligaramu 1 tali ye kilogaramu o kilogaramu sije 3 don o don fo tile 13 jɔgɔn. (misali la, mɔgɔ

min girinya ye kilogaramu 60 ye, aw be miligaramu 30 di o ma tako 1 don fɔlɔ, don filanan miligaramu 60 tako 2 (miligaramu 30 tako kelen o kelen na), a don sabanan miligaramu 60 diko 3 tako 3 fana, wa teme be ke ni tile sabanan ka tata hake ye don o don fo tile 14.

Aw be a ta dumuni kɔfe.

Diyetilakaribamazini be faritanabana bila mɔɔɔ la, min be laban ka furake ni faritanafuraw ye, walima kurukurufuraw, minnu be di keneyabaarakela faamuyalen dɔ fe.

A tali kɔlɔlɔw: diyetilakaribamazini be se ka geleya dɔw lase mɔɔɔ ma i n'a fɔ kungolodimi, farikolosegen, fangadɔɔɔya, dumunikebaliya, dumuniyelemabaliya, sɔɔɔsɔɔɔ, disidimi, farifabɛedimi walima kolotugundadimi, farikalaya ani ɲɛɲɛ.

Siramini, Suramin

Izinitigiw ka tɔɔɔ dalen: nafiridi, *Naphuride*, zerimani, *Germanin*, bayeri 205, *Bayer 205*, antiripoli, *Antrypol*.

Tɔɔɔ: _____

kise (hake): _____

be sɔɔɔ (sɔɔɔɔ) _____

A garamu 1 penisilinilama barani be sɔɔɔ.

A fura in ka ni ni diyetilakaribamazini, *diethylcarbazine* ye banakise kɔkɔlenw fagali la, wa a pikiri ka kan ka ke diyetilakaribamazini talen kɔfe bana taamasijew bannen kɔ. Siramini be fiɲɛ bila komokili la tuma dɔw la. Ni aw senw ye fununi damine walima ni aw ye sugunekɛbana taamasijɛ dɔw ye aw la, aw be siramini tali jɔ. Komokilibana be mɔɔɔ minnu na, o tigiw man kan ka siramini pikiri ke.

Siramini pikiri ka kan ka ke jolisira fe, a pikiri ɲɛdɔnbaga dɔ fe. Ni banabagatɔ ye baliku ye, aw be siraminimugu garamu 1 ke mililitiri 10 pikiriji la, ka o ke **dɔɔɔkɔn o dɔɔɔkɔn sijnɛ 1**, ka a ta dɔɔɔkɔn 5 fo dɔɔɔkɔn 7. Aw be a pikiri damine ni hake

fitini ye, miligaramu 200 ɲɔɲɔn. Aw be faritanabanaw furake.

ɲɛ furakeli

Tulu banakiseɲagalanw

Nin ɲɛdimi tuluniw be se ka ke ka « ɲɛbilenni » furake, ɲɛbilenni min sababu bɔra banakisew la, ani be ke ka fiyenbana. Walisa ka fiyenbana furake k'a ban pewu, aw be Tetarasikilini (gafe ɲɛ 529) walima eritoromisini (gafe ɲɛ 528) kise ta. ɲɛdimi tuluni be se ka ke ɲɛ na fana walasa ka ɲɛw nɔɔɔ kunben ani ka ɲɛ joliw furake (gafe ɲɛ 352).

ɲɛdimi tuluni keɔɔɔ ɲuman de ye ka kan ka don ɲɛgolo kɔɔɔ, a man kan ka ke a kan. Aw be tuluni nin ke ɲɛ na sijnɛ 3 ka se sijnɛ 4 ma don o don.

A tacogo

Tetarasikilini, *tétracycline* 1% walima eritoromisini, *érythromycine* 0,5% fo a 1% tuluniw be ke walasa ka joginda dɔw furake bange kɔfe, walima ka a tanga ɲɛdimi misenni dɔw ma. Aw be u di sijnɛ kelen leri 2 fɔlɔ kɔnɔ bangeli kɔfe.

Ni ɲɛdimi tuluniw tɛ aw bolokɔɔ, aw be se ka powidɔni iyode, *povidone iodée* tɔnita 2,5% walima nitarati darizan, *nitrate d'argent* tɔnita 1% ke ɲɛ kelen o kelen na. Nitarati darizan be simi ni fiɲɛ ye a fili, o la aw kana ale kɔɔlen ke ɲɛ na, barisa a be den ɲɛ jeni. Ni sigana be a la, aw kana nitarati darijan ke ɲɛ na cogosi la.

Ni aw bɛna tuluni ke ɲɛ na, aw be ɲɛ waga dɔɔni ka tuluni keli damineɲɛ dingela ka taa kerɛ la. Ni tɔnita don, aw be ɲɛ duguma wolo sama ka tɔniko fila ke a la.

Aw ye aw janto, a bara kun kana se ɲɛ ma.

Aw ye aw kɔlɔsi: Aw kana nitarati darizan kɔɔlen walima a dulɛba ke aw ɲɛ na barisa a ta man di fiɲɛ fe – u be se ka denyerɛni ɲɛ jeni.

Dimimadalanw

Farigan ni dimi furaw

Fura minnu be dimi ni farigan fitiniw na o dɔw ye parasetamolɔ ye (min tali te fen ke den na ani n'a be u ka banaw nɔɔya), asipirini, ani ibiporofeni. Asipirini ni ibiporofeni be funu fana jigɔn (funu min ni joli don). O la, misali la ni aw senta-makuru mugura u te dan o dimi sumani dɔɔn ma, nka u be se ka a funu fana jigɔn. O b'a to a tigi be keneya teliya la. Nka farigan ni sangarannabanaw be den minnu na, olu man kan ka asipirini ta.

I kana teme nin fura fɔlen ninnu hake lapininen kan den ma. A furaw bee be se ka degun werew lase mɔɔɔ ma n'u tali damatemeni. Misali la, asipirini ibiporofeni takojuguya be na ni furudimi juguman bilali ye a tigi la. Parasetamolɔ damatemeni b'o ke бага ye fari la. Ni farigan walima dimi jugu don, walasa aw be se ka kisi u tali damatemeni ma, aw be u ta ka bɔ nɔɔn kɔɔ i n'a fɔ ni aw ye parasetamolɔ dɔ ta sisan, aw be ibiporofeni dɔ ta sije werɛ.

Asipirini, *Aspirine* (asetilalisiliki kumu, *acide acétylsalicylique*)

A kise miligaramu 300 be sɔɔ.

kise (hake): _____

be sɔɔ (sɔngɔ) _____

A kise miligaramu 75 (kise ¼) be yen denmisenni wama (fɔcogo werɛ la denmisenni asipirini)

kise (hake): _____

be sɔɔ (sɔngɔ) _____

Asipirini ye dimimadalan daduman numan ye. A be dimi mada, ka fari sumaya ani ka funu juguyali bali. A be sɔɔsɔɔ juguyali bali ani ka dɔ bɔ nɔɔ na. Asetaminofeni ka fisa denmisenw ma ka teme asipirini kan, denmisen minnu te san 12 bɔ.

Asipirini be sɔɔ dimimada fura ni kolocifuraw ni murafura la, nka u da ka gelen wa tuma dɔw u ma ni ka teme asipirini gansan kan.

A tali faratiw ni u kunbenni:

1. Aw kana asipirini ta furudimi ni dumuniyelemabaliya la. Kumu be asipirini na, o de be a to a be furulabanaw juguya. O kun kelen na **furudimitɔ man kan ka asipirini ta.**
2. Asipirini be furudimi walima nɔɔnkunan bila mɔɔɔ dɔw la. Walasa o kana aw sɔɔ, aw be asipirini ta ni nɔɔn ye, walima buwasɔn gazima walima aw be ji caman min a kan walima aw be a ta dumuni senfe.
3. Aw kana teme asipirini diko 1 kan farilajidesetɔ ma fo ni a ye sugune sɔɔ ka nɛ.
4. A ka fisa aw kana asipirini di denw ma minnu te san 12 bɔ ani denyereniw (asetaminofeni ka fisa olu ma ni asipirini ye) ani sisantɔw (o be sisan juguya).
5. Aw ye asipirini mabɔ denmisenni na. A caman be u bana.
6. Aw kana a di musokɔnɔma ma.

Asipirini tata hake dimi ni farigan na

Furakise miligaramu 300 don

Aw be leri 4 walima leri 6 don fura tali ni nɔɔn ce tile kɔɔ. Aw kana a tata hake caya ni miligaramu 2400 ye (kise 8) tile kɔɔ. Aw kana a di denmisenni ma ka caya ni sije 4 ye tile kɔɔ.

- **Baliku:** kise 1 walima 2 (miligaramu 300 ka se 600 ma)
- **Den san 8 ka se san 12 ma:** kise 1 (miligaramu 300)
- **Den san 3 ka se san 7 ma:** kise ½ (miligaramu 150)
- **Den san 1 ka se san 2 ma:** kise ¼ (miligaramu 75)

- (Ni dimi be muso min ka koli senkɔrɔ walima koloci juguman be mɔgɔ minnu na, olu ka tata hake be caya. Nka kilogaramu o kilogaramu, aw kana tata hake caya ni miligaramu 130 ye tile kɔnɔ. Ni aw tulonw be mankan bɔ, aw be dɔ bɔ a tata hake la.)

Asipirini kise miligaramu 75 (den ka asipirini)

Aw be a di den ma sijnɛ 4 tile kɔnɔ:

- **Den san 8 ka se san 12 ma:** kise 4 (miligaramu 300)
- **Den san 3 ka se san 7 ma:** kise 2 ka se 3 ma (miligaramu 150 ka se 225 ma)
- **Den san 1 ka se san 2 ma:** kise 1 (miligaramu 75)
- **Den min te san 1 bɔ:** aw kana asipirini di o ma

Parasetamɔli, *Paracétamol* wa asetaminofeni, *acétaminophène*

Parasetamɔli ye fura duman ye farigan ni dimi misenninw na. A sɔngɔ fana man gelen.

Ladili nafama

I kana sɔn fewu ka fura tali ke ka teme tata hake kan. A damatemenen ye бага ye bijnɛ ma wa a be se ka fagali ke. Aw be fura lasago yɔrɔ la denw te a sɔrɔyɔrɔ min na, kerɛnkerɛnnya na ni timiya be a la i n'a fɔ siro.

Murafuraw be dila ni parasetamɔli ye tuma dɔw la. O la, olu ni parasetamɔli man kan ka di bana kelen na ɲɔgɔn fe den ma. N'o te a laban be ke takojuguya ye i bolo ka bala i yere la.

A tacogo

Parasetamɔli miligaramu 10 ka se 15 ma, o be di den kilogaramu 1 o kilogaramu 1 jate la (ka 10 walima 15 sigiyɔrɔma den kilogaramu hake la) leri 4 o leri 4 walima ka se leri 6 o leri 6 ma. I kana teme diko 5 kan waati 24 kɔnɔ.

Ni den kɔrɔtacogo t'i bolo, aw be a ka fura hake suma n'a si hake ye:

- **San 1 duguma:** aw be mg 62 di leri 4 o leri 4 walima ka se leri 6 o leri 6 ma (furakise min ye mg 500 ye o tilayɔrɔ 8 la kelen: $\frac{1}{8}$).
- **San 1 ka taa san 2 la:** aw be mg 125 di leri 4 o leri 4 walima ka se leri 6 o leri 6 ma (furakise min ye mg 500 ye o tilayɔrɔ 4 la kelen: $\frac{1}{4}$)
- **San 3 ka se san 7 ma:** aw be mg 250 di leri 4 o leri 4 walima ka se leri 6 o leri 6 ma (furakise min ye mg 500 ye o tilayɔrɔ 4 la 2: $\frac{1}{2}$)
- **San 8 ka se 12 ma:** aw be mg 375 di leri 4 o leri 4 walima ka se leri 6 o leri 6 ma (furakise min ye mg 500 ye o tilayɔrɔ 4 la saba: $\frac{3}{4}$)
- **Baliku:** aw be mg 500 fo ka se mg 1000 (garamu kelen) di

Ibiporofeni, *Ibuprofène*

Ibiporofeni be farikumumu ni kurutuguda-dimiw nɔgɔya ka fara kunkolodimi ni farigan fitiniw kan.

Ibiporofeni kɔlɔlɔw

Ibiporofeni be se ka kɔnɔdimi bila mɔgɔ la. Nka n'aw be a ta ni kɔnɔ ye walima ni dumuni dɔ ye o be o geleya nɔgɔya.

Ladili nafama

Kana ibiporofeni ta ni asipirini be nɛnɛ walima kurukuru bila i fari la. Ni aw fari te sɔn u fila la kelen ma, a ka c'a la i fari fana te sɔn tɔ kelentɔ ma. Kana ibiporofeni di den ma min si te kalo 6 bɔ.

A dicogo

Aw be mg 5 di kilogaramu 1 o kilogaramu 1 jate la ka se mg 10 ɲɔgɔn ma. Ni den pesemenen te aw bolo, aw be fura hake suma a sisan hake fe:

- **Kalo 6 ka taa san 1 na:** aw be mg 50 di leri 6 o leri 6 walima ka se leri 8 o leri 8 ma.
- **San 1 ka se san 2 la:** aw be mg 75 di leri 6 o leri 6 walima ka se leri 8 o leri 8 ma.

- **San 2 ka taa san 3 la:** aw be mg 100 di leri 6 o leri 6 walima ka se leri 8 o leri 8 ma.
- **San 4 ka se san 5 la:** aw be mg 150 di leri 6 o leri 6 walima ka se leri 8 o leri 8 ma
- **San 6 ka taa san 8 na:** aw be mg 200 di leri 6 o leri 6 walima ka se leri 8 o leri 8 ma.
- **San 9 ka se san 10 na:** aw be mg 250 di leri 6 o leri 6 walima ka se leri 8 o leri 8 ma.
- **San 11:** aw be mg 300 di leri 6 o leri 6 walima ka se leri 8 o leri 8 ma.
- **San 12 ka yelen:** aw be mg 200 fo fo 400 ꞖꞖꞖꞖ di leri 4 o leri 4 leri ka se leri 6 o leri 6 ma.

I kana teme cogo si la mg 40 kan kilogaramu la tile ꞖꞖꞖ. Kana teme diko 4 kan tile ꞖꞖꞖ. Kana teme tile 10 kan fana a dili la don o don.

Erigotamini, Ergotamine (Kafērigōti, Cafēgot)—kunbabinfura

TɔꞖɔ: _____
 kise (hake): _____
 be sɔꞖɔ (sɔꞖɔ) _____

Erigotamini miligaramu 1 be sɔꞖɔ furakise la

Erigotamini kafeyinilama tata hake kunbabin na:

Baliku: aw be kise 2 di kabini kunbabin taamasijne fɔlɔw be ye, o kɔ aw be kise 1 ta miniti 30 o miniti 30 fo ka dimi ban. Nka aw kana a tata hake caya ni kise 6 ye leri 24 ꞖꞖꞖ walima kise 10 dɔꞖɔꞖꞖ ꞖꞖꞖ.

Aw ye aw janto nin na: aw kana fura in ta tuma beɛ. MusokɔꞖɔma man kan ka a ta.

Kodeyini (Codéine, sulfate de codéine)

Kodeyini ye dimimadafura ye min ni opiyasew ye kulu kelen ye. A be ke ka dimigelɛnw furake. Aw be kodeyini ta n’o y’a sɔꞖɔ fura minnu be ta dimi nɔꞖɔmanw na, o furaw teka se bana in na bilɛn.

Kɔlɔlɔ

Kodeyini be se ka kɔꞖɔja (geleya bana-kɔtaa bɔli la) ani sugune sɔꞖɔli geleya la.

FɔꞖɔꞖɔnege, fɔꞖɔꞖ, ɲɛɲɛ, ani kungolo-dimi.

Kunnafoɛni nafama!

- Kodeyini ye ye fura ye, mɔꞖɔ ka teli ka deli fura min na (mɔꞖɔ tɛ ɲɛ fura min kɔ). Aw kana sɔꞖɔ ka waatijan ke a tali la walima ka to k’a ta.
- Aw kana dɔlɔ min aw be kodeyini ta tuma min na, barisa a be se ka kɔlɔlɔ jugumanw lase a aw ma, fo ka se saya ma.
- N’aw be to ka kodeyini ta, a be se ka nalo tali bila aw la walima geleya werew. Aw kana a ta abada n’aw beka mobili boli walima n’aw beka baarake, baara min be hakilisigi kofɔ. N’aw b’a fe ka kodeyini tali jɔ, aw be fɔlɔ ka dɔ bɔ a tata hake la dɔꞖɔni dɔꞖɔni ka waati ke. A tali dabilali yɔꞖɔnikelen, o be na ni kɔlɔlɔ werew ye
- Aw kana kodeyini di mɔꞖɔ ma a delila ka faritanabana gɛlen lase mɔꞖɔ min ma
- Aw kana kodeyini di muso kɔꞖɔmaya ma, walima den be muso minnu sin na.

A tacogo

Aw be kodeyini ta dumuni senfe

- Den san 3 fo ka se san 6 ma: Aw be a miligaramu ½ fo ka se miligaramu 1 di, leri 4 o leri 4 ka se leri 6 o leri 6 ma.

- Den san 7 fo ka se san 12 ma: Aw be a miligaramu 15 fo ka se miligaramu 30 di, leri 4 o leri 4 ka se leri 6 o leri 6 ma.
- Den san 12 sanfe: Aw be a miligaramu 15 fo ka se miligaramu 60 di, leri 4 o leri 4 ka se leri 6 o leri 6 ma. Aw kana tata hake caya ni miligaramu 360 ye tile kɔnɔ.

Morifini, Morphine

Walima *sulfate de morphine, chlorhydrate de morphine*.

Morifini ye dimimada fur aye min ni opasew ye kulu kelen ye. A be ke ka dimi nɔɔnɔw ni dimi gelenw furake.

Kunnafoni nafama!

Morifini ye fura ye, mɔɔɔ ka teli ka deli fura min na (mɔɔɔ tɛ ɲɛ fura min kɔ).

Aw kana sɔn ka waatijan ke a tali la walima ka to a tali la.

Aw kana dɔɔ min ni aw beka morifini ta. A be se ka kɔɔɔw jugumanba lase aw ma fo ka se saya ma.

Aw kana kodeyini di muso ma, den be muso minnu sin na. Fura be se ka taa nɔnɔ na ka tɔɔɔ lase denyereni na.

Aw kana morifini di mɔɔɔ ma a delila ka faritanabana gelen lase mɔɔɔ min ma.

A tacogo

Ni dimi nɔɔnɔ don walima dimi jugu

- Denyereni kalo 6 duguma: kilogaramu o kilogaramu, aw be a miligaramu 0,1 ta, leri 3 o leri 3 ka se leri 4 o leri 4 ma. Ni aw tɛ se ka a tigi girinya hake ta, aw be miligaramu 0,5 di a ma, leri 3 o leri 3 fo ka se leri 4 ma.
- Den kalo 6 sanfe: kilogaramu o kilogaramu, aw be miligaramu 0,2 di fo ka se 0,5 mg, leri 4 o leri 4 ka se leri 6 o leri 6 ma ni a ɲeci be.

Ni peseminen tɛ aw bolo, aw be fura hake suma k'a kaɲɛ ni a tigi si hake ye:

- Den kalo 12 ka se san 1 ma: Aw be a miligaramu 2 di, leri 4 o leri 4 ka se leri 6 o leri 6 ma.
- Den san 1 ka se san 5 ma: Aw be a miligaramu 3 di, leri 4 o leri 4 ka se leri 6 o leri 6 ma.
- Den san 6 ka se san 12 ma: Aw be a miligaramu 8 di, leri 4 o leri 4 ka se leri 6 o leri 6 ma
- Den san 12 sanfe: Aw be a miligaramu 10 fo ka se 30 di, leri 4 o leri 4, ni a ɲeci be

Ni dusukundimi don

Aw be a pikiri miligaramu 10 ke sogobu fɛ (bobara walima woro la). Pikiriji lataa dɔɔni dɔɔni miniti 5 kɔnɔ. (Miniti o miniti, aw be miligaramu 2 ke a tigi la) Aw be pikiri filanan ke ni a ɲeci be, aw be a miligaramu 5 fo ka se 10 ke.

Dimimadalan jolikenew kalali senfe: kirinnan

Lidokeni, Lidocaine, Lipokeni Lignocaine

Lidokeni ye kirinna ye min pikiri be ke joginda lamini na ka a kirin walasa a kana digi mɔɔɔ la. A nafa ka bon funuda ne bɔli ni joginda kalali la. Ni aw be a fe ka koko jugumanba jolikuru labɔ, aw ka kan ka lidokeni pikiri ke o ɲɔɲɔ la fɔɔ.

A pikiri kecogo

Farikoloyɔɔ min ka kan ka tige walima ka kala, aw be lidokeni pikiri ke o ɲɔɲɔ lamini wolo kɔɔ, o ɲɔɲɔ ni joginda cɛ ka kan ka ke santimetiri kelen (1 cm) ye. Aw be fɔɔ ka a ɲɔɲɔ saniya ka sɔɔ ka lidokeni pikiri ke. Santimetiri 2 o santimetiri 2, aw be kirinnan pikiri mililitiri 1 nɔɔnɔ ke o ɲɔɲɔ wolo kɔɔ. (Aw kana teme a mililitiri 20 kan.)

Ni joli saniyalen don, aw be se ka pikiri ke a keredawolow la fana. Ni joli nɔɔnɔn don, aw be pikiri ke jloi wolo kɔɔ (a

saniyalen ko) ka lamini ani ka saniya ka je sani aw ka a datugu a nona.

Sani aw ka joli kala, aw be lidokeni ni epinefirini pikiri ke a la. Epinefirini b'a to kirina ka men ani ka jolibon kunben. Aw kana Epinefirini pikiri ke sudukunnabanabagaw la.

Musoya yoro kalata min sorola jiginni senfe, ani bolokoni ni senkoni ni ceya ni tulon ani nu kalataw la, aw be lidokeni doron pikiri ke. Nin nafa ka bon barisa Epinefirini be se ka sababu ye joli bolili bali ka teme nin yorow la min be dimi juguya.

Nuci jugumanw be furake ni lidokeni ni epinefirini jagaminen ye. Aw be korimugu su furaji la ka nu don nu na. Epinefirini be ke sababu ye jolisiraw datugu min be joli bali ka bon.

Konodimifuraw

Beladoni, *Belladonne*

Fenobaribitali, *Phénobarbital* be ke a la waati daw la.

Togo: _____

kise (hake): _____

be soru (songu) _____

Beladoni miligaramu 8 be soru furakise la.

Konodimifura suguyaw ka ca. Beladoni be a caman na walima a jagon werew i n'a fo (atoropini (*atropine*), iyosiyamini (*hyoscyamine*) ani fenobaribitali (*phénobarbital*). Nin fura ninnu man kan ka ta tuma bee, fo ni a kera kun jonjonw ye i n'a fo dimi, konodimi na. U be sugune-baralabana ni kunakunadimi mada. Fura ninnu nafa ka bon furudimi furakeli la.

Beladoni miligaramu 8 tata hake konodimi na

- **Baliku:** kise 1, sije 3 ka se sije 6 ma tile konu.
- **Den san 8 ka se san 12 ma:** kise 1, sije 2 walima sije 3 tile konu.

- **Den san 5 ka se san 7 ma:** kise 1/2, sije 2 walima sije 3 tile konu.

- **Den min te san 5 bo:** aw kana a di den ma.

Aw ye aw janto nin na: ni aw ye nin fura ninnu caman ta, u be se ka aw keke. Aw kana a to denmisenni w ka se u ma.

Falaka be mogo min je kan, o tigi man kan ka fura ta Beladoni walima atoropini be fura minnu na.

Kumujiyelen, nsonkunan ani furudimi na

Aw be nsonkunan ni furudimi furake ni kumukelelan gansanw ye folo. Ni bana ninnu teka ban, aw be kumukelelan fura farinmanbaw ta. Ni furudimi ye konodimi sababu ye, aw ka kan ka kumukelelan fura caman ni banakisefagalan daw fara jagon kan, walasa ka bana in furake. Walasa ka kunnafoniw soru fura farali la jagon kan, aw be gafe je 215 laje.

Kumukelelanw (*Antacides*)

Kumukelelanw da ma gelen, u be konodimiw ni furu jenijeniw kogoya waatini konu. U si te mako je waatijan konu, nka u jayow ka bon tuma daw la. A fura ninnu togo ka ca ani a daw ye furaji walima furakise kunuta ye ani u dilannen don ni idrokisidi daliminyomu (*hydroxyde d'aluminium*), idrokisidi de mapeziyomu (*hydroxyde de magnésium*), bikaribonati (*carbonate de calcium*) walima ni bisimuti (*bismuth*) ye.

Idrokisidi daliminyomu, *Hydroxyde d'aluminium*, Idrokisidi de mapeziyomu, *Hydroxyde de magnésium*, Mapezinonu, *Lait de magnésie* ni Mapezikeremu, *Crème de magnésie*

A furakise miligaramu 500 ni a miligaramu 750 be soru.

Togo: _____

kise (hake): _____

be soru (songu) _____

Jima miligaramu 300 fo miligaramu, mililitiri 5 kɔnɔ

Tɔgɔ: _____

bara (hake): _____

be sɔrɔ (sɔngɔ) _____

Ni kumukelelanw be se ka ta kumuyelen walima furu jenijenini kama, walima u be se ka fara furudimi furaw kan.

A nafa ka bon

Nin fura ninnu be tetarasikilini (*tétracycline*) ni fura werew bali ka u ka baara ke. Ni aw beka fura were ta, aw be u ta leri 2 ka kɔn kumukelelanw je walima u kɔfe.

Kɔkɔlɔw

Mapeziyɔmu be kumukelelanw minnu na, olu be kɔnɔboli bila mɔgɔw la waati dɔw ani alimuniyɔmu be minnu na, olu be kɔnɔja bila mɔgɔ la.

A tacogo

Aw be kumukelelanw ta leri kelen sani aw ka dumunike. Walima aw be a ta sani aw ka aw da, walasa a kana degun were bila aw la ni aw ye aw da. Aw be a furakise 1 walima 2 jimi, walima aw be a sirojima mililitiri 10 (kutu fitini je 2) min. Kunnafoni ma di ka a fɔ ko a be se ka ta sijɛ 4 fo 5 don o don, nka ni aw b'a fe ka a caman ta, aw be se ka a ta tile caman kɔnɔ. O beɛ kɔ, aw mako bena se fura were ma.

Bikaribonatilama, *Bicarbonate de soude*

Tɔgɔ: _____

kise (hake): _____

be sɔrɔ (sɔngɔ) _____

Fura in mugu jeman be sɔrɔ.

Ale ye kumujiyelen ni nsɔnkunan ni dumuniyelemabaliya fura ye min tata hake man kan ka caya. **A man kan ka ke ka dumuniyelemabaliya basigilen walima furudimi furake.** Hali ni a kera ko a be mako je a damine na, a be dɔ fara furu kumujiyelen kan, o be furudimi

juguya. O kama (dumuniyelemabaliya ko te), ale ni asetaminofeni be se ka ta jɔgɔn fe. Alka-seltzer ye bikaribonatilama sijɔmulama ni asipirini pagaminen ye. Ni aw be kumujiyelen dilan, aw be bikaribonatilama kafeminkutu je ½ ke ji la ka o min nka aw kana a ke tuma beɛ.

Ni aw be aw da ko, bikaribonatilama walima bikaribonatilama ni kɔkɔ pagaminen ka fisa ni dakosafine ye tuma dɔw la (aw ye gafe je 360 laje).

Aw ye aw janto nin na: dusukunnabana walima senfunu walima jɛdatɔn be mɔgɔ min na, o tigi man kan ka bikaribonatilama kɔkɔma walima kɔkɔmafenw dun ka caya.

Kalisiyɔmu bikaribonatilama, *Bicarbonate de calcium*

Tɔgɔ: _____

kise (hake): _____

be sɔrɔ (sɔngɔ) _____

Ale kiselama miligaramu 350 ka se miligaramu 850 ma, o be sɔrɔ.

Ale ka banafurake ka suman ni bikaribonatilama kɔkɔma ye. A ka fisa kumujiyelen ni nsɔnkunan furakeli la, nka a man kan ka ta ka caya walima ka a ke ka furudimi furake. Tuma o tuma ni dimi wulila, aw be a miligaramu 850 kise 1 jimi walima a miligaramu 350 kise 2. Aw be segin nin tata hake kelen kan leri 2 jɔgɔn ni a jɛci be yen.

Furulabanaw fura farinmanw (jumanw)

Fura suguya kuraw be yen minnu be furudimi ni nsɔnkunan keke ka je ka teme kɔrɔlenw kan, nka u da ka gelen. Kumukelelan suguya fila be yen minnu be wele ko jɔgɔnkelelanw.

Nin suguya fila in na, furudimifura minnu be wele ko *IPP*, olu de ka ji kosebe, nka olu de fana da ka gelen. A suguya fila in beɛ furaw ka ji. Aw be u dɔ san, aw yere hakili la min da ka jɔgɔn.

Omeperazoli, Oméprazole

Tɔɔ: _____

A be sɔɔ _____

Furamugu, ji be ke min na:
miligaramu 20 ni miligaramu 40
forokow

bara (hake): _____

be sɔɔ (sɔngɔ) _____

Forokoni: miligaramu 10, miligaramu
20 ani miligaramu 40.

forokoni (hake): _____

be sɔɔ (sɔngɔ) _____

Omeperazoli be i n'a fɔ furudimifura
tɔw, a be se ka dimi mada ani ka furudimi
keneya. Walasa ka furudimi furake, aw
kana fosi were ta fo omeperazoli dɔɔɔn
dɔɔɔkun 8 kɔɔ. Ni furudimi seginna kɔ,
aw be segin ka omeperazoli ta, ka tila ka
banakisefagalanw fara a kan walasa ka
dimi in furake. Aw be gafe jɛ 214 laje
walasa ka a dɔn fura minnu ka kan ka
fara a kan ka furakeli ke.

Ni omeperazoli jɔyɔɔ ma ye, aw be
furudimifura were laje.

A tacogo

Aw be a miligaramu 20 fo ka se
miligaramu 40 di don o don.

Aw be fɔɔ ka a miligaramu 20 di, ni
dimi teka mada, aw be a miligaramu
40 di.

Ni furudimi walima dimi seginna kɔ
kalo 6 omeperazoli talen kɔfe, aw be
banakisefagalanw ta ka furudimi furake.
Aw ye gafe jɛ nataw laje.

Ranitidini, RanitidineIzinitigiw ka tɔɔ dalen: Zantaki, *Zantac*

Tuma dɔw a furakiselama miligaramu 150
walima 300 be sɔɔ.

Tɔɔ: _____

kise (hake): _____

be sɔɔ (sɔngɔ) _____

Ratidini ye kumujiyelenfura ye. I n'a fɔ
kumujiyelenfura tɔw, a be se ka furulajoli
furake ka a keneya. Nka ni dimi wulila
kalo 6 ratidini talen kɔfe, aw be se ka
banakisefagalanw fana ke ka a furake. Aw
ye gafe jɛ nataw laje.

A tacogo

Aw be a miligaramu 150 di tile kɔɔ
sijɛ fila, walima a miligaramu 300
surafanadun waati, dɔɔɔkun 4 fo dɔɔɔ-
kun 8.

Furalajoli furakecogo (Traitement pour les ulcères)

Aw be furudimifura ni banakisefagalan di
jɔɔɔn fe. Fura fila in jagaminen puman
be sɔɔ. Furudimifura ni banakisefagalan
suguya fila be a fura caman na.

Bisimuti fana be fara fura ninnu kan
tuma dɔw la. Ni furudimifura te aw bolo,
kumujiyelenfura be se ka bila o nɔ na.

Fura ninnu jagaminen misali dɔ file:

Omeperazoli, *oméprazole* (miligaramu
40), (walima furudimifura were) aw
be o ta dɔɔɔkun 1 ka se dɔɔɔkun 2 ma

ANI

Metoronidazoli, *métronidazole*
miligaramu 500, sijɛ fila dɔɔɔkun 1
kɔɔ ka se dɔɔɔkun 2 ma

ANI

Amɔkisisilini, *amoxicilline* miligaramu
500, sijɛ 3 tile kɔɔ dɔɔɔkun 1 ka se
dɔɔɔkun 2 ma.

Walima a kecogo were file

Omeperazoli, *oméprazole* miligaramu
40, (walima furudimifura were) sijɛ
kelen tile kɔɔ dɔɔɔkun 1

ANI

Metoronidazoli, *métronidazole*
miligaramu 250, sijɛ 4 tile kɔɔ
dɔɔɔkun 1

ANI

Tetarasikilini, *tétracycline* miligaramu
500, sijɛ 4 tile kɔɔ dɔɔɔkun 1

ANI

Bisimuti miligaramu 25, siɲe 4 tile
kɔɔ dɔɔkɔkun 1

Aw kana tetarasikilini ni busimufu ta
ɲɔɲɔn fɛ. Ni aw ye kelen ta, aw be a to leri
2 ɲɔɲɔn ka se 3 ma, ka sɔɔ ka tɔkelen dɔ
in ta.

Kɔɔɔboli ni farilajidese juguman furaw

A mana ke kɔɔɔboli suguya o suguya ye,
keneyaji de ye a fura nafama ye. Keneyaji
ni dumuniw dɔɔɔn be kɔɔɔboli caman
furake. Balanamakɔɔɔdimi, tɔɔɔtɔɔɔn
(min sababu ye banakise walima tumu
ye, walima nɔɔɔ) walima kunfilanitu la,
banakisefagalanw nafa ka bon o furakeli
la, kerɛnkerɛnnya la ni denmisen
kɔɔɔba walima baliku don.

Balanamakɔɔɔdimi (Dysenterie)

Metoronidazɔli, *métronidazole* (gafe ɲe
549) ye o fura ɲuman ye; aw be o di
banabagatɔ ma don o don fo tile 5. Aw
be se ka fura dɔ werew fana ta i n'a fɔ
kinakirini, *quinacrine* (gafe ɲe 551),
alibendazɔli, *albandazole* (gafe ɲe 558)
walima mebendazɔli, *mébandazole* (gafe
ɲe 558). Lala nin fura kofɔlen ninnu
songɔ be se ka nɔɔɔya.

Tɔɔɔtɔɔɔn min sababu ye banakise ye (Amibes)

Aw be metoronidazɔli ta tile 7 fo ka se tile
10 ma (gafe ɲe 549). Aw be dilɔkizanidi,
diloxanide fana ta (gafe ɲe 550).

Tɔɔɔtɔɔɔn juguman

Banakisefagalan caman te se ka nin
kɔɔɔboli kofɔlen furake, o la a ka fisa
aw ka a dɔn fura minnu ka jugu a ma
aw ka sigida la. Aw ka kan ka a ɲini ka
a dɔn aw ka sigidala keneyabaarakelaw
be fura minnu kofɔ a furakeli la. Lala aw
be se ka anpisilini ta (*ampicilline*, gafe
ɲe 526) walima kotiri, *cotrimoxazole*,
gafe ɲe 532 laje, min be a fɔ aw ye
dumuni nafama dun walasa ka to keneya
la). Wa fana, fura kofɔlen ninnu te se ka

bana keneya sigida caman na, o la aw
ye aw wasa don sefitiriyakizɔni na aw
ka sigida la (*ceftriaxone*, gafe ɲe 533).
Siporofilɔkisasini (*ciprofloxacin*, gafe
ɲe 534) fana ka ɲi balikuw ma, nka
aw kana a di denmisenw ma. Aw mana
ke fura sugu o sugu tali la, ni nɔɔɔya
teka don bana na tile 2 kɔfe, aw beka
banakisefagalan min ta, aw be o falen dɔ
were la.

Kunfilanitu (Choléra)

Kunfilanitu be mɔɔɔ min na, **keneyaji be**
o tigi ni kisi. Aw be to ka jimafenw di a
tigi ma waati beɛ fo ka kɔɔɔboli ɔ ani fo
ka se farilajidese taamasɲew nɔɔɔyali ma.
A tigi bɔ o bɔ banakɔtaa la, aw be weri
ɲe kelen minfen dɔ di a ma. Keneyajiw
minnu dilanna ni malomugu walima
kabamugu ye, olu ka fisa a tigi ma kosebe.
Aw be o keneyajiw dilancogo laje gafe ɲe
255 la. Ni kunfilanitu walima kɔɔɔboli
juguman don, aw be zenkimafenw (*zinc*)
fara a ka dumuniw kan. Aw ye gafe ɲe
573 laje.

Banakisefagalanw te kunfilanitu fura
ɲenaman ye, wa fana sigida caman na
banakisefagalanw te se ka kunfilanitu
furake. Ni aw be a dɔn ko banakisefagalan
be se ka kunfilanitu furake aw ka sigida
la, aw be o di aw ka banabagatɔ ma. Ni a
tigi ye fɔɔɔɔ dabila, aw be banakisefagalan
duntaw di a ma. Banakisefagalan dɔw be
se ka mako ɲe bana in furakeli la, i n'a fɔ
dɔkisisikilini (*doxycycline*), tetarasikilini
(*tétracycline*), kotiri (*cotrimoxazole*),
siporofilɔkisasini (*ciprofloxacin*)
ani eritoromisini (*érythromycine*).
Eritoromisini ka fisa musokɔɔmaw ni
denmisenni w ma kosebe. Bolociw be
yen minnu be se ka kunfilanitu bali. Ni
sigidamɔɔɔw beɛ lajelen bolocira, o de be
bana in bali ka jensen. Aw be a ɲini aw ka
sigidala keneyabaarakelaw fɛ u ka fura ke
aw beɛ la.

Keneyaji

Keneyaji dilancogo ni sumaw walima
sukaro ye, o ɲefɔlen don gafe ɲe 255 la.

Jamana dɔw la, a dilan sukaro ni a kɔkɔ labennen feereta be sɔɔɔ butigiw walima farimasiw ni keneyasow la. Hali ni o pake kɔkɔta ninnu ka ɲi, ni aw ye a dilan ni aw ka sumaw ni sukaro dɔɔni ye aw ka so, o de ka ɲi kɔɔɔbolitɔ ma i n'a fɔ a ɲefɔlen don gafe ɲe 255 la cogo min na.

Aw be to **ka sin di** den kɔɔɔbolitɔ ma. **Ni a sɔɔna dumuni na waati min na aw be o di a ma.** Dumuniw ni keneyaji be farilajidese furake ani ka den tanga fangadɔɔɔya ma. Zenki faralen ninnu kan, o be kɔɔɔboli juguman furake jooa (aw ye gafe ɲe nataw kalan).

Aw ye aw janto nin na: jamana dɔw la keneyaji suguya caman be feere, minnu dilancogo te kelen ye. **Ni aw be keneyaji dilan, aw ye aw jija ka dilanniji hake dɔn.** Ni ji ma a labɔ, o be se ka ke faratiba ye.

31.2.2 Nin nafa ka bon: tuma o tuma ni aw be taa ni den ye dɔɔɔɔɔɔso la, aw ye aw jija ka jimafen caman di a ma, ani fana aw ka keneyaji dilannen dɔ di a ma sani aw ka bɔ so. Ani aw be se ka keneyaji dɔ ta aw bolo (ni a kera ko fen were te yen aw be ji dɔɔɔn ta aw bolo) ka to ka o di den ma sira fe ani sani furakeli ka se aw ma. Tuma o tuma ni den ye ji jini, aw be keneyaji in di a ma. Ni den be fɔɔɔɔ, aw be keneyaji dɔ di a ma waati ni waati. Keneyaji dɔɔni na se ka to a kɔkɔ, o fana be dɔ bɔ fɔɔɔ na.

Deɲen wa Zenki, Zinc

Tɔɔɔ: _____
 kise (hake): _____
 be sɔɔɔ (sɔngɔ) _____

Ale kise miligaramu 5 ni 10 ani 20 be sɔɔɔ

Ale pikiri minnu be sɔɔɔ, olu ye: miligaramu 1 mililitiri 1 na, miligaramu 5 mililitiri 1 na, ani miligaramu 10 mililitiri 2 la.

A jima miligaramu 10 be sɔɔɔ hake o hake

Deɲen be den kɔɔɔbolitɔw keneyali sennateliya. A ka kan ka ta ni farilafajiw ye ɲɔɲɔn fe.

A tacogo

Ni denw don, a furakise be mugu-mugu k'a ke sinji la walima ji dɔɔni na.

Aw be se k'a "yeeleta duman" sɔɔɔ min be yeele ji la teliya la ani ɲɔɲɔya la.

- **Ka taa den wolodon na ka taa se kalo 6 ma:** aw be mg 10 di sɲe 1 don o don tile 10 kɔkɔ ka se tile 14 ma
- **Kalo 6 temenen kɔ:** aw be mg 20 di sɲe 1 don o don tile 10 kɔkɔ ka se tile 14 ma

Kɔɔɔbolifura (Kɔɔɔboli gansan)

Bisimuti, Bismuth

Izinitigiw ka tɔɔɔ dalen: Simekita, *Smecta*

Tɔɔɔ _____
 hake: _____
 sɔngɔ _____

Tuma dɔw a furakiselama ɲe bilemanlaman be sɔɔɔ walima a a jilama.

O be se ka kɔɔɔboli ɲɔɲɔya, ka nugu bɔsili fana ɲɔɲɔya ani ka banakɔtaa geleya. **Nka fura in te kɔɔɔboli sɔɔɔ sababu furake, a te farilajidese kunben kuma te ka a furake.** Nafa te a la kɔɔɔboli furakeli la, a sanni ye warilatɲeba de ye. **A man kan ka di banabagatɔ gelen ma walima farigantɔ basi ni yiriyiri be** bɔ min banakɔtaa la. Asipirini te ben mɔɔɔ minnu ma, **olu man kan ka bisimuti ta walima fura were, salisilati, salicylate walima susalisilati, sous-salicylate be minnu na.**

Bisimuti tata hake, kɔɔɔboli juguyabali la

Aw be a 1 di miniti 30 o miniti 30 walima leri 1 fo ka kɔɔɔboli ɲɔ, nka aw kana a di ka teme sɲe 8 kan tile kelen kɔkɔ (leri 24), wa aw kana teme tile 2 kan a dili la. Aw be ji caman min walima keneyaji ka

farilajidese kunben (gafe ɲe 255).

Sani aw ka fura di, aw be a bara yukuyuku ka ɲe.

A di o di:

Baliku ni denmisenni ninnu si ka ca ni san 12 ye: a jima dumunikutu ɲe 2 (mililitiri 30) walima a furakise 2 (miligaramu 262 be a furakise kelen kelen beɛ la).

Aw kana a di denmisenni w ma minnu te san 12 bo.

Kɔɔmagayalan (kɔɔɲafura)

Kɔɔmagayalan ni kɔɔɲiyelan kecogo ɲuman ni u kecogo jugu kɔɔɔw ɲefɔlen don gafe ɲe 57 la.

Mɔɔw ye u yere deli kɔɔmagayalanw na kojugu. U dun ka kan ka ta **waati** ɔw de la walasa ka kɔɔ magaya. Aw kana kɔɔmagayalan di kɔɔbolito ma walima kɔɔdimitɔ walima **farilajidesetɔ abada**. Aw kana kɔɔmagayalan di den ma, den min te san 2 bo.

A ka ca a la dumuni fumaw de ye kɔɔmagayalan ɲumanw ye, dumuni fumaw i n'a fɔ sumanbuw walima bananku. Ji camanmin (jifilen ɲe 8 tile kɔɔ) ani jiriden camandun fana nafa ka bon.

Mapeziyumu kɔɔ (idɔɔkisidi de mapeziyumu, hydroxyde de magnésium) kɔɔmagayalan ni kumukeɛɛlan

Tɔɔ: _____

kise (hake): _____

be sɔɔ (sɔɔɔ) _____

Ale kɔɔɲilama be sɔɔ

Sani aw ka a min, aw be a yuguyugu kosebe fɔɔ. Ni aw ye a min tuma o tuma, aw be ji min a kan.

A tata hake:

Kumukeɛ la:

Baliku ni den minnu ka ca ni san 12 ye: kafeminkutu ɲe 1 ka se ɲe 3 ma sije 3 ka se sije 4 ma don o don.

Den san 1 ka se san 12 ma: kafeminkutu ɲe ½ ka se ɲe 1 ma sije 3 ka se sije 4 ma don o don

Kɔɔmagayalan na, aw be a ta aw dawaati:

- Baliku ni den minnu ka ca ni san 12 ye: dumunikekutu ɲe 2 ka se ɲe 3 ma.
- Den san 6 ka se san 11 ma: dumunikekutu ɲe 1 ka se ɲe 2 ma
- Den san 2 ka se san 5 ma: dumunikekutu ɲe ½ ka se ɲe 1 ma
- Aw kana a di den ma min te san 2 bo

Episumu kɔɔma, Sels d’Epsom (mapeziyumu silifatilama, sulfate de magnésium)—kɔɔmagayalan ani ɲeɲefura

Tɔɔ: _____

kise (hake): _____

be sɔɔ (sɔɔɔ) _____

A mugulama walima a kurulama be sɔɔ

Episumu kɔɔma tata hake:

Walasa ka aw kɔɔ magaya ɔɔni ɔɔni:

Aw be episumu kɔɔma ke ji la ka o min (a ka fisa aw dumunikebali ka a min)

- **Baliku:** kafeminkutu ɲe 2
- **Den san 6 ka se san 12 ma:** kafeminkutu ɲe ½ ka se ɲe 1 ma
- **Den san 2 ka se san 6 ma:** kafeminkutu ɲe ¼ ka se ɲe ½ ma
- **Den min te san 2 bo:** Aw kana a di den ma.

Walasa ka ɲeɲe keɛ

Aw be kafeminkutu ɲe 8 episumu kɔɔma mugu ke ji litiri 1 na ani ka to ka finimugu walima bandi su o la ka a da ɲeɲema yɔɔ la.

Duntulu—kɔnkɔmagayalan

Tɔgɔ: _____

kise (hake): _____

be sɔɔ (sɔngɔ) _____

Kokotɔ minnu kɔnkɔ be ja, u be dimi sɔɔ banakɔtaa senfe, olu be nin tulu kɔfɔlen min tuma dɔw. Tɔɔ yere la, a te kɔnkɔ magaya, nka a be tulu ke banakɔtaa la. Dumuni fumaw de ka fisa, i n'a fɔ sumanbuw ni bananku.

A tulu in dunta hake kɔnkɔmagayali la:

Baliku ni denmisenni minnu ka ca ni san 12 ye, olu ka minta: dumunikɛkutu ɔɔ 1 ka se 3 ma, leri 1 surafana kɔfe. Aw kana a ni dumuni dun waati kelen na barisa a be se ka vitamini dɔw faga ka bɔ dumuni na.

Aw ye aw janto nin na: aw kana a di den ma min te san 12 bɔ, walima musokɔnkɔmaw, denbatigiw, walima mɔgɔ minnu wulili ka gelen ka bɔ dilan kan ani fenw kununi ka gelen mɔgɔ minnu bolo.

Giliserini, *Glycérine*, min be don banakɔtaa ɔɔ la

Tɔgɔ: _____

kise (hake): _____

be sɔɔ (sɔngɔ) _____

Furakise don min be don banakɔtaa ɔɔ la. A be banakɔtaa nege bila mɔgɔ la ani ka a bɔli nɔɔɔya.

Baliku ni denmisenni san 12 ka giliserini **donta hake** banakɔtaa ɔɔ la:

Aw be a kise 1 don aw banakɔtaa ɔɔ la, ani ka a to yen fo miniti 15 ka se miniti 30 ma (a donni ka nɔɔɔni ni aw ye aw da). Ni aw ye a to a ka men aw kɔnkɔ, o be a to a ka baarake ka ɔɔ.

Nu gerennen dayeleli la

Walasa ka nu gerennen dayele, a ka fisa tuma dɔw la ka kɔkɔ dɔɔni ke ji la ka o foron, i n'a fɔ a ɔɔfɔlen don gafe ɔɔ 269 la cogomin. Tuma ni tuma nudayelefura tonita be se ka ke nu kɔnkɔ, i n'a fɔ nin cogo la.

Efedirini walima fenilefirini be nudayelefura tonita minnu na, *éphédrine ou phényléphrine*

Izinitigi ka tɔgɔ dalen neyosinefirini, *Neosynephrine*

Tɔgɔ _____

sɔngɔ _____

hake (bara) _____

Nin fura ninnu be se ka nugeran ni nujibɔ furake kerengerennyala ni tulodimi be a tigilamɔgɔw la

Nu gerennen dayeleli furaji tonita **hake:**

Aw be fura toniko 1 walima 2 ke nu kelen kelen be kɔnkɔ i n'a fɔ a jiralen don gafe ɔɔ 269 na cogomin. **Aw kana a toni ka teme tile 3 kan** wa fana aw kana aw yere deli a la.

Ni aw b'a fe ka nudayeleli furaji tonita dilan ni efedirini furakise ye, aw be a furakise 1 yeelen kafeminkutu ɔɔ kelen ji la.

Sɔgɔsɔgɔ furakeli la

Sɔgɔsɔgɔ ye farikolo ka feere ye fɔɔnesiraw Saniyali kama min be taa fo fogonfogon la, a be banakise ni nɔɔɔw bali ka don fogonfogon la. Sɔgɔsɔgɔ fana ye farikolo kekekece dɔ fana ye, o de kama sɔgɔsɔgɔfura be tɔɔɔ min lase mɔgɔ ma, a te o mako ɔɔ. **Sɔgɔsɔgɔfura ninnu** ka kan ka ta kankɔnkɔɔɔɔ de dɔɔɔ de kama ani sɔgɔsɔgɔɔɔɔɔɔ min be mɔgɔ bali ka sunɔɔɔ. Fura werew be yen, olu dabɔra kari magayali kama ka sɔɔ ka a labɔ.

Tɔɔ na siro suguya fila ninnu be (minnu be sɔgɔsɔgɔ mada ani minnu be kari labɔli nɔɔɔya) be ta siɔɔ caman

ka a sɔrɔ u ɲɛci tɛ yen. Sɔgɔsɔgɔfura lakodɔnnenw caman bɛ yen olu tɛ mako ɲɛ ni wari latɪɲɛ tɛ.

Sɔgɔsɔgɔfura ɲɛnema ni a laɲuman tɛ tɛmɛ ji kan. Ka ji caman min ani ka i wusu jikalan na, o funteni bɛ kari bɔli nɔgɔya, o bɛ sɔgɔsɔgɔ nɔgɔya ka tɛmɛ furaw kan. Walasa ka a kɛcogo dɔn, aw bɛ gafe ɲɛ 275 lajɛ. Farafin sɔgɔsɔgɔfura dilancogo ɲɛfɔlen don gafe ɲɛ 275 la.

Sɔgɔsɔgɔmadalan: Kodeyini, Codéine

Tɔgɔ _____
hake bara _____
sɔngɔ _____

A sirojilama bɛ sɔrɔ. A furakiselama fana bɛ yen miligaramu 30 walima 60. Aspirini walima asetaminofeni bɛ a la tuma dɔw la, nka tuma dɔw olu tɛ a la.

Kodeyini ye dimimadalan ɲumanba ye min fanga ka bon ni sɔgɔsɔgɔfura caman ye, mɔgɔw ye a tali kɛ u delinanko ye, o de ye a to a sɔrɔli ka gelen.

A ni sɔgɔsɔgɔfura werɛw sirojilama ɲaminen bɛ sɔrɔ walima a furakiselama. Walasa ka a tacogo dɔn, aw bɛ furukanseben lajɛ. A dɔɔni bɛ mako ɲɛ sɔgɔsɔgɔ madali la ka tɛmɛ dimi kan.

Walasa ka baliku ka sɔgɔsɔgɔfurake, a ka ca a la, miligaramu 7 ka se miligaramu 15 ma o bɛ wasakɛ.

Denmisenni w ta man kan ka se o hake ma, aw bɛ u ka furadita berɛ ben u si ni u girinya ma (aw ye gafe ɲɛ 112 lajɛ)

Dimigelen na, mɔgɔkɔrɔɔba bɛ se ka kodeyini miligaramu 30 ta ka se 60 ma leri 4 o leri 4.

Aw ye aw janto nin na: kodeyini ye delinafura ye. Aw bɛ a ta tile damado dɔrɔn kɔnɔ.

Sisan furakeli la

Walasa ka sisan kunben ani ka a furake ka ɲɛ, aw bɛ gafe ɲɛ 272 lajɛ. Sisan bɛ mɔgɔ minnu na, sisanfura man kan ka ban olu bolokɔrɔ. Kabini aw bɛ sɔmi sisan taamasɪɲɛw fɔlɔw la ni o ye ninakili fereke ye, aw bɛ fura ta.

Salibitamɔli, Salbutamol

Tɔgɔ _____
hake (baara): _____
sɔngɔ _____

Tuma dɔw a fiyeta bɛ sɔrɔ, aw bɛ a sama walasa aw ka ninakili sɔrɔ (mikɔrɔgaramu 100 bɛ a bara kelen kelen bɛɛ kɔnɔ)

Siroji ye miligaramu 2 ye mililitiri 5 kɔnɔ.

Walasa ka a furake ani ka a kunben

Salibitamɔli samata hake:

- **Sisan daminetɔ la,** aw bɛ fura fiyeta samako 1 kɛ ka se 2 ma leri 4 o leri 4 ka se leri 6 ma fo ka ninakilifereke jɔ. Aw bɛ a caman fiyɛ ni ninakili fereke ka jugu
- **Sani sisantɔw ka farikoloɲɛnɛjɛ kɛ,** a bɛ fura in fiyɛ leri ½ ka kɔn, a bɛ a fiyeko 2 kɛ miniti 15 ka se miniti 30 ma.
- **Ni banna cunnen don,** aw bɛ samako 2 kɛ ka se 4 ma miniti 20 o miniti 20.

Salibitamɔli jilama tacogo: a miligaramu 2 ji mililitiri 5 la.

O ye baliku ta ye: mililitiri 10 sɪɲɛ 3 tile kɔnɔ:

- **Denmisenni w:** san 1 ka se san 12 ma: mililitiri 5 sɪɲɛ 3 tile kɔnɔ
- **Denw san 1 duguma:** mililitiri 2.5 sɪɲɛ 3 tile kɔnɔ

Ni aw bɛ salibitamɔli ta tuma bɛɛ, aw farikolo bena deli a la, o kama aw bɛ hake kɔrɔ min ta fo aw ka dɔ fara o kan, o de bɛ a to a tɛ mako ɲɛ aw ye fana. Sisan juguman bɛ mɔgɔ minnu na, a ka fisa olu ka salibitamɔli sama tuma bɛɛ ni minen ye min bɛ wele ko bekulometazɔni

(*beclomethasone*), o be u ka furagazi samata hake bere ben.

Musolasiritɔw ka kan ka u ka sisan kunben ani ka a furake sani a ka se ninakilifereke ma. Den be muso minnu sin na, olu be se ka salibitamɔli sama nka u ka a ke hake la.

Salibitamɔli be se ka farikoloyereyere, jatige, jenamini, dusukuntantan teliyali ani kungolodimi bila mɔɔɔ la. A jilama fana be se ka kɔɔɔdimi ni fɔɔɔɔ bila mɔɔɔ la.

Ni sisan ni dusukunnabana be aw la, aw kana nin fura ninnu ta ni dɔɔɔɔɔɔɔɔ ka yamariya te: beta bulokeri “*bêta-bloquant*”, u be i n’a fɔ atenɔli, *atenolol*, metoporolɔli, *metoprolol*, poroparanɔli, *propranolol* walima olɔli “*olol*” be fura minnu tɔɔɔ laban na.

Bekulometazɔni, *Béclométhasone*

Tɔɔɔ _____
 sɔɔɔɔ _____
 hake (bara) _____

A samata be sɔɔɔ ninakili kama, mikɔɔɔgaramu 50 walima 250 be a bara kelen kelen beɛ kɔɔɔ.

Sisanfura juman min be fiye temesira ni fagonfagon bali ka funu ani ka u tanga.

Denmisenniɔw ni balikuw ka bekulometazɔni samata hake:

Aw be a mikɔɔɔgaramu 50 bara fiyeke 2 ke ka se 4 ma siye 2 don o don. Ni aw ye mikɔɔɔgaramu 50 gazi sama ka teme fiyeke 4 kan siye 3 tile kɔɔɔ, o da ka nɔɔɔ ani fana o ka fisa ni a mikɔɔɔgaramu 250 samata fiyeke 1 ye ka se 2 ma.

A ka fisa aw ka bekulometazɔni ta salibitamɔli talen kɔ, barisa salibitamɔli be fiyesiraw dayelen, o be a to bekulometazɔni be don u fe ka je.

Bekulometazɔni te sisan keneya, nka a be a bali ka juguya ni o ye a sɔɔɔ aw be a sama don o don tile 3 ka se tile 7 ma, aw bena a ye ko fisaya beka don bana na.

Musolasiritɔw ka kan ka u ka sisan kunben ani ka a furake sani a ka se ninakilifereke ma. Denbatigiw be se ka bekulometazɔni sama, nka u ka a dan hake la.

Ni safa be aw da kɔɔɔ (aw ye gafe je 362 laje), aw be a furake ni nisitatini, *nystatine* ye walima mikonazɔli, *miconazole* (aw ye gafe je 551 laje). Fura in ke o ke aw da kɔɔɔ ni aw tilala, aw kana jine ka aw da sanango.

Aw be fura sama ni a bara ye. Ni aw ma datuguna don aw ka furasamabara la, aw ka fura fanba beɛ be jigin aw ne kɔɔɔ ani aw kan kɔɔɔ, a tena se aw fagonfagon la o yɔɔɔ min mako be fura la kosebe. Aw be fura sama kosebe wo fe walasa a caman ka se fagonfagon la. Ni wo te aw ka gasi samanana na, nin ye a dilancogo 2 ye.

- Aw be bolini fila da nɔɔɔ jɔɔɔ na. Aw be wo fitini bɔ a kunkelen na gazi samani kama, ka wo belebeleba bɔ kunkelen dɔ in na aw da donyɔɔɔ.
- Aw be buwasɔɔnbidɔɔni bobara tige ka o don aw da la, ka sɔɔɔ ka gazi samanana don bidɔɔn da fe.

Peredinizolɔni, *Prednisolone* walima Peredinizɔni, *Prednisone*

Tɔɔɔ _____
 a be se ka ke:

Furakiselama ye miligaramu 5, ani miligaramu 25 walima hake were
 hake (foroko): _____
 sɔɔɔɔ _____

A jilama miligaramu 5/mililitiri
hake (bara): _____
sɔngɔ _____

Peredinizolɔni ni peredinizɔni ye dimimadafura farimanba ye min be se ka sisan juguman furake.

Aw ye a janto nin na: peredinizolɔni ni peredinizɔni ka kan ka ke ka sisan jugumanba de furake. Fura ninu kɔɔɔ be se ka bonya kosebe, kerɛnkerɛnnya la ni aw ye u ta ka teme dɔgkun damadɔ kan. Ani fana u be farikolo dese ka banamisenniw keɛ, u be se ka jatige bila aw la ani ka aw bali ka sunɔgɔ.

Peredinizolɔni ni peredinizɔni **tata** hake sisan jugumanba furakeli la.

Aw be a takofɔɔ di jooa jooa, okɔ aw be a ta sɔgɔma o sɔgɔma tile 3 ka se tile 7 ma. A tako kelen kelen beɛ la:

Balikuw ni denmisenniw minnu si ka ca ni san 8 ye: miligaramu 30 ka se miligaramu 60 ma

Denmisenniw san 3 ka se san 7 ma: miligaramu 20 ka se 40 ma

Denmisenniw minnu ma san 3 bɔ: miligaramu 10 ka se 40 ma

Aw kana a di ka teme miligaramu 60 kan tile kɔɔ.

Epinefirini, *Épinéphrine*

A be wele fana ko aderenalini, *adrénaline*

Tɔgɔ _____
sɔngɔ _____
hake _____

Tuma dɔw la a anpululama miligaramu 1 be sɔɔ mililitiri 1 na.

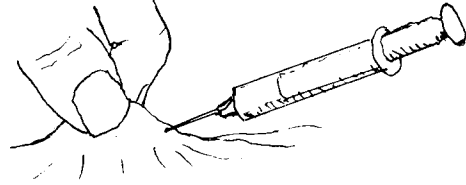
Epinefirini ka kan ka ta:

1. **Sisan jugumanba la ni** banabagatɔ ninakili be ka fereke ani ni fura were sɔɔɔcogo te aw bolo.
2. Faritanabana **jugumanba** walima degun min sɔɔɔla penisilini, negetigebana pikiri walima fura

werɛw minnu dilanna ni so sɔɔɔmu ye (aw ye gafe jɛ 120 laje).

Epinefirini pikiri **keta hake sisan** na, aw be a anpulu miligaramu 1 ke mililitiri 1 ji la.

Aw ka kan ka dusukun tantankan jate fɔɔ, o kɔ aw be a pikiri ke wolo kɔɔ:

- Balikuw: mililitiri $\frac{1}{3}$
- Denmisenniw san 7 ka se san 12 ma: mililitiri $\frac{1}{5}$
- Denmisenni san 1 ka se san 6 ma: mililitiri $\frac{1}{10}$
- Denmisenni minnu te san 1 bɔ: **aw kana a di olu ma**

Aw be se ka segin ka o hake kelen kan miniti 30 ni a jɛci be yen sije 3 tile kɔɔ.

Epinefirini pikiri **keta hake faritanabana jugumanba la**, aw be a anpulu miligaramu 1 ke mililitiri 1 ji la.

Aw be sɔɔ ka o ke sogobu la:

- Baliku: mililitiri $\frac{1}{2}$
- Denmisenni san 7 ka se san 12 ma: mililitiri $\frac{1}{3}$
- Denmisenni san 1 ka se san 6 ma: mililitiri $\frac{1}{4}$
- Denmisenni minnu ma san 1 sɔɔ: aw kana a di olu ma

Ni aw yeɛ be a dɔn ko banabagatɔ mako be fura la halibi, aw be se ka diko filanan ke miniti 30 diko fɔɔ kɔfe, ani diko sabanan miniti 30 were diko filanan kɔfe. Aw kana teme diko 3 kan. Nka ni dusukun temena tantanko 30 kan miniti kɔɔ pikiri fɔɔ kɔfe, aw kana pikiri were ke a tigi la.

Ni aw be penifirini pikiri ke, aw ye aw janto aw kana teme hake kofɔlen kan.

Metopamizini, *Métopimazine*

Izinitigi ka tɔɔɔ dalen: Wogaleni, *Vogalène*

A be se ka ke

- furakiselama ye miligaramu 2,5
- furaji miligaramu 0,1 be sɔɔɔ tonita 1 na
- sirojilama miligaramu 5 mg be kafeminkutu kelen na
- pikiriji miligaramu 10 be anpulu kɔɔɔ

Nin ye fɔɔɔɔ fura juman ye. A ka fisa ni kɔɔɔɔboli walima fɔɔɔɔ be banabagatɔ la, walasa ka a Farikolojidese kunben.

Kɔɔɔɔɔ

Metopamizini be se ka kɔɔɔɔmagaya lase mɔɔɔ ma, walima kɔɔɔɔboli, daji jali, ani segen. Ni aw ye fura ninu ta, aw kana mobili boli walima faratila baara ke i n'a fɔ masinina baaraw.

A' y'aw janto nin na:

Muso kɔɔɔɔma walima den be muso min sin na, o tigi man kan ka metopamizini ta, fo ni a jɛci be.

Tacogo:

- Baliku: kise 1 ka se 2 ma, don o don sɔɔɔ 3;
- Denyerenin ani denmisenw: kilogaramu o kilogaramu, aw be a miligaramu 1 di, sɔɔɔ 3 tile kɔɔɔ. Aw kana tata kake caya ni miligaramu 15 ye leri 24 kɔɔɔ.

Aw be metopamizini ta miniti 15 dumunike kelen kɔɔɔ.

Faritanabanaw ni fɔɔɔɔ: fariɔɔɔɔɔfuraw

Fariɔɔɔɔɔfuraw ye fura ye minnu be baarake farikolo la cogoya caman na:

1. U be farikolo deme ka faritanabanaw mada walima ka u kunben, ɔɔɔɔ walima kurukuru wolo la, fɛɔɔɔnamani kinda, jirifeere ni binjalan gɔɔɔɔɔ mura ani faritanabana jugumanba
2. U be faritanabana walima fɔɔɔɔ kunben ani ka u nɔɔɔɔya.
3. U be sunɔɔɔɔ bila mɔɔɔ la. Ni aw be fura ninu ta, aw kana faratila baara ke i n'a fɔ: masinina baaraw walima dɔɔɔmin.

Porometazini, *prométhazine* ni difenidaramini, *diphénhydramine*

(*Benadryl*), olu ye fariɔɔɔɔɔfuraw farinmanw ye minnu be sunɔɔɔɔɔ bila mɔɔɔ la kojugu. **Dimenidaranati,**

***diménhydrinate* (*Dramamine*)** ni difenidaramini bɔɔɔɔ don, u be ke ka faritanabanaw furake. O la fɔɔɔɔ min sababu kera fen werew ye, porometazini be o lajɔ.

Kulɔɔɔɔriféniraminini, *chlorphéniramine* da ka nɔɔɔɔɔ ni fariɔɔɔɔɔfuraw tɔw ye wa a te sunɔɔɔɔɔ bila mɔɔɔ la kosebe. O de kama a ka fisa tuma dɔw la ka kulɔɔɔɔriféniraminini ta fariɔɔɔɔɔ na tilefe. Porometazini tali ka ni sufe barisa a be sunɔɔɔɔɔ bila mɔɔɔɔɔ ani ka ɔɔɔɔ tige.

Foyi te a jira ko fariɔɔɔɔɔfuraw be mura nɔɔɔɔɔya. Aw be u ke ka mura furake tuma dɔw la ka a sɔɔɔ u jɛci te o la. U man kan ka ta ka caya.

Fariɔɔɔɔɔfuraw man kan ka ta sisan na, barisa u be kari fasaya ka ninakili tɔ geleya.

Fariɔɔɔɔɔfuraw pake kelen ka kan ka bila furaminen kɔɔɔɔ. Porometazini de ka ni aw bolokɔɔɔ.

Ka da a kan ale te sɔɔɔ tuma beɛ, o la fariɔɔɔɔɔfuraw werew be se ka di.

Fura tali sariya la, fariጅጅጅfuraw **dunta de ka fisa**. A pikiri ka ጎጎ ኦጎጎ jugumanba de lajoli la walima sani aw ka bagakelefuraw di (sa ka kinni) ani ኦጎጎ werew minnu be aw ኦጎጎጎጎጎጎጎጎ. Ni denmisenni don, a ka fisa aw ka a ke a banakotaayጎጎ fe.

Porometazini, Prométhazine

Izinitigiw ka ኦጎጎ dalen: Fenerigan, Phenergan.

ኦጎጎ _____

A tuma ጎጎ la

A furakiselama miligaramu 12.5 be ኦጎጎ

hake: _____

ኦጎጎ _____

Pikiri anpululama miligaramu 25, mililitiri 1 na

hake (pake): _____

ኦጎጎ _____

A miligaramu 12.5, miligaramu 25, ani miligaramu 50 min be don banakotaayጎጎ fe

hake (pake): _____

ኦጎጎ _____

Aw ye aw janto nin na: aw kana porometazini di denmisenni ma minnu ma san 2 ኦጎጎ. Musolasiritጎጎ ni denbatigiw olu be se ka a ta ጎጎጎ, waati min ni a tali be ke u ma waajibi ye.

Porometazini tata hake (miligaramu 1/kilogaramu/tile)

Ni aw be a furakise miligaramu 12.5 ta siጅጅ 2 tile ኦጎጎ

A diko kelen o kelen:

Baliku: miligaramu 25 ka se 50 ma (furakise 2 ka se 4 ma)

Denmisenni san 7 ka se 12 ma: miligaramu 12.5 ka se 25 ma (furakise 1 ka se 2 ma)

Denmisenni san 2 ka se 6 ma: miligaramu 6 ka se 12 ma (furakise 1/2 ka se 1 ma)

Den san 1: miligaramu 4 (furakise 1/3)

Den min ma san 1 ኦጎጎ: miligaramu 3 (furakise 1/4)

Ni aw be pikiri ke fasasira fe, miligaramu 25 mililitiri la.

Aw be pikiri ke siጅጅ kelen, ani ka segin a kan leri 2 ka se leri 4 ma, ni a ጅጅ be yen.

Aw be pikiri ke siጅጅ 1:

• **Baliku:** miligaramu 25 ka se 50 ma (mililitiri 1/2 ka se 2 ma)

• **Denmisenni san 7 ka se 12 ma:** miligaramu 12.5 ka se 25 ma (mililitiri 1/2 ka se 1 ma)

• **Denmisenni min ma san 7 ኦጎጎ:** miligaramu 6 ka se 12 ma (mililitiri 1/4 ka se 1/2 ma)

• **Den min ma san 1 ኦጎጎ:** miligaramu 2.5 (mililitiri 0.1)

Ni aw be fura miligaramu 25 don banakotaayጎጎ fe.

Aw be fura don banakotaayጎጎ la ka ጅጅ ani ka segin a kan leri 4 ka se 6 ma ni a ጅጅ be yen.

A don o don:

Baliku ni denmisenni min ka ca ni san 12 ye: miligaramu 25 (fura den 1)

Denmisenni san 7 ka se 12 ma: miligaramu 12.5 (fura 1/2)

Denmisenni san 2 ka se 6 ma: miligaramu 6 (fura 1/4)

Difenidaramini, Diphénhydramine

Izinitigiw ka ኦጎጎ benadirili, Benadryl

ኦጎጎ _____

Tuma ጎጎ la:

a forokonilama miligaramu 25 ni 50 be ኦጎጎ

hake (pake): _____

ኦጎጎ _____

Pikiw: anpulu miligaramu 10
walima 50 mililitiri kelen kelen bee la
hake (pake): _____
sɔngɔ _____

Aw ye aw janto nin na: aw kana difenidaramini di denyereni ma walima den be muso minnu sin na. A ka fisa fana aw kana difenidaramini di musokɔnɔmaw ma, fo ni a kera waajibi ye.

Difenidaramini **tacogo** (miligaramu 5/ kiligaramu/tile kɔnɔ)

Aw be a forokoni miligaramu 25 ta.

Aw be a di sɔɔ 3 walima sɔɔ 4 tile kɔnɔ:

- **Baliku:** miligaramu 25 ka se 50 ma (forokoni 1 walima 2)
- **Denmisenni san 8 ka se san 12 ma:** miligaramu 25 (forokoni 1)
- **Denmisenni san 2 ka se san 7 ma:** miligaramu 12.5 (forokoni ½)
- **Denyereni:** miligaramu 6 (forokoni ¼)

Aw be a pikiri ke sogobu la (mi), miligaramu 50 mililitiri kelen kelen bee la.

Difenidaramini pikiri ka kan ka ke faritanabana jugumanba dɔɔn de la. A pikiri bee ka kan ka ke sɔɔ kelen, ani ka segin a kan leri 2 ka se leri 4 ma ni a jɛci be yen.

Balikuw: miligaramu 25 ka se 50 ma (mililitiri 0.5 ka se 1 ma)

Denmisenni: miligaramu 10 ka se 25 ma, a be bɔ fura bonya hake la (mililitiri 0.2 ka se 0.5 ma)

Denw: miligaramu 5 (mililitiri 0.1)

Kulɔrifenamini, Chlorphénamine walima Kulɔrifeniramini, Chlorphéniramine

Kulɔrifenamini ye fura ye min be ɔɔ, tiso ani kurukuru nɔɔya, ani ka fura ka kɔkɔ bangelen werew nɔɔya. A be se ka ke ka fenɔnamanin kindaw furake. Ni dumuni walima ni fura dɔ

be faritanabana bila mɔɔ la walima binjalanmura (tisoli ni ɔɔ min be sɔɔ jirifeere gɔngɔn fe), fura in be se ka ta olu fana kama.

Fura kɔkɔ

Jigoli (nka ale kɔkɔ te faritanabana fura tɔ ta bɔ).

A tata hake

- **San 1 ka se san 2 ma:** aw be miligaramu 1 di sɔɔ 2 don o don fɔ k'a tigi ka nɔɔya
- **San 3 ka se san 5 ma:** aw be miligaramu 1 di leri 4 o leri 4 ka se leri 6 ma fo a tigi ka nɔɔya
- **San 6 ka se san 12 ma:** aw be miligaramu 2 di leri 4 o leri 4 ka se leri 6 ma fo a tigi ka nɔɔya
- **San 12 ka yelen:** aw be miligaramu 4 di leri 4 o leri 4 ka se leri 6 ma fo a tigi ka nɔɔya

Ni faritanabana jugumanw don:

aw be fɔlɔ ka epinefirini, *épinéphrine* pikiri ke a tigi la (seven ɔɔ 578). Ni aw ye kulɔrifeniramini pikiri ke, o be faritanabana in bali ka segin epinefirini fanga bannen kɔ. (Ni kulɔrifeniramini pikiri t'aw bolo, aw b'a furakise d'a ma i n'a fɔ a jɛfɔlen don cogo min sanfe).

San 1 ka se san 5 ma: aw be a miligaramu 2.5 pikiri ke a tigi la ka se miligaramu 5 leri 4 o leri 4 ka se leri 6 ma fo faritana taamasɔɔ bee ka tunu.

- **San 6 ka se 12 ma:** aw b'a miligaramu 5 pikiri ke tigi la ka se miligaramu 10 leri 4 o leri 4 ka se leri 6 o leri 6 ma fɔ k'a fɔ ko faritana taamasɔɔ bee ka tunu.
- **San 12 san fe:** aw b'a miligaramu 10 pikiri ke a tigi la ka se miligaramu 20 ma (nka aw kana teme miligaramu 40 kan fiyewu leri 24 kɔnɔ) leri 4 o leri 4 ka se leri 6 ma fo faritana taamasɔɔ bee ka tunu.

Dimenidaranati, Diménhydrate

Izinitigiw ka tɔɔ dalen daramamini, *Dramamine*.

Tɔɔ _____

hake (pake): _____

sɔngɔ _____

Tuma dɔw la, a furakiselama miligaramu 50 be sɔɔ; ani fana a sirolama miligaramu 12.5 min be min ni kafeminkutu ye; ka fara a furakiselama were kan min be don banakɔtaayɔɔ la

Nin be feere faritanabanaw kama, nka u be se ka ta i n'a fɔ farinɛɛfura tɔw ka faritanabanaw mada ani ka mɔɔ lasunɔɔ.

Dimenidaramini tacogo:

Aw be a ta sɔɛ 4 tile kɔɔ. A di o di:

- **Den sen 13 Sanfɛ ni baliku:** miligaramu 50 ka se 100 ma (furakise 1 walima 2)
- **Den san 7 ka se 12 ma:** miligaramu 25 ka se 50 ma (furakise ½ ka se 1 ma)
- **Den san 2 ka se 6 ma:** miligaramu 12 ka 25 ma (furakise ¼ ka se ½ ma)
- **Den minnu ma san 2 sɔɔ:** miligaramu 6 ka se 12 ma (furakise ⅛ ka se ¼ ma)

Bagafuraw

Aw ye aw hakili to nin na: bagafura caman be dilan ni so sɔɔmu ye, i n'a fɔ sa kinda ni buteni kinda. Nka o fura ninnu be se ka faritanabana gelen lase mɔɔ ma (aw ye faritanabana gelenw laje gafe ɲɛ 120 la). Sani aw ka sosɔɔmu pikiri ke, **o ka a sɔɔ epinefirini labennen be aw bolokɔɔ tuma beɛ** ni a kera ko geleya bena don a senkɔɔ. Faritanabana be mɔɔ minnu na, walima ni sosɔɔmu suguya dɔw pikiri kera u la ka tɛmɛ, a be fisaya u ka **faritanabana** pikiri ke i n'a fɔ porometazini (izinitigi tɔɔ *Phenergan*) walima difenidaramini (*Benadryl*) miniti 15 sani a u ka bagafura pikiri ke. Ni aw be sakinda, walima fenɛnamani werew kinda furake, aw be tetanɔsifura (*immunoglobuline antitétanique*) fana fara a kan, ni o sɔɔcogo be aw bolo.

Bunteni kinda bagafura

Tɔɔ _____

hake _____

sɔngɔ _____

Tuma dɔw la a mugulama be sɔɔ min be ke pikiriji la

Bunteni kinda bagafura pikiri ka kan ka ke sigidaw la, bunteni farinmanw be yɔɔ minnu na ni u бага be mɔɔ faga. A ka ca a la, bunteni ka kinni kɔfɛ, bagafura ka kan ka ke denmisɛn fitiniw de la kerenkerennɛnya la ni kinda be farikolo sanfɛlayanfan fe walima kungolo la. Bunteni mana denmisɛni kin dɔɔn, a ɲuman ye aw ka bagafura pikiri ke a la o yɔɔnin beɛ.

A ca a la, bagafuraw be feere ni u labaaracogo kunnafoni dafalen ye. Aw be o kunnafoniw matarafa ka ɲɛ. Denmisɛni fitiniw farikolo mako be bagafura caman na ka tɛmɛ kɔɔbalenw kan. A be se ka ke anpulu 2 walima 3 ye.

Bunteni caman be yen, olu бага te fen ke balikuw la. Ka da a kan bagafura yere ye faratimafɛn ye, o de la, a ka fisa aw kana a di balikuw ma.

Sakinda bagafura

Tɔɔ _____

hake (pake): _____

sonɔ _____

Tuma dɔw la, a pikiriji butelilama be sɔɔ.

Bagafuraw walima fura minnu be farikolo tanga bagaw ma, olu dilanna sakinda бага kama fan caman na dunuya kɔɔ. Ni aw be sigida la, tuma dɔw sa be mɔɔw kin yɔɔ min na, walima ni sakinda бага be mɔɔw faga, aw be a laje bagafura min be sɔɔ yen, ka o dɔ mara aw bolokɔɔ. Bagafura dɔw, minnu ye fura jalanw ye walima mugulamaw, olu be se ka mara ni ka a sɔɔ u te firigo kɔɔ sumaya la. Nka a fura tɔw te se ka mara ni sumaya te.

A ka ca a la bagafuraw be feere ni u labaaracogo kunnafoni dafalen ye. Aw be o kunnafoniw kalan **sani** aw mako ka jɔ u la. Ni sa belebebeba ye mɔɔw kin, hali ni a tigi ka dɔɔ, aw ka kan ka bagafura caman ke ka a furake. Tuma dɔw la a ka kan ka ke anpulu 2 ye walima ka teme o kan. Walasa safura ka mako je kosebe, a pikiri ka kan ka ke teliyala sa ka kinni kɔfe.

Aw ye aw kɔɔsi walasa ka dengun juguw bali (aw ye gafe je 120 laje).

Tetanɔsifura (negetigebanafura)

Negetigebanafura anpulilama hake 250 be sɔɔ.

Tɔɔ _____

hake: _____

sonɔ _____

Negetigebana boloci ma ke mɔɔw la yɔɔ min, aw ka aw geleya negetigebanafura ka sɔɔ aw ka furaminen kɔɔ. Fura in dɔnnen don ni tɔɔ were ye, ni o ye iperiteti (*Hyper-Tet*) ye. negetigebanafura min dilanna ni so serɔmu ye, aw kana o ke ka mɔɔw furake, barisa o dabɔra baganw de kama.

Mɔɔw min ka negetigebana boloci ma dafa, ni jokinda belebebe bɔra o tigi la min be se ka na ni tetanɔsibana ye (aw ye gafe je 295 laje), **sani tetanɔsi taamasijew ka ye**, aw be negetigebana pikiri hake 250 (anpulu 1) ke a tigi la;

Ni tetanɔsi taamasijew bɔra mɔɔw la, aw be pikiri hake 500 (anpulu 2) ke o tigi la.

Tetanɔsi **taamasijew be juguya ka taa a fe hali ni a beka furake ni** negetigebanafura ye. **Furakeli feere were minnu nefolen don ka damine gafe je 297 na, olu fana nafa ka bon.** Aw be furakeli damine o yɔɔnin bee ka sɔɔ ka dɔɔtɔɔ dɔ ka deme pini.

Fafura, Immunoglobuline antirabique

A fura in suguya fila de be yen, a kelen be dilan ni adamaden joli ye (HRIG) a tɔkelen dilannen don ni so joli ye (ERIG). Fafura min dilannen don ni adamaden joli ye, o de ka ji nka a da ka gelen wa a be se ka a te sɔɔ aw ka sigida la.

Kɔɔɔɔ

A pikirida be se ka funu ka dimi ke a la.

Kunnafoni nafama

Fafura kɔɔɔ be se ka juguya mɔɔw dɔw ma. O la sani aw ka pikiri in ke, aw be aw jija epinefirini ka ke aw bolo kɔɔ (A' ye gafe je 271 laje.)

A tacogo

Aw be fura pikiri ke joli keredaw la a saniyalen kɔ. Ni a pikiri bee ma se ka ke joli keredaw fe, aw be a tɔ ke woro la.

Ni aw bolo fura man ca, aw be se ka serɔmu gansan fara a pikiri kan walasa a ka caya min b'a to a piki joli keredi bee la. A pikiri ka kan ka ke joliw kelen kelen bee la.

Fafura min dilannen don ni adamaden joli ye, a pikiri kecogo

Aw be pikiri ke sije 1. Kilogaramu o kilogaramu, aw be a miligaramu 20 di.

Fafura min dilannen don ni so joli ye, a pikiri kecogo

Aw be pikiri ke siɲe 1. Kilogaramu o kilogaramu, aw be a miligaramu 20 di.

Aw be wulu fapikiri fara a kan, nka, aw be o pikiri ke ni biɲe were ye fari fan were la. Aw be pikiri miligaramu 1 ke sogobu fe kinni don, o kɔ aw be pikiri tɔw ke kinni tile 3, a tile 7 ani a tile 14 don (dɔgɔkun 2) ani a tile 28 don (dɔgɔkun 4) kinni kɔfe.

Ni бага sera mɔgɔ kɔnɔ

Takami (bagafura)

A mugulama be sɔrɔ. A be a ta tacogo la min ɲefɔlen don a buteli kan, walima aw be a ɲagami weri ɲe 1 ji la walima jiridennɔnɔ ka sɔrɔ ka o beɛ min.

Sharibɔn be pɔsɔnni бага sama ani ka a tɔrɔ dɔgɔya. A be a ka baara ke ka ɲe ni a tara pɔsɔnni dunnen nɔgɔni fe. **Aw kana fura in di ni asidi farinman, segeba, gazuwali, walima petɔrɔli sera mɔgɔ kɔnɔ.**

Sharibɔn tata hake, leri 1 pɔsɔnni selen kɔ mɔgɔ kɔnɔ:

- Baliku ni den san 12 Sanfe: garamu 50 ka se 100 ma, aw be o di siɲe 1 dɔrɔn
- Den san 1 ka se san 12 ma: garamu 25 siɲe 1 dɔrɔn, walima garamu 50 ni pɔsɔnni dunnen hake ka ca.
- Denmisenni minnu ma san 1 sɔrɔ: kilogaramu o kilogaramu, garamu 1 di siɲe 1 dɔrɔn.

Walasa ka pɔsɔnni бага faga ka bɔ mɔgɔ farikolo la бага donnen kɔ joli la:

- Baliku ni denmisen minnu ka teme san 1 kan: garamu 25 ka se 50 ma leri 4 o leri 4 ka se leri 6 ma
- Denmisenni minnu ma san 1 sɔrɔ: kilogaramu 1 o 1, garamu 1 siɲe 1, ka ½ da nin hake kan leri 2 o leri 2 ka se leri 4 ma.

Misali la, ni den girinya ye kilogaramu 6 ye, aw be sharibɔn garamu 6 di a diko fɔlɔ la, ani garamu 3 leri 2 ka se leri 4 ma o kɔfe.

Atɔrɔpini, Atropine

Atoropini be ke ka binfagalan, feɲɲenamafagalan gazi dɔw бага kefe. Aw kana fura in ke aw la fiyewu, fo ni a kan seben y'a jira ko aw ka a ke walima fo ni aw b'a ke ka suli бага kefe. A fura keta hake be sɔrɔ бага fanga hake de fe. Misali la, бага sɔrɔlen dumuni fe, o fura te caya ka ka ke i n'a fɔ бага sɔrɔlen bagaminew fe.

Kɔlɔkɔw

Sunɔgɔsuya, hakili cawucawu, kungolodimi, nalo tali ani kɔnɔmagaya.

Kunnafonni nafama!

Aw be a tigi bila sumamayɔrɔ la fura talen kɔ.

A tacogo

Aw be pikiri ke sogobu fe (bobara walima woro la):

- **Den san 2 duguma:** kilogaramu o kilogaramu, aw be miligaramu 0.05 pikiri ke, miniti 5 o miniti 5 ka se miniti 10 o miniti 10 ma.
- **Den san 2 fo ka se san 10:** kilogaramu o kilogaramu, aw be a miligaramu 1 pikiri ke, miniti 5 o miniti 5 ka se miniti 10 o miniti 10 ma
- **Den san 10 Sanfe:** kilogaramu o kilogaramu, aw be a miligaramu 2 pikiri ke, miniti 5 o miniti 5 ka se miniti 10 o miniti 10 ma.

Ni banabagatɔ fari bilenna, k'a ja, ani k'a ɲeje bonya, aw be fura in keli ɲɔ.

Ni бага jugumanba don, aw be hake dita fɔlen ninnu ɲɔgɔn 2 di a tigi ma.

Deferokizamini, *Déféroxamine*

Deferokizamini be ke baga kele, baga min sɔɔla nege fe, a be nege baga faga ka bɔ joli la.

Kɔlɔlɔ

A be bugu bila ne na ani ka hakili nagami.

Kunnafoni nafama

Aw kana a fura di komokilidimitɔ ma, walima ni a tigi te se ka sugunee. Aw kana a di ni den te san 3 bɔ.

A tacogo

Aw be pikiri ke sogobu fe (bobara la walima woro la). Aw be a pikiri miligaramu 50 ke a tigi la leri 6 o leri 6. Aw kana a pikiri teme garamu 6 kan tile kɔɔ. Ni aw ma se k'a tigi girinya dɔn, aw be pikiri hake kape ni a tigi si ye:

- **Den san 5 duguma:** Aw be a miligaramu 550 ke a tigi la leri 6 o leri 6 tile kelen kɔɔ (pikiri keko 4)
- **Den san 5 ka se san 12 ma:** Aw be a miligaramu 1000 ke a tigi la leri 6 o leri 6 tile kelen kɔɔ (pikiri keko 4)
- **Den san 12 Sanfe ani baliku:** leri 6 o leri 6 tile kelen kɔɔ, aw be a miligaramu 2000 ke a tigi la (pikiri keko 2) o kɔ aw be a pikiri miligaramu 1000 a la (pikiri keko 2)

Asetilisisiteyini, *Acétylcystéine*

Ni asetaminofeni tata hake cayara ni hake fɔlen ye, aw be a baga kele ni Asetilisisiteyini ye. Kilogaramu o kilogaramu, a dantemenen baliku la, o ye miligaramu 7000 ye, denmisenni ta ye miligaramu 140 ye. Asetilisisiteyini kasa ka gelen, ni aw ye a nagami jiridennɔɔ dɔ la, o be a minni diya.

A tacogo

Walasa ka asetaminofeni (parasetamol) tata hake dantemenen baga kele:

Kilogaramu o kilogaramu, aw be Asetilisisiteyini miligaramu 140 fura dunta di a tigi ma. Leri 4 kɔfe, aw be a miligaramu 70 di a ma ani ka teme ni o hake kelen in dili ye leri 4 o leri 4 fo diko 17. Fura dilen kɔ ni a tigi fɔɔɔɔɔ leri kelen kɔɔ, aw be segin ka fura in di a ma.

Nalokizɔni, *Naloxone*

Nalokizɔni be ke ka dimimadafuraw baga kele i n'a fɔ mɔrifini (sunɔɔɔfura), eroyini, metadɔni, opiyɔmu, akisikodɔni ani o jɔɔɔɔna caman. Aw be nalokizɔni di a tigi ma fo k'a ke a ka se k'a ninakili nɔɔɔya la. A furakeli fanga ka bon barisa a be se ka ke fo aw ka toka fura di miniti 20 o miniti 20 ni o y'a sɔɔ ninakili ka gelen a ma.

Kɔlɔlɔ

Fɔɔɔnege, fɔɔɔ, wɔsili ani degun jugumanba.

A tacogo

- **Den san 5 duguma:** kilogaramu o kilogaramu, aw be a miligaramu 0,1 pikiri ke sogobu fe (bobara walima woro la), miniti 2 o miniti 2 ka se miniti 3 o miniti 3 ma ka da bana geleya hake kan, nka aw kana miligaramu 2 di diko kelen na.
- **Den san 5 sanfe ani baliku:** Aw be a miligaramu ½ fo ka se miligaramu 2 pikiri ke sogobu fe. Ni a pɛci be yen, aw be segin a dili kan, miniti 2 o miniti 2 ka se miniti 3 o miniti 3 ma, nka aw kana a caya ni miligaramu 10 ye.

Sojuyɔmu nitiritilama, Nitrite de sodium

Sojuyɔmu nitiritilama be ke ka gazi siyaniri baga kele a sojuyɔmu tiyosulifatilama. A pikiri be ke jolisira fe. Nka aw kana a pikiri ke k'a sɔɔ a keli nedɔnni te aw la.

A tacogo

Aw be a pikiri ke dɔɔni dɔɔni min kuntaala b'a ta miniti 5 la ka se miniti 20 ma.

- **Den san 12 duguma:** kilogaramu o kilogaramu, aw be a pikiri miligaramu 4 ka se miligaramu 10 pikiri ke a tigi la jolisira fe. Nka aw kana teme miligaramu 300 kan.
- **Dan san 12 Sanfe ani baliku:** aw be a pikiri miligaramu 300 pikiri ke a tigi la jolisira fe. O kɔ aw be sojuyɔmu tiyosulifatilama tugu a la. A' seben je nataw laje walasa ka a dita hakew dɔn.

Sojuyɔmu tiyosulifatilama Thiosulfate de sodium

Sojuyɔmu tiyosulifatilama be ke ka gazi siyaniri baga kele a ojuyɔmu nitiritilama. A pikiri be ke jolisira fe. Nka aw kana a pikiri ke k'a sɔɔ a keli nedɔnni te aw la.

A tacogo

Aw be a pikiri ke dɔɔni dɔɔni min kuntaala ka jan ni miniti 10 ye.

- **Den san 12 duguma:** kilogaramu o kilogaramu, aw be a pikiri miligaramu 400 ke a tigi la jolisira fe
- **Den san 12 Sanfe ani baliku:** kilogaramu o kilogaramu, aw be a pikiri garamu 12,5 ke a tigi la jolisira fe.

Kirinni (jali) fura

Fenobaribitali ni fenitoyini (*phénytoïne*) ye furaw ye minnu be ke ka binnibana kirinni kunben ka caya. A fura tɔw da ka gelen, u be sɔɔ tuma dɔw. Dɔgɔtɔɔw be fura fila seben mɔgɔw kun tuma dɔw la walima min ka ca ni o ye. Ka a sɔɔ, fura kelen be baara min ke, fura caman be o baara kelen de ke walima ka teme o kan wa o kɔɔɔ man bon.

Fenobaribitali, Phénobarbital

Izinitigiw ka tɔgɔ dalen luminali, *Luminal*.

Tɔgɔ _____

Tuma dɔw la, a be ke

Furakiselama ye, miligaramu 15, miligaramu 30, miligaramu 60 ani 100.

hake (pake): _____

sɔngɔ _____

A sirolama miligaramu 15 mililitiri 5 ji la

hake (bara): _____

sɔngɔ _____

Fenobaribitali be ta walasa ka jenamini kunben. Kirikirimasijetɔ ka kan ka fura ta tuma ni tuma a ka jenemaya bee. Aw be a tata hake dɔgɔya min be kirinni kunben;

Aw ye aw janto nin na: fenobaribitali tata hake mana caya, o be se ka ninakili sumaya walima ka a jɔ. A be baara damine farikolo la dɔɔni dɔɔni ka tila ka men senna waati jan (a be se leri 24 ma walima ka teme o kan ni a tigi teka sugune ke). **Aw be aw kɔɔsi fura in na a tata kana caya.**

Fenobaribitali tacogo:

- Baliku ni denmisenni minnu temena san 12 kan: kilogaramu kelen o kilogaramu kelen, miligaramu 1 ka se 3 ma don o don, aw be o tila 2 ye walima 3 ka u damakeje ka o ta, walima miligaramu 50 ka se 100 ma sije 2 walima 3 tile kɔɔ.

- Denmisenni minnu be san 12 la walima minnu ma o sɔɔ, aw be tata hake 1 di olu ma sufe, aw be a di tuma bee sɔɔ 1 walima aw be a tila diko 2 ye ka u damakeɓe i n' a fo a jefolen file cogomin.
- Denmisenni san 5 ka se san 12 ma: kilogaramu o kilogaramugarau, miligaramu 4 ka se 6 ma tile kɔɔ
- Denmisenni san 1 ka se san 5 ma: kilogaramu o kilogaramugarau, miligaramu 5 ka se 8 ma tile kɔɔ
- Denmisenni min ma san 1 bɔ: kilogaramu o kilogaramugarau, miligaramu 6 ka se 8 ma tile kɔɔ

An ma fenobaritali pikiri keta hake di yan barisa a pikiri farati ka bon kojugu. A ka kan ka di mɔɔ fe min be a dilancogo don ani min be se ka a pikiri ke fasasira fe ka je.

Fenitoyini, Phénytoïne

A be wele fana ko difenilidantoyini, *diphénylhydantoïne*. Izinitigiw ka tɔɔ dalen dilanten *Dilantin*.

Tɔɔ _____

tuma dow la a be ke

A forokonilama miligaramu 25. 50 ani 100 be sɔɔ

hake (pake) _____

sɔɔ _____

Sirojilama miligaramu 250

hake (bara) _____

sɔɔ _____

Nin be kirikirimasɔɔ kirinni kunben. A tigiw ka kan ka fura ta u ka jenemaya bee kɔɔ. Nka fura tata hake ka kan ka dogɔya min be kirinni kunben.

A **kaɔɔɔw**: funu, fiɓe bilali jintara la, o be sɔɔ fenitoyini tali kutaalajan fe. Ni nin bana ninu ka jugu, aw be fura were ta. Jintaralabanaw be se ka kunben ni dakɔɔna saniyali ye dumuni kɔfe.

Fenitoyini tacogo

Hake min be ta tile kɔɔ, aw be o tila 2 walima 3 ye ka a damakeɓe. Misali la ni denmisenni san 4 girinya ye kilogaramu 20 ye, aw be miligaramu 150 di o ma tile kɔɔ, a tilalen diko 2, o kelen kelen bee be ben miligaramu 75 ma, walima diko 3 miligaramu 50 a kelen kelen bee.

- Baliku ni den minnu temena san 16 kan: kilogaramu kelen o kelen miligaramu 4 ka se 6 ma tile kɔɔ
- Den san 10 ka se 16 ma: kilogaramu kelen o kelen miligaramu 6 ka se 7 ma tile kɔɔ
- Den san 7 ka se 9 ma: kilogaramu kelen o kelen miligaramu 7 ka se 8 ma tile kɔɔ
- Den san 4 ka se 6 ma: kilogaramu kelen o kelen miligaramu 7.5 ka se 9 ma tile kɔɔ
- Den kalo 6 ka se san 4 ma: kilogaramu kelen o kelen miligaramu 8 ka se 10 ma tile kɔɔ
- Denmisenni minnu ma kalo 6 sɔɔ: kilogaramu kelen o kelen miligaramu 5 tile kɔɔ

Ni tata hake in ma se ka kirinni kunben ka je, aw be do fara fura dita kan doɔni doɔni tile 15 o tile 15 fo ka se hake dafalen ma ka ben banabagato girinya ma, aw be tata hake tila diko 3 ye tile kɔɔ ka a damakeɓe.

Ni tata hake in sera ka kirinni kunben, aw be do bo fura dita hake la doɔni doɔni fo ka dita hake dogɔya ma min be se ka kirinni kunben.

An ma penitoni pikiri hake jefo. O ka kan ka di mɔɔ fe, min be a pikiri kecogo don jolisira fe.

Jazepam, Diazepam

Izinitigiw ka tɔɔ dalen Valiyomu, *Valium* Jazepamu be se ka ta kɔɔɔama nɔɔman na. Ni kɔɔɔama kotigebali (kirikirimasɔɔ) be mɔɔ min na, aw be fura sugu were jini o kama, min be se ka ta don o don.

Kɔɔɔɔ

Sunɔɔɔɔsuya.

Kunnaɔɔni naɔama

Jazepamu damatɔmɔko jugu bɛ ɔɔɔɔni sennasumaya walima k'a ɔɔ yere. I kana sɔn cogo si la ka temɛ hake laɔninen kan ani i kana sɔn ka diko temɛ siɔe fila kan.

Jazepamu ye negeminefura (sulifura) ye. Kana sɔn a tali kuntaalajan ma walima a tali sennateliyali ma. I kana Jazepamu pikirike ni aw ma deli a la ani ni aw m'a damanakalan ke. A dili man ɔɔɔɔɔɔ ɔɔɔɔɔɔ kɔɔɔɔ nin cogo la. O mafengeli kosɔn, kɔɔɔɔɔɔma dɔ sen fe, aw be se k'a don den boda fe.

A dicogo

Kɔɔɔɔɔɔɔɔ kama

Aw be jilama ke ka pikirike walima aw be a furakiselama den mugu bɔ k'o daji ji la. Aw be biɔebara biɔeyanfan bɔ a la ka sɔɔɔ ka bara ke ka ji sama k'o don den boda la. N'o m'i diya, aw be Jazepamu tululama dilalen boda kama dɔ ta k'o don a la.

- **San 7 ni dugumana ce:** aw be a miligaramu 0.2 di kilogaramu kelen o kilogaramu kelen jate la siɔe kelen
- **San 7 ka taa san 12 la:** aw be a miligaramu 3 ka se mg 5 la di siɔe kelen
- **San 12 san fe:** aw be miligaramu 5 ka se miligaramu 10 na di siɔe kelen.

Ni kɔɔɔɔɔɔɔɔma ma mada sanga 15 kɔɔɔ, aw be segin a diko kan. I kana temɛ seginnkanni keko kelen kan.

Farikumu banni kama ani dimi dali

Aw be Jazepamu kise di kununni kama sanga 45 sani dimi dɔ ka wuli i n'a fɔ kaliya digili ka don a nɔ na walima kolo dɔ sigili ɔɔɔɔɔɔ kan.

Aw be mg 0.2 ka se 0.3 di kilogaramu la. Ni den girinya dɔncogo t'i bolo, aw be sumani ke ni a sisan ye.

- **San 5 duguma:** aw be mg 1 di.
- **San 5 san fe:** aw be mg 1 di.
- **Baliku:** aw be mg 10 di.

Lorazepamu, Lorazepam

Lorazepamu ni jazepamu bɔlenba don ɔɔɔɔɔ fe. A be se ka ke ka jolisiraw magaya ani ka banabaatɔ lafiya. A fana be se ka ke ka kɔɔɔɔɔɔama kunben. Nka ni jali be sen na, aw be fura were di a ma fura min be se ka toka ka ta don o don.

A kɔɔɔɔɔɔ

Sunɔɔɔɔsuya.

Kunnaɔɔni naɔama!

Jazepamu damatɔmɔko jugu bɛ ninakili sensumaya walima k'a ɔɔ yere. **Aw kana temɛ hake kofɔlen kan cogosi la ani aw kana temɛ diko fila kan.**

Lorazepamu tali be ke sababu ye k'a ke a tababaa te ɔe a kɔ. O la aw kana aw deli a tali la walima aw kana tali kuntaala janya.

Muso kɔɔɔɔma man kan ka a ta fo ni a tigi ye tansiyɔntɔ ye walima ni kirinni juguman don.

Aw kana Jazepamu pikirike sogobu la walima jolisira fe k'a sɔɔɔ aw ma a kecogo kalan walima k'a sɔɔɔ a keli ɔeɔɔn te aw la. A pikiri faratintan te. O kosɔn, aw be se k'a don den kɔɔɔɔɔɔmatɔ banakɔtaayɔɔ fe.

A tacogo

Kɔɔɔɔɔɔɔɔ kama

Aw be lorazepamu kise kunuta di a tigi ma miniti 45 sani dimi dɔ ka wuli i n'a fɔ kaliya walima kolo dɔ sigili ɔɔɔɔɔɔ kan.

- **Den san 1 ka se san 12 ma:** kilo o kilo, aw be a amiligaramu 0,05 di a tigi ma siɔe kelen.
- **Den min be san 12 sanfe ani baliku:** kilogaramu o kilogaramu, aw be a miligaramu 1 walima miligaramu 2 a tigi ma siɔe kelen.

Silifati de mapeziyɔmu, *Sulfate de magnésium*

Tɔɔ: _____

pikiribara (hake): _____

be sɔɔ (sɔngɔ) _____

Tuma dɔw la, a pikirijilama 10%, 12%, 5%, 25%, walima 50% be sɔɔ

Silifati de mapeziyɔmu ye musokɔnmaw ka jalibana fura jɛnema ye, yereyerebana juguman be minnu na. Ni silifati de mapeziyɔmu te aw bolo, aw be jazepamu bila o nɔ na (aw ye gafe jɛ 587 lajɛ).

A nafa ka bon

Aw kana silifati de mapeziyɔmu ke muso la fo ni a tansiyɔn yelenna ka teme 160/110 mm Hg), walima ni muso be ja walima ni yereyerebana juguman be a la (aw ye gafe jɛ 386 ani duguma).

Aw be muso ninakili ko hake jate sani a ka fura ta ani fura talen kɔ. Ni muso ninakiliko te sɔɔ 12 bɔ miniti kɔɔ, aw kana fura in di a ma. Aw kana fura sɔɔfilanan di ni ninakili sumayara ka jigɛn ninakiliko 12 duguma miniti kɔɔ walima ni aw ye a ye ko muso te se ka sugune ke leri 4 o leri 4 fura takofɔɔ kɔɔ.

Silifati de mapeziyɔmu suguya caman be sɔɔ (a miligaramu hake mililitiri kelen ji la; o kama, sebenni min be a kan, aw be o kalan ka jɛ fo aw ka da a la ko aw beka ji sanuman banakisentan hake kofɔɔn jagami fura la sani aw ka a ta.

A pikiri kecogo

Aw be a garamu 10 ke bobara la, barisa pikiri in be se ka farinya, aw be pikiri tila walasa a garamu 5 ka ke bobara fasasira kelen kelen beɛ fɛ. Leri 4 fura kunfɔɔ kelen kɔ ni aw ma se ka dɔɔɔɔɔɔɔɔ lasɔɔ, aw be se ka pikiri garamu 5 were ke.

Fura minnu be ke ka basibɔn juguman keɛ jiginni kɔɔ

Walasa aw ka kunnafoni sɔɔ fura tacogo numan ni a tacogo jugu kan jiginni kɔɔ basibɔn na, aw be gafe jɛ 403 lajɛ. Ositosini, mizopɔɔsɔɔtɔɔli ani erigometirini, nin fura ninnu dɔɔɔn de ka kan ka ke ka basi lajɔ **den bangeren kɔɔ**. Nin fura ninnu dili ka tin lateliya walima ka fanga di tintɔ ma, o farati ka bon ba ni den fila beɛ ma. Ni basibɔta ka ca den bangeren kɔ nka sani tonso ka bɔ, ositosini, mizopɔɔsɔɔtɔɔli ani erigometirini be se ka di. **Nka aw kana erigometirini di ka kɔn tonso bɔli jɛ**, ka da a kan o be se ka a bali ka bɔ.

Pitiwitrini, pituitrin ni ositosini bɔɔɔn don, nka ale farati ka bon ka teme ositosini kan, a man kan ka ta fo ni basibɔn cunna ka a sɔɔ ositosini, mizopɔɔsɔɔtɔɔli ani erigometirini lasɔɔcogo te aw bolo.

Ni basi be bɔ denyereni na, aw be Witamini K di a ma (aw ye gafe jɛ 593 lajɛ). Witamini K takun te jiginni ni kɔɔɔtɔɔ kɔɔ basibɔn na.

Erigometirini, *Ergométrine* walima Erigonowini, *Ergonovine*

Izinitigiw ka tɔɔɔ dalen: erigotarati, *Ergotrate*, meterigini, *Methergine*

Tɔɔ: _____

A pikirilama miligaramu 0.2 mililitiri 1 anpulu la be sɔɔ

hake (pake) _____

sɔngɔ _____

Furakiselama miligaramu 0.2

hake (pake) _____

sɔngɔ _____

Erigonowini be se ka basibɔn jugumanba lajɔ tonso bɔɔɔn **kɔɔ**. A be basibɔn jugumanba lajɔ kɔɔɔtɔɔ fana kɔɔ. Aw kana nin fura in di muso ma min ka tansiyɔn yelelen don.

A tacogo

Walasa ka basibɔn jugumanba **furake** tonso bɔlen kɔfɛ walima kɔnɔtɔjɛ kɔfɛ, aw be erigonowini pikiri anpulu 1 ke sogobu la (miligaramu 0.2) walima furakise (miligaramu 0.2) di a ma. Ni bana gelen cunnen don, aw be se ka anpulu 1 pikiri ke jolisira fɛ ni o ye a sɔɔ aw ye a kɛcogo kalan. Aw be segin pikiri hake kelen in kan leri 2 o leri 2 ka se leri 4 ma ni basibɔn jugumanba don (ni basibɔnta ka ca ni bɔlini jɛ 2 ye) walima leri 6 o leri 6 ka se leri 12 ma ni basibɔnta man ca kojugu. Aw be tɛmɛ ni fura dili ye fo basi ka jɔ.

Walasa ka basibɔn jugumanba **kunben** jiginni kɔfɛ, aw be erigometirini miligaramu 0.2 di tonso bɔlen kɔ.

Ositosini, Ocytocine

Izinitigiw ka tɔɔɔ dalen: Pitosini, *Pitocine*
Tuma dɔw la, a anpululama den 10 be sɔɔ mililitiri 1 na.

Tɔɔɔ: _____
pikiri anpulu (hake): _____
be sɔɔ (sɔngɔ) _____

Ositosini be jiginni kɔfɛ basibɔn juguman kunben. A be tonso fana bɔli teliya. Nin fura in tara a takun na, a be a ka baara ke ka jɛ.

Dɔɔɔɔɔɔɔ dɔw la, ositosini pikiri be ke tinto la walasa ka tin teliya, nka pikiri in man kan ka ke tinto la so kɔnɔ, ka da a kan ni keneyabaarakɛla dɔ ka demɛ tɛ, fura in be se ka na ni banguugu lasamani jugu ye min be a fara.

A pikiri kecogo

Walasa ka jiginni kɔfɛ basibɔn juguman furake walima ka a kunben

Aw be pikiri hake 10 ke woro kere la. Ni basibɔn juguman tora senna o kɔfɛ, aw be a to fo miniti 15 o kɔ aw be pikiri in 10 hake were ke.

Mizopɔɔsitolɔ, Misoprostol

Izinitigiw ka tɔɔɔ dalen: Sitoteki, *Cytotec*
Tuma dɔw la a furakiselama miligaramu 100 walima 200 be sɔɔ

Tɔɔɔ: _____
kise (hake): _____
be sɔɔ (sɔngɔ) _____

Mizopɔɔsitolɔ be jiginni kɔfɛ basibɔn juguman bali walima ka a lajɔ.

Dɔɔɔɔɔɔɔ dɔw la, mizopɔɔsitolɔ dɔɔni be di tinto ma walasa ka tin teliya tuma dɔw la, nka fura in man kan ka di so kɔnɔ, barisa ni keneyabaarakɛla dɔ ka demɛ kerenkerennen tɛ, a be se ka na ni banguugu lasamani ba ye ka a fara. A be ke ka kɔnɔ tɔjɛ a kalo fɔlɔw kɔnɔ walima ka basibɔn lajɔ kɔnɔtɔjɛ kɔfɛ.

A kɔlɔlɔw

Dusunugun, kɔnɔdimi walima kɔnɔboli.

A nafa ka bon

Aw ka muso farifunteni jatemine a kelen kɔ ka fura in ta, barisa a be se ka fariganba bila mɔɔɔ la. Ni o kera aw be mizopɔɔsitolɔ jɔ ka sɔɔ ka farigan furake o yɔɔnin bɛɛ ni parasetamolɔ ye. Muso minnu ka jiginni delila ka ke opereli ye, olu man kan ka mizopɔɔsitolɔ ta.

A tacogo

Aw be mizopɔɔsitolɔ furakise bila aw nen kɔɔ walima aw da furugu kɔnɔ a ka yeelen. A be se ka don musoya fana na walima banakɔtaayɔɔ. O nafa ka bon kerenkennɛnya la ni dusunugun, be muso la.

Walasa ka basibɔ juguman bali jiginni kɔfɛ

Aw be mikɔɔgaramu (mcg) 600 tata di a a tigi ma a jiginnen nɔgeni na.

Ka basibɔn furake jiginni kɔfɛ

Aw be a furakise mikɔɔgaramu (mcg) 800 in bila nen kɔɔ, banakɔtaayɔɔ la walima musoya la ka a yeelen.

Kuruw (koko)

Kokofura minnu be don banakɔtaayɔɔ la

Tɔɔ _____

hake (pake) _____

songɔ _____

Ninnu ye furakise korilen labennenw ye minnu dabɔra banakɔtaayɔɔ kama. U be koko kuru dɔɔya ka tila ka dɔ bɔ a dimi na. A labencogo caman be yen. Minnu be banabagatɔ demɛ ka jɛ, olu da ka gelen kosebe, barisa **kɔritizɔni (cortisone)** walima **kɔritiko siteroyidi (corticosteroïdes)** be olu la. Tulu munta kerɛnkerɛnnenw fana be sɔɔ. Kɔnɔmagaya dumuniw nafa ka bon. (aw ye gafe jɛ 212 laje).

A tata hake

Banakɔtaa kɔfɛ, aw be fura in dɔ don banakɔtaayɔɔ la ka tila ka dɔ werɛ don aw datuma.

Balodɛɛ ni jolidɛɛ

Nɔnɔmugu

Tɔɔ _____

hake (buwati, pake) _____

songɔ: _____

Sinji nɔnɔmugu tɛ den nɔnɔmugu na. Farikolojo witamini ni minirali caman be a la. Ji te muso minnu sin na, olu be se ka nɔnɔmugu di u denw ma, nɔnɔmugu ye o dɔ ye. Walasa den ka nafa sɔɔ a ka dumuni duntaw la, aw be nɔnɔmugu ni sukaro ani tobilike tulu dɔnɔnɔ jagami u la (aw ye gafe jɛ 203 laje).

Bɔli jɛ 1 jiwulilen na, aw be

- Kafeminkutu jɛ 12 nɔnɔmugu ta
- Kafeminkutu jɛ 2 sukaro,
- Kafeminkutu jɛ 3 tulu

Witamini suguya caman faralen nɔnɔmugu kan (*Multivitamines*)

Dumuni nafamaw de ye witamini jumanbaw ye. Nka ni dumuni nafamaw tɛ sɔɔ, ka a sɔɔ ni muso farikolo mako be a witamini caman na kɔnɔmaya waati la, a ka kan a ka witamini dorokolenw ta. Witamini dorokolenw ni jolisegin dumuni suguya caman be sɔɔ nka a furakiselamaw de songɔ ka nɔnɔmugu. Nafa tɛ witamini dorokolenw pikiri la wari tije kɔ, wa u be se ka dimi werɛw lawuli ani ka na ni bana kuntanw fana ye. Tuma dɔw la witaminiw nafama tɛ ke fangasɔɔ dumuniw ani funtenidonnaw la, wa a ka ca a la u songɔ ka gelen ka teme u nafa kan.

A tacogo

Witamini dorokolenw caman be ta kise 1 tile nɔnɔmugu, nka aw be a forokoni kalan walasa ka a tacogo dɔn.

Witamini A, yelidiyalan (*Vitamine A*): Ka suranfiyen ni jekilitara kunben

Suranfiyen ni jekilitara ka teli jɔɔ minnu na, nɔnɔmugu mako be jiriden neremaw ni nakɔfenw dumni na jɔgubuludumuniw, ani dumuni dɔw n'a fɔ fanw ni bijɛw. Komin olu sɔɔli tɛ ko nɔnɔmugu ye tuma bɛɛ – waati kunkurunninko ye min ye – farankanbalo Witamini A dili denw ni jubaatɔw ma kalo o kalo, o ye hakilina juman ye.

Kunnafoni nafama

I ke man di ka Witamini A camanba sɔɔ dumuni kelen nɔnɔmugu. Nka a caman fana sɔɔli min be an ka furakise tataw kun bɔ bonya la i n'a fɔ furakisew, furajibaraninw walima tulukun cogo, o fana man jɛ. I kana sɔn ka a dunta hake teme a lapininen hake kan.

A tacogo

N'a be di den fitiniw ma, aw be mugu bɔ ka a ni sinji dɔnɔnɔ jagami nɔnɔmugu na. Ni furajibaranin don, aw be o da tige ka o ji ke den da.

Walasa ka Witamini A ntanya kunben fari la:

- **Kalo 6 la ka taa san 1 na:** aw be hake 100.000 di kununta ye sɔɲe kelen
- **San 1 kan ani mɔɔ kɔɔba:** aw be hake 200.000 di a k'o kunun sɔɲe kelen. Aw be segin o kan kalo 6 o kalo 6
- **Denbaw kama:** aw be hake 200.000 ta da la sɔɲe 1 i jiginni dɔɔkɔkun 6 fɔɔ kɔnɔ. Witamini A be denba tanga ani ka den lasɔɔ sinji fe.

Jɔnin be den minnu na kama

Witamini A be galakanɔɔ ni ɲefiyen kunben, olu fila ye ɲɔnin geleyalenba ka bana lawulilenw ye minnu be ye ka caya.

- Kalo 6 ka taa san 1 na: aw be hake 100.000 di a k'o ta a da la sɔɲe 1 don o don tile 2 kɔnɔ.
- San 1 san fe: aw be hake 200.000 di a k'o ta a da la sɔɲe 1 don o don tile 2 kɔnɔ. (Ni den delila ka Witamini A ta kalo wɔɔɔ temenen kɔnɔ, aw be diko 1 pe de ke tile kelen nin furakeli sen fe).

Ni mɔɔ don balodese be min na kosebe walima n'a ka yeli dadugali dabɔɔ don, aw be segin furakeli in kan dɔɔkɔkun 2 sɔɲe fɔɔ temenen kɔ.

Nege, fer, sulfate ferreux, gluconate ferreux

Nege nafa ka bon kosebe jolidese suguya caman furakeli ni kumbenni feere w la. Nege tali da la furakeli bolo ma kɔɔlen na, o kuntaala dɔɔyalen ye kalo 3 ye.

Nege be fere a ka baara ma fari la n'a ni Witamini C tara ɲɔɲɔn fe (a kera o sɔɔɔli ye nakɔfen ni jiridenw dunny fe o, walima o yere furakise tali fen o fen ye).

Kɔɔɔɔ

Nege tali be nugu segen tuma dɔw la o kosɔn a tali lapininen don ni dumuni ye ɲɔɲɔn fe. Fana a be se ka kɔnɔja bila kerɛnkerɛnnya la mɔɔɲɔnɛatigew la, ka tila k'a tigi ɲegennataa ɲe fin. Ladilikanw yɔɔ kalan ɲe 212 la. N'aw be to ka nege jilamaw min sɔn o b'i ɲinw fin-fin. Aw be min ni kala woma dɔ ye walima i b'i ɲinw jɔsi joona i tilalen kɔ a minni na.

Kunnafonɔ nafama

I hakilito a sumani keko ɲuman na. Nege damatemetali ye bagamafen ye. I kana nege di mɔɔ ma balodese be minnu na kojugu. I b'i jɔ u k'u yere sɔɔ ka bɔ balodese bolo ka sɔɔ ka nege d'u ma.

A tacogo

Nege sugu be n'a kɔnɔfen don. Misali la, ni kiribisege negema min kise ye mg 300 ye, aw be sɔɔ nege mg 60 b'o kɔnɔ. Nka ni zonsukaro negema don, o kise min ye mg 325 ye aw be sɔɔ nege mg 36 b'o kɔnɔ. O b'a jira k'a fɔ k'i ka kan ka i bolo furakise, siro walima balodafanege foroko kalan fɔɔ ka sigi n'a kɔnɔnege hake ye.

Ka muso lasiritɔw ni denbatigiw tanga jolidese ma

- Aw be kiribisege negema mg 300 (nege mg 60 be min kɔnɔ) di don o don. A dɔ fana be se ka di musow ma minnu kun be kɔnɔmaya kan. Nege

Kiribisege negema, sulfate ferreux dili sumancogo ni sisan dalilu ye

Sisan	Hake jumen	Furakise mg 300 den joli	Negehake mume
San 2 jukɔɔ	Kiribisege negema mg 125	Aw be negesiro ta, walima aw be kiribisege negema mg 300 ¼ mugu-mugu sinji la	Aw be dili ke fɔ nege hake ka mg 25 bɔ fari la
San 2 ka taa 12 la	Kiribisege negema mg 300	Kiribisege negelama furakise mg 300 den 1	Aw be dili ke fɔ nege hake ka mg 60 bɔ fari la
San 12 san fe	Kiribisege negema mg 600	Kiribisege negema furakise mg 300 den 2	Aw be dili ke fɔ nege hake ka mg 120 bɔ fari la

ni nabululakumu/jolikisebilenkumu jagaminen balodafa kama o yere de $\pi\pi\pi\pi$ te barisa nabululakumu be jiginni kolobomaw kunben.

Ka den $\pi\pi\pi\pi$ jolidese to furake n'a ye:

- Aw be kiribisege di sije 1 tile kono walima aw be tila diko k'a ke diko 2 ye n'a b'a tigi kono dimi.

Joliseginfura - Asidi foliki, *Acide folique* - jolidese suguya dow furakeli la

Togo _____
 hake (pake) _____
 sango _____

Asidi foliki juyoro be se ka bonya jolidese suguya dow furakeli la, minnu na, fiye be bila jolikuru la jolisiraw kono, i n'a fo ni sumaya don. Jolidesebagato min samanene ka bon walima ni a fari je ye nerema ye, o tigi mako be asidi foliki la, kerengerennanya la ni Kiribisege Negema (*Sulfate Ferreux*) te ka fisaya a ka jolidese ma. Den minnu balola ba kono na ani jolidese ye musokonoma minnu mine walima ni balodese be u la, olu farikolo mako be asidi foliki la ani joliseginfura fana.

Asidi foliki be soro jugumadumuniw dunni fe, ka fara sogo ni bibe kan, walima asidi foliki furakise yere tali. A ka ca a la dogokun 2 furakeli be denmisenni bo, hali ni o ye a soroyoro dow la ciyenbana be denmisenni dow la, walima jolidese suguya do min be wele talasemiya (*thalassemia*) olu furakeli be se san ma. Jolidese ni balodese be musokono minnu na, olu ka kan ka asidi foliki ni jolisegin furakise ta u ka konomaya bee kono.

Asidi foliki **tata hake** jolidese furakeli la. Ni aw be a mikorogaramu 400 ta:

Aw be a kunu sije kelen tile kono.

- Baliku ni denmisenni minnu si temena san 3 kan: furakise 1 (miligaramu 0.4)
- Denmisenni minnu ma san 3 soro: furakise 1/2 (miligaramu 0.2)

Witamini B₁₂ - ale be ke ka jolidese jugumanba doron de furake

Nin fora doron de walasa ka a tali negebo dogow la. Witamini B₁₂ nafa ka bon jolidese suguya do de furakeli la min yere te ye ten fo ni a kera dogo dow ye minnu si temena san 35 kan, ni u benbakew bora eropujamana saheli fe. Dogotoro caman be witamini B₁₂ seben u ka banabagato kun waati min a mako te u ye, a be ke doron ka banabagato hakili sigi. **Aw kana aw ka wari latije witamini B₁₂ la.** Aw kana a to fana dogotoro walima keneyabaarakela ka a di aw ma fo ni aw ye jolisegegege ke min ye a jira aw la ko jolidese jugumanba be aw la.

Witamini K

Walima Fitomediyoni *Phytomenadione*, Filokinoni *Phylloquinone*

A miligaramu 1 anpulumama be soro mili-litiri 2,5 kono

Togo: _____
 pikiri anpulu (hake): _____
 be soro (sango) _____

walima a jilama je jemannama don

Togo: _____
 bara (hake): _____
 be soro (sango) _____

Witamini K be farikolo deme ka joli simi ani ka a lajo. Nka, denfitiniw be bange ka soro witamini K caman te u fari la, o de la basibon ka teli ka u soro. O farati ka bon kosebe. Ni joli beka bo denfitini yoro do la (a da, a barakun, a banakotaayoro), aw be witamini K do di a ma walasa ka basi caman boli bali. Witamini be se ka di denyerani fitiniw ni den sebaliw fana ma (minnu te kilogaramu 2 bo), walasa ka u tanga basibon ma, o min ka teli ka u soro.

Witamini K te den kɔrɔba ni balikuw ka basibɔn lajɔ.

A tacogo

Aw be witamini K miligaramu 1 (miligaramu 1 anpulu, walima miligaramu 2 anpulu tilance) pikiri ke den woro sanfela la, leri 2 a bangelen kɔ.

O kɔ, aw kana pikiri fosi were ke a la, o kun te ani fana a farati ka bon.

Witamini B₆, Piridɔkisini, Pyridoxine

Tɔgɔ: _____

kise (hake): _____

be sɔrɔ (sɔngɔ) _____

Tuma dɔ la furakiselama miligaramu 25 be sɔrɔ

Sɔgɔsɔgɔninje ye mɔgɔ minnu mine ani ni u furakera ni Isoniyazidi ye (*isoniazide, INH*), witamini B₆ ntanya be olu fari la. Witamini B₆ ntanya taamasijew dɔ ye: a tege kɔnɔnaw walima sentege kɔnɔna be a dimi walima ka a sɔgɔsɔgɔa fari be a dimi, a dusu bɔ ka di, a tigi te sunɔgɔ sɔrɔ.

A tacogo

Mɔgɔ min mana Isoniyazidi ta don min, aw be witamini B₆ di a tigi ma o don.

Walasa ka witamini B₆ ntanya kunben

- **Denyereniw ni den fitiniw:** aw be miligaramu 10 di olu ma don o don.
- **Den kɔrɔbaw ni balikuw:** aw be miligaramu 25 di olu ma don o don.

Walasa ka witamini B₆ ntanya furake

- **Ka a ta den bange don na fo ka se a kalo 2 ma:** aw be miligaramu 10 di a ma don o don, fo ni a taamasijew tununa tuma min.
- **Den min be kalo 2 bɔ:** ka a ta miligaramu 10 na ka se 20 ma, aw be o di a ma sije 3 don o don fo ni a taamasijew tununa tuma min.
- **Baliku:** aw be miligaramu 50 di olu ma sije 3 don o don fo ni a taamasijew tununa.

Iyodi, Iode

Tɔgɔ: _____

Tuma dɔ la, a be ke:

Forokonilama miligaramu 100 walima 200

forokoni (hake): _____

be sɔrɔ (sɔngɔ) _____

A tululama ni iyodini miligaramu 480 be mililitiri o mililitiri la.

tulubara (hake): _____

be sɔrɔ (sɔngɔ) _____

Kɔkɔwasa ni kɔgɔjilafen penamaniw (kako, ngagaw ni a sɛrew) dunni ye iyode sɔrɔcogo numan ye. Nka sigida min na ni nin fen ninnu sɔrɔ man di, ni folotigiw ka ca, walima den lagalagatɔw ka ca, sigida mɔgɔw ka kan ka iyodi fara u ka dumuniw kan.

A tacogo

A forokonilama:

- **Ka a ta den bangeli ma fo ka se a san 1 ma:** aw be miligaramu 100 di a ma san kɔnɔ.
- Ni forokonilama miligaramu 200 de be aw bolo, aw be a mugu ke minenni dɔ la, ka a ke cogo bee la ka o tilance di den ma. A sumancogo te se ka dafa cogosi la, nka aw kana a miligaramu 200 dafalen di den ma. Den san 1 ka se san 5 ma: aw be miligaramu 200 di a ma sije 1 san kɔnɔ.
- **Den san 6 ani baliku:** aw be miligaramu 400 di olu ma sije 1 san kɔnɔ.
- **Walasa ka musokɔnɔmaw tanga folobana ma ani ka u den fana tanga lujuratɔya ma:** aw be miligaramu 400 di muso ma sije 1 kɔnɔmaya waati. A kɔnkadili ka fisa ni kɔnɔ janfalen ta ye.

Izinitigiw ka tɔɔ dɔw: Lofemenali, *Lo-femenal*, Lo-wowerali, *Lo/Ovral*, Mikoroginɔn, *Microgynon*, Mikorowilari, *Microvar*, Norideti, *Nordette*.

Furakise jagaminenw tacogo

Ni aw dalen don a la ko aw kɔɔma tɛ ani ni aw teka sin di den ma min tɛ kalo 6 bɔ, aw bɛ se ka furakise tali damine waati bɛɛ. Furakise tɛ aw bali ka kɔɔ ta fo aw ka se dɔgɔkun ma a tali la. O la ni aw ye furakise tali damine, a tile 7 fɔɔ, aw bɛ fugulan nafama don walima aw kana kafɔɔɔɔɔya ke.

Fura jagaminenw bɛ se ka ta cogoya 3 la

Minnu bɛ ta tile 28 kɔɔ: aw bɛ furakise ta tile 21. Ni a 28 pake bɛ aw bolo, aw bɛ 1 ta don o don. Kise 7 laban minnu ni tɔw jɛ tɛ kelen ye, ɔrimɔni tɛ olu la. U ke kun ye fura la ka aw hakili jigin fura tali la don o don. Ni furakise 21 pake bɛ aw bolo, aw bɛ 1 ta don o don, ka a tali jɔ tile 7, ka sɔɔ ka pake kura tali damine. Tile 7 kɔɔ ni aw tɛ furakise ɔrimɔnima ta, aw bena koli ye i n'a fɔ aw bɛ a ye a waati la cogomin.

A tali kuntaalajan (a tɛ ke ni fura jagaminen ye): aw bɛ furakise 1 ta don o don tile 84 kɔɔ kɔɔɔ dafe, aw bɛ fura tali jɔ ni a tɔ tora tile 7 ta ye. Tuma dɔw la a furakise ɔrimɔnima kise 91 bɛ sɔɔ a pakew la (den 84 ɔrimɔnima ni kise 7 were ɔrimɔni tɛ minnu na u jɛ fana ni tɔw tɛ kelen ye). O tile 7 kɔɔ koli bɛ na a nacogo la i n'a fɔ koli yere, nka sɔɔ kelen dɔɔn kalo 3 kɔɔ. Koli dɔɔni bɛ se ka na nka o ka kan ka ban kalo damadɔ kɔɔ.

A tali toli sen na (tɛ ke ni fura jagaminen ye): aw bɛ furakise ɔrimɔnima 1 ta don o don. Ni koli waati yelemayelemani ye aw tɔɔ, aw bɛ fura tali jɔ tile 3 walima 4 walasa koli ka na a na cogo la, o kɔ aw bɛ fura tali damine tuguni don o don.

Fura jagaminen ninnu tali nin cogo la, o bɛɛ ka jɔ. Aw bɛ tacogo matarafa min bɛ aw lafiya.

Ni furakise jagaminenw bɛɛ ye:

Ni aw jinena ka furakise 1 walima 2 ta, aw hakili mana jigin a la yɔɔ min, aw bɛ 1 ta. O kɔ aw bɛ min ta, aw bɛ o ta a ta waati la. O bɛ a jira ko aw bɛ kise 2 o don kelen.

Ni aw jinena ka furakise 3 ta, tile 3 ka da jɔɔ kan, aw bɛ 1 ta joona. O kɔ aw bɛ 1 ta don o don a ta waati la. Aw bɛ fugulan nafama matarafa fo ka se aw ka koli ma, walima aw kana jɛ cɛ fɛ fo aw ka fura tali damine tile 7 ka tugu jɔɔ kɔ.

Ni aw ka koli ma na a natuma na, ka a sababu ke aw jinena fura dɔw tali kɔ, aw bɛ teme ni aw ka fura tali ye, nka aw bɛ segesegeli ke ka a lajɛ ni aw kɔɔma tɛ. Ni aw ye a sɔɔ ko aw kɔɔma don, aw bɛ fura tali jɔ.

Kɔɔɔ minnu bɛ se ka ke fura jagaminenw tali la

Ni muso dɔw ye fura tali damine, a bɛ se ka kungolodimi, fɔɔɔnege, sin geleyali ni a fununi bila u la ka fara koli yelemayelemani kan kalo kɔɔ. Nin kɔɔɔ ninnu tɛ kojugu ye, a ka ca a la u bɛ jɔ u yere ma fura tali kalo 3 kɔɔ. Fura suguya were tali min ni aw ka fura tatakɔɔ tɛ kelen ye, kɔɔɔ dɔɔni fana bɛ o la.

Fura jagaminen laban

Aw bɛ se ka fura tali jɔ waati bɛɛ. Ni o kɛra aw bɛ se ka lajɔ yɔɔnɔn kelen, o la ni aw tɛ a fɛ ka kɔɔ sɔɔ, aw bɛ fugulan nafama matarafa walima aw bɛ bangekɔɔɔ fɛere were ke.

Furakise misenmani

Kɔɔɔbara basigi furaw dɔɔn

Kɔɔɔbara baisigifura dɔɔn de bɛ nin furakise ninnu na, kise 28 bɛ a pake kelen na. Furakise bɛɛ la kɔɔɔbara basigilan hake ye kelen ye

Izinitigiw ka tɔɔdalen dɔw ye Mikoroluti, *Microlut*, mikorɔni, *Micronor*, mikoronowim, *Micronovum*, neyoesiti, *Neogest*, mikorowali, *Microval*, owereti, *Ovrette*, ekisilitɔn, *Exluton*.

Bangekolsifura tacogo kocunnen kofe		
Fura pake kise 28 la, aw be 1 ta a 21 na ni ko cunna aw kan. Aw kana furakise 7 labanw ta tile 28 fura pake la, barisa crimoni fosi te olu la. Fura in talen leri 1 ni aw fochona, o be a jira ko aw ka kan ka segin ka o fura dower ta. Ni ko cunna aw kan, aw kana bangekolsi furaw jagami abada, fura minnu te suguya kelen ye walima ka bangekolsi fura werew ta barisa o be se ka a ke u te mako ne.		
Bangekolsi fura minnu be ta ko cunnenw kama, miligaramu 1,5 (mikrogaramu 1500) <i>Levonorgestrel</i> be olu la, (<i>Norvelo 1,5</i> fere filanan ye <i>Positiner-1</i>)	Aw be furakise 1 ta sije kelen daron	
Bangekolsi fura minnu be ta ko cunnenw kama, ilipiritali asetate miligaramu 30 be o la (<i>Ella, Ella One</i>)	Aw be furakise 1 ta sije kelen daron	
Bangekolsi fura minnu be ta ko cunnenw kama, miligaramu 0.75 lewonorojesitereli (o ye mikrogaramu 750) be olu la, <i>Levonorgestrel</i> (<i>Norvelo 0.75, Optinor, Postinor, Postinor-2</i> ye fere filanan ye positinor)	Aw be furakise 2 ta sije kelen daron	
Bangekolsi fura minnu be ta ko cunnenw kama, etinili esitarajli (<i>ethinyl estradiol</i>) mikrogaramu 50 ani lewonorojesitereli (<i>tetragynon</i>) mikrogaramu 250 be olu la	Aw be furakise 2 ta	Aw be furakise 2 werew ta leri 12 kofe
Fura minnu ni fura werew be fara tapon kan etinili esitarajli mikrogaramu 50 ani lewonorojesitereli (<i>Neogynon, Nordiol</i>) walima norgestrel (<i>Lo/Ovral</i>) mikrogaramu 500 be olu la	Aw be furakise 2 ta	Aw be furakise 2 werew ta leri 12 kofe
Fura minnu ni fura werew be fara tapon kan etinili esitarajli mikrogaramu 30 ani lewonorojesitereli (<i>Microgynon, Nordette</i>) mikrogaramu 150 walima norgestrel (<i>Lo-femenal, Lo/Ovral</i>) mikrogaramu 300 be olu la	Aw be furakise 4 ta	Aw be furakise 4 werew ta leri 12 kofe
Fura minnu ni fura werew be fara tapon kan etinili esitarajli mikrogaramu 20 ani lewonorojesitereli (<i>Alesse, Lutera</i>) mikrogaramu 100 be olu la	Aw be furakise 5 ta	Aw be furakise 5 werew ta leri 12 kofe
Kachbara basigilan daron be furakise misenmani minnu na, lewonorojesitereli (<i>Ovrette</i>) mikrogaramu 75 be olu la	Aw be furakise 20 ta sije kelen daron tile koch	
Kachbara basigilan daron be furakise misenmani minnu na, lewonorojesitereli (<i>Neogest</i>) mikrogaramu 37.5 be olu la	Aw be furakise 40 ta sije kelen daron tile koch	
Kachbara basigilan daron be furakise misenmani minnu na, lewonorojesitereli (<i>Microlut, Microval</i>) mikrogaramu 30 be olu la	Aw be furakise 50 ta sije kelen daron tile koch	

Furakise misenmani tacogo

Aw be aw ka fura tako fɔɔ ke aw ka koli tile fɔɔ. O kɔ aw be furakise 1 ta don o don o waati kelen na. Ni aw ka fura pake banna, aw be kura were ta o duguje, hali ni o ye a sɔɔ koli jɔra pewu. Aw kana don bila.

Ni aw ye furakise misenmani ta hali a tatuma temenen ni leri damadama ye, walima ni aw jinena a tali kɔ tile kelen, aw be se ka lajɔ. Ni aw jinena furakise kelen tali kɔ, aw hakili mana jinigin a la yɔɔɔnin min, aw be a ta o nɔgoni fe. O kɔ, min be da o kan, aw be o ta a tawaati la, ni o be ben furakise 2 tali ma tile kelen kɔɔ. O waati la, aw be fugulan nafama matarafa walima aw kana je ce fe fo tile 7 ka teme. Ni aw jinena aw ka furakise misenmani kɔ walima ka a ta a tawaati temenen, basi dɔɔni be se ka bɔn aw kan.

Furakise misenmani tali be se ka kɔɔɔ minnu lase mɔɔɔ ma

Kɔɔɔ minnu ka teli ka ye furakiseni tali senkɔɔ, kɔɔɔbara basigilan dɔɔɔn be minnu na, olu be koli waati yelemma-yelema. Aw be se ka koli ye, waati min aw sigilen te ni a ye. Aw ka koli be se ka tige. O farati ka bon. Kɔɔɔ were minnu be se ka ye, olu ye: farikolo bonya, kungolodimi, ani kurukuruniw

Furakise misenmani tali jɔli

Ni aw be a fe ka kɔɔ ta walima ka bangekɔɔsi feere yelema, aw be se ka furakiseni tali jɔ waati min mana aw diya. A be se ka ke aw be lajɔ a tali jɔwaati nɔgoni fe. O la ni aw te a fe ka kɔɔ ta yɔɔɔninkelen, aw be bangekɔɔsi feere were damine.

Bangekɔɔsi feere teliman

Aw be se ka bangekɔɔsi furakise teliman ta walima bangekɔɔsi furakise dɔ were ka aw kisi kɔɔɔbara ma tile 5 kɔɔ kafɔɔɔɔɔnya latangabali kɔfe. Aw ka kan ka furakise hake min ta o be sɔɔ fandilannan walima kɔɔɔbara basigilan

hake fana fe furakise kelen kelen be la. Furakise tɔɔɔ caman be yen, ani fana tɔɔɔ caman be fɔ suguya kelen ma. Katimu min be gafe ne nata la, furakise suguya kelen kelen be tɔɔɔ damadɔ de be o la. Aw ka kan ka fura suguya ni a ɔrimɔni hake dɔn sani aw ka a ta. Aw mako be ɔrimɔni tata hake min na, katimu be o be jira aw la, ani aw be a fe ka se hake min ma o be sɔɔ ɔrimɔni jumen fe ani a hake min be furakise kelen kelen be la.

Bangekɔɔsi feere telimanw kɔɔɔ lakodɔnnenw ye kungolidimi, fɔɔɔnege walima kɔɔɔdimi ye, nka olu be ban tile kelen walima tile fila. Basi te fana aw ka koli hake ka dɔɔɔya walima a nawaati ka yelema kalo nata la.

Kɔɔɔbara basigilan dɔɔɔn be fura minnu na ani furakise kerenkerennen minnu be ta ko cunnenw kama, kɔɔɔ bere te olu la (kungolodimi ni fɔɔɔnege) ka furakise jagaminenw bɔ ni aw be u ta bangekɔɔsi teliman kama.

Fugulan nafamaw

Tɔɔɔ _____
hake (pake) _____
sɔɔɔ _____

Tuma dɔw la a pakelama be sɔɔ den 3 be minnu kelen kelen kɔɔ.

Fugulan nafama dilannen don ni tɔɔɔ caman ye minnu te kelen ye. Dɔw tululama don, a dɔw ne te kelen ye, lawajikisefagalan be dɔw la.

Fugulan nafama donni be muso bali ka kɔɔ ta, ani fana, a be a to dilannabanaw te jensen, sidabana ye olu dɔ ye. Mɔɔ caman be fugulan nafama ni bangekɔɔsi feere werew matarafa kɔɔɔ fe.

Aw ye gafe ne 433 laje fugulan nafamaw doncogo ni u kerenkerencogo kan.

Falakani

Tɔgɔ _____
 songɔ _____

Falakani be mako ne kosebe ni a ni lawajikisefagalan tuluma walima jilama farala ɲɔɲɔn kan. Aw be o do ke falakani kɔɲɔ, ani fana ka do mu a dawolo la sani aw ka a don musoya la (aw ye gafe ne 438 laje).

Lawajikisefagalanw

A tɔgɔ lakodɔnnenw ye Emiko, *Emko*, Koromekisi, *Koromex*, Delifeni, *Delfen*, Ginoli filana, *Gynol II*, ani *VCF*

Tɔgɔ _____
 songɔ _____

Lawajikisefagalan (tubabukan: *spermicide*) suguya ka ca minnu be don musoya la dɔɲɔn sani aw ka kafɔɲɔɲɔnya damine, walima a ni fugulan nafama walima falakani (aw ye gafe ne 438 laje). Aw kana a to ji ka se aw nefela ma sango ka a ko fo leri 6 ɲɔɲɔn kafɔɲɔɲɔnya kɔfe.

Bangekolosi feere min be don banguugu kɔɲɔ (mununani), *Stérilet ou Dispositif intra-utérin (DIU)*

Tɔgɔ _____
 songɔ: _____

A donni musakaw _____

Mununani ka kan ka ka don ani ka a bo keneyabaarakela fe min ye a kalanke. A kololo caman ye: koli juguman kuntaalajan ni dimi, nka o degun be teme mununani donnen kalo 3 fɔlo kɔɲɔ. Nka ni mununani torila ka bo a dayɔɲɔ la, a tena se ka mɔgɔ bali ka kɔɲɔ ta. O de la, muso minnu be a don, a ka fisa u ka a kolɔsicogo ɲedɔn ni a be a no na.

Mununani caman be yen, gaari 2 sirilen don u la ka u kun jigin. A be muso min na, o ka kan ka to ka juru in kolosi kalo o kalo koli kɔfe ka a don ni mununani ma bo a no na. Walasa ka a laje, a ka kan ka

a tege ko ka a je ka sɔɲɔ ka a bolokɔni den fila don musoya kɔɲɔ ka taa nefɛ fo a ka maka mununani juruw ma. **A kana juruw kun sama.** Ni a bolokɔni ma se juruw ma, walima ni a sera mununani ma, a kan kan ka yeɛma fugulan nafama kan walima bangekolosi feere were ke fo ka taa fo a ye dɔgɔɲɔɲɔ do lasɔɲɔ min be mununani cogoya laje a ye. Walasa aw ka kunnafoni sɔɲɔ mununani kan, aw be gafe ne 437 laje.

Solokololabana ye geleyaba ye min be se ka sɔɲɔ mununani donni fe. Banamisenni caman be ke kalo 3 fɔlo kɔɲɔ, a be a sɔɲɔ kɔɲɔlen ɲɔgɔɲijemanbo tun be muso la ka kɔn mununani donni ne. Walima a be se ka ke fana ni keneyabaarakela ye mununani don ka a sɔɲɔ a ma a baarake minew saniya. Ka mununani to aw la ni aw ye ɲɔgɔɲijemanbo taamasijɛ fen o fen ye, aw be se dɔgɔɲɔɲɔ do ma o yɔɲɔnin beɛ la. Aw ye gafe ne 379 laje.

Bangekolosi pikiri

A dilanni tɔgɔ lakodɔnnenw: Depoporowera, *Depo-Provera*, Norisiterati, *Noristerat*, Neteni, *Net-en*, Lineli, *Lunelle*, Sikulofemu, *Cyclofem*.

Tɔgɔ _____
 songɔ _____

Bangekolosi pikiri be a to muso ka fanmaralanw te fankise bila. ɔrimɔni fana be banguugu dawolo namaya kosebe, min be lawaji bali ka don banguugu kɔɲɔ.

Kɔnɔbara basigilan dɔɲɔn pikiriw, i n'a fo *Depoporowera* ni *Norisiterati*, kɔnɔbara basigilan ɔrimɔni dɔɲɔn de be olu la. Olu ka ɲi musow ma kerenkerennenya la muso minnu man kan ka fankisedilannan ta, nka u man kan ka bangekolosi furasi ta min be kunun (aw ye gafe ne 434 laje). Kɔnɔbara basigilan dɔɲɔn pikiriw fanba beɛ be yeɛma don koli waati la tuma beɛ. Muso minnu be nin pikiri ninnu ke olu be se ka koli dɔɲɔni dɔɲɔni ye don o don walima tuma ni tuma sijɛ kelen.

A be se ka ke koli be jɔ sani san ka yeɓema. O yeɓemaniw te basi ye.

Pikiri nagaminenw, i n'a fɔ mezijina (*Mesigyna*) walima sikulofemu fandilannanw ni kɔɔɔbara basigilanw fila beɛ be olu la. Nin pikiri ninnu ka jɔ musow ma minnu be a fe ka koli ye a ye cogo la. Denbatigiw walima muso minnu man kan ka furakise nagaminenw ta, olu man kan ka pikiri nagaminenw fana ke (aw ye gafe jɛ 436 laje). Pikiri nagaminenw be ke kalo o kalo, u da ka gelen ka teme pikiriw kan kɔɔɔbara basigilan dɔɔɔn be minnu na.

Muso minnu be kɔɔɔbara basigilan dɔɔɔn ta walima ka pikiri nagaminenw ke, tuma dɔw la olu be bonya ani kungolodimi be u mine, nka a ka ca a la o degunw be ban pikiri kunfɔɔw kɔfe. Muso be se ka bangekɔɔsi fura jɔ waati o waati mana a diya.

Fura jɔlen kɔ, muso be se ka san kelen sɔɔɔ walima ka teme o kan sani a ka kɔɔ ta, a be se ka o waati kelen fana ke sani a ka koli ka segin a cogokɔɔ la. Ni a ye pikiri jɔ ni a te a fe ka lajɔ o waati la, a ka kan ka bangekɔɔsi feere were ke.

Bangekɔɔsi fura min be wele ko alimetini

A dilanni tɔɔɔ lakodɔɔnnew: Jadel, *Jadelle*, Enpilanɔn, *Implanon*, Nɔripilan, *Norplant*.

Alimetini be a bali muso fan maralan ka fan bila. ɔrimɔni fana be banguugu dawolo namaya kosebe, min be lawaji bali ka don a kɔɔ. Denbatigiw be se ka alimetini ta, nka a man kan ka ta musow fe minnu man kan ka bangekɔɔsi fura kunutaw ta (aw ye gafe jɛ 435 laje). Wo 2 be jadel la, a be muso bali ka kɔɔɔta san 5 kɔɔ. Wo 1 be enpilanɔn na, a be muso bali ka kɔɔɔta san 3 kɔɔ. Wo 6 be nɔripilan na, a be muso bali ka kɔɔɔta san 5 kɔɔ ka se san 7 ma.

San fɔɔ kɔɔ, alimetini be se ka koli nawaati yeɓemayeɓema walima ka a nani kuntaala janya. Muso ka koli be se ka jɔ, nka o te a jira ko a kɔɔɔma don walima ko kojugu don. Muso be se ka bonya fana ani kungolodimi be a mine, nka a ka ca a la, o degunw be ban ni a farikolo beka deli ɔrimɔni na.

Muso yere be se ka alimetini bɔ waati min kadi a ye, nka a ka kan ka keneyabaarakela dɔ jini min be a bɔcogo dɔn. A bɔlen kɔ muso be se ka kɔɔ ta o waati beɛ, o la a ka kan ka bangekɔɔsi feere were ke ni a te a fe ka kɔɔ ta.

Sidabanafura

Furasi ma sɔɔɔ fɔɔ min be sidabana furake, nka fura minnu be wele antiretorowirali, *antirétroviral* (ARV) o be se ka sidatɔw deme u ka jɛnemaya kuntaalajan sɔɔ keneya kɔɔ, fura ninnu tali be se ka a to sidabana te jensen. Aw be fura 3 fara jɔɔɔn kan ka u ta don o don, olu be wele antiretorowirali furakeli walima ARV. Kotiri, *cotrimoxazole* (aw ye gafe jɛ 532 laje) be se ka sidatɔw tanga bana misenni caman ma.

Baarada minnu sigilen don sidabana furakeli ani a furakisew dili kama

Kabini aw be a dɔn ko sidabana be aw la jolisegegege kɔfe, aw be a laje ka sidabana fukeli yɔɔ dɔ jini keneyabaarakelaw be se ka aw laje yɔɔ min, ka aw furake teliyala ani ka aw bila furaw kan.

A be dɔn cogodi ko banabagatɔ mako be furaw la?

- Sidabana be mɔɔɔ minnu na, olu mako be furaw la, kerɛnkerɛnnya la ni u farikolo beka dese ka bana kele (CD4), jolisegegege min be a to banakise hake be dɔn joli la (CD4), o be se ka a to a be dɔn ni farikolo be se ka bana kele. Ni sidanakise hake te 500 bɔ, hali ni o ye a sɔɔ aw hakili la bana te aw la, aw be kuma aw ka dɔɔɔɔ fe fura tali damineniko la.

